

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

11

CIVILIZAȚIE ȘI CULTURĂ

(Paginile 12—13)

VOTUL DE LA 17 MARTIE

MANIFESTUL Frontului Democrației și Unității Socialiste a dat un relief pregnant consecvenței cu care partidul promovează spiritul democratic, atrăgând masele de oameni ai muncii la conducerea societății, la luarea deciziilor care privesc prezentul și viitorul marelui patriei. Sînt puse în valoare virtuțile înalte ale umanismului revoluționar, ale patriotismului socialist, fiecare cetățean fiind chemat să-și dea măsura capacității de creație, a inteligenței, să-și pună în valoare însușirile pe terenul fertil al construcției noii societăți. Este evidențiată, în acest fel, legătura organică, indestructibilă dintre socialism și democrație, cadru larg de afirmare a voinței poporului, fără de care nu poate fi concepută evoluția, dinamica vieții sociale. Este un adevăr confirmat de practică, de înfăptuirile din anii socialismului că fiecare hotărîre de partid și de stat, fiecare lege care ne statutează existența au fost și sînt rodul gîndirii colective, exprimă fidel voința maselor de a grăbi mersul înainte pe drumul impetuos al viitorului. Documentele celui de-al XIII-lea Congres, Raportul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au deschis noi căi de afirmare a potențialului de inițiativă și creativitate a maselor.

În preajma importantului eveniment de la 17 martie, milioanele de cetățeni ai țării sînt hotărîte să acorde mandatul celor mai buni dintre cei buni, celor mai harnici și întreprinzători oameni, care au probat prin propria lor muncă și viață că pun mai presus de orice interesele obștii. Așa cum preciza tovarășul Nicolae Ceaușescu la cel de-al III-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste, candidații propuși asigură în organele puterii de stat la nivel național și local reprezentarea corespunzătoare a clasei muncitoare — clasa conducătoare și principala forță socială a țării — a tărînimii, a intelectualității, a tineretului, a femeilor, a tuturor categoriilor de cetățeni. „Organele Frontului Democrației și Unității Socialiste, toate organismele sale componente — sublinia secretarul general al partidului — trebuie să asigure o largă consultare cu masele largi de oameni ai muncii, cu cetățenii, astfel ca pe listele de candidați pentru Marea Adunare Națională și Consiliile populare să fie propuși oameni ce se bucură de un larg prestigiu în rîndul maselor, care, prin calitățile lor moral-politice, prin devotamentul față de patrie și popor, oferă garanția îndeplinirii cu succes a programului de dezvoltare economică-socială a țării, a hotărîrilor și obiectivelor stabilite de Congresul partidului pentru dezvoltarea într-o etapă nouă, superioară, a întregii opere de construcție socialistă din România.”

Stabilind o legătură dialectică între obiectivul fundamental al înfăptuirii noii orînduirii sociale și mijloacele de a realiza acest țel suprem, secretarul general al partidului pune în lumină tocmai acest adevăr: „Socialismul nu poate fi decît opera unită a tuturor oameilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor”. Viitorii deputați sînt prezenți active în rîndul producătorilor de bunuri materiale și spirituale, oameni cu sprîjinul cărora se vor pune și mai eficient în valoare mijloacele materiale și umane de care dispunem, în vederea înfăptuirii istoricelor hotărîri ale Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, hotărîri ce stau la baza întregii platforme electorale a Frontului Democrației și Unității Socialiste.

Mandatul de deputat este astfel un mandat de muncă împreună cu cetățenii și în folosul cetățenilor.

Lar votul nostru va fi un vot al țării dat, într-adevăr, celor mai buni dintre cei mai buni.

Votul de la 17 martie va fi, astfel, un vot pentru împlinirea prezentului și pentru viitorul luminos al României socialiste. „Oricine privește orașele, satele, județele, localitățile patriei noastre — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la mărețele ctitorii din acești ani care vor rămîni peste veacuri — poate constata avîntul construcției de locuințe, avîntul noului în industrie, în agricultură, în întreaga viață social-culturală, poate vedea că întreaga țară se transformă rapid prin munca entuziasată a întregului popor, care înfăptuiește neabătut politica partidului comunist”. Într-adevăr, nu este nevoie decît să cuprînzii cu privirile țara, să privești orașele și satele noi, să simți inima puternică a industriei românești socialiste, moderne și în continuă modernizare, să-i vezi ogoarele, să-i vezi santierelor care-i schimbă mereu geografia spre a înțelege uriașele dimensiuni ale puterii de creație de care e în stare un popor stăpîn la el acasă și hotărît să-și făurească în libertate propriul său viitor.

Trăind și creînd împreună cu poporul, oamenii de artă și cultură participă nemijlocit la mărirea bogăției nepuizabile care face ca numele României să strălucească între națiunile lumii, ca o țară demnă în care munca și creația sînt supremul mod de afirmare umană. Toți oamenii muncii, din toate domeniile de activitate, sînt încredințați că a meritat și merită să lupte pentru a da viață orientărilor partidului, pentru a păși cu încredere pe drumul viitorului comunist. Un viitor de aur, cum spune poetul. Făurind prezentul se impune ca o datorie patriotică hotărîrea de a lăsa urmașilor, generațiilor de mîine, o țară cît mai înfloritoare, o avuție în continuă creștere, o zestre tot mai bogată, — tradiția vie a poporului nostru.

„România literară”

OMAGIU — pictură de Eftimie Modălcă

FRUMUSEȚI SUPREME

Votăm cu primăvara al țării viitor
votăm lumina-înaltă ce-n inimi

s-a înscris

votăm cu tot pămîntul acesta roditor
votăm cu-nfăptuirea acestui mare vis
de-a da contur magnific acestei țări de basm
votăm luciditatea gîndirii de partid
votăm cu-al tinereții adînc entuziasm
aceste perspective de dor ce se decid
prin noi, prin fapta noastră, votînd,

desăvirșim

poemul ce se scrie, în vers cristalizînd
încrederea-n partidul pe care, unanim
il vom urma, spre culmea mirifică urcînd...

Votăm, statornic, visul și-nfăptuirea lui
dimensiunea calmă a timpului de miine

prin votul nostru, țară, pecetea vie-ți pui
pe-aceste somptuoase trezorerii de piine
și pe aceste forțe ce pretutîndeni ard
și luminează călea acestui timp marelui
mai viu să strălucească din pinza de stîndard
efigia acestor supreme frumuseți
pe care comuniștii o poartă-n inimi azi
cum muntele își poartă spre sfere-albastre

piscul

și cel dintii, Alesul, ca bradul între brazi
Conducătorul suie, netemător de viscol,
prin vrerea unanimă de Națiune ales
acum, cînd primăvara din muguri își desfăce
înmiresmata floare, întiul a-nțeles
că frumuseți supreme nu sînt decît în pace!

Ion Potopin

România literară

Director: George Ivașcu. Redactor
șef adjunct: Ion Horea. Secretar
responsabil de redacție: Roger Câm-
beanu

Revista revistelor

„CONTEMPORANUL” — 2000

Revista „Contemporanul” a ajuns, săptămîna trecută, la numărul 2000 al noii serii, apărută în 1946. Este o cifră impresionantă, ce măsoară atât vîrstă uneia dintre cele mai prestigioase publicații prin care s-a exprimat și se exprimă spiritualitatea românească nouă, cât și contribuția sa la înfăptuirea politicii culturale a partidului. Revistă angajată, continuînd ferm o veche și strălucită tradiție, tribună a ideilor înaintate, militînd activ pentru idealurile socialiste, „Contemporanul” s-a impus în conștiința cititorilor ca o publicație vie, de atitudine și dezbateri, însumînd de-a lungul celor 2000 de numere apărute pînă acum o experiență și o activitate ce-i conferă un statut inconfundabil și o personalitate reprezentativă. Inscrisă pe coordonatele fundamentale ale devenirii spiritualității noastre socialiste.

În acest moment sărbătoresc al istoriei sale, adresăm revistei „Contemporanul”, redactorilor și colaboratorilor săi, un salut colegial, însoțit de cele mai bune urări de noi succese în activitatea lor de o înaltă responsabilitate.

R. L.

„MAGAZIN ISTORIC”

(nr. 3/1985)

Revoluția română în acțiune. Din august 1944 pînă în martie 1945 se intitulează studiul publicat în deschiderea acestui nou număr al revistei (prima parte a apărut în nr. 2/1985), studiu consacrat cronicii istorice a evenimentelor din urmă cu patru decenii care au marcat instaurarea puterii revoluționar-democratice muncitorești-tărănești în România, la 6 martie 1945.

În continuarea relatărilor din numerele anterioare, sînt rememorate noi fapte de vitejie ale ostașilor români angajați în marile bătălii, de acum 40 ani, pentru zdrobirea hitlerismului și pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei. În acest număr sînt astfel evocate grelele lupte pentru eliberarea orașelor cehoslovace Zvolen și Banská Bystrica.

Noi dovezi ale strălucitei civilizații geto-dacice sînt relevate prin intermediul descoperirilor, de o deosebită semnificație științifică și artistică, efectuate în mormîntul princiar getic de la Svestari, din Bulgaria, în apropierea graniței cu țara noastră. Înalte trăsături morale ale străbunilor geto-daci sînt evidențiate și în opera lui Horațiu, prezentate de asemenea în paginile acestui număr. Ion Popescu-Puțuri publică alte cîteva imagini ale unor regi arsați care au donat în statul part în ultimele secole înaintea erei noastre și în primele ale erei noastre în teritoriile Asiei Centrale și de Sud.

Continuînd opera științifică de reunire în circulație a unor studii mai puțin cunoscute ale istoricilor români reprezentativi, revista reproduce în acest număr — cu o prezentare semnată de profesorul Pompiliu Teo-

dor — contribuția lui Ioan Lupas la cercetarea Voievodatului Transilvaniei în sec. XII—XIII și argumentarea complexă a faptului că instituția voievodatului, comună pentru cele trei țări române, reprezintă o mătură esențială a identității politice românești.

Cititorul mai poate afla în acest nou număr al revistei o prezentare a domniei mai puțin cunoscute a lui Vlad-Vintilă de la Slatina (1532—1535), semnarea unei lucrări purtînd autograful lui Constantin Cantacuzino aflată în biblioteca Bathyanem din Alba Iulia, precum și „dosarul” alegerii și primirii lui Nicolae Titulescu la Academia Română.

Mai sînt publicate articole și relatări privind regatul mamelucilor — etapa cea mai importantă din istoria feudală a Egiptului —, vinătorii de vrăjitoare din Danemarca medievală și peregrinările medicului francez Daniel Fonseca la Constantinopol și în țările române în primele decenii ale secolului XVIII.

Continuă, cu noi episoade, seriile revistei: Conferința de la Moscova (19—30 octombrie 1943) a miniștrilor afacerilor externe ai U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii. „Brutala prietenie” dintre Hitler și Mussolini, cu consecințe atât de nefaste pentru soarta omenirii, precum și o nouă incursiune în viața capitalei de acum 50 ani, așa cum este ea reflectată în presa vremii.

Magazin Istoric reproduce după revista noastră articolul istoricilor Dinu C. Giurescu și Al. Gh. Savu „Kritika...” pe poziții elogioase față de un trecut condamnat de istorie”.

R. V.

Concursul „Fondul păcii”

Comitetul Național pentru Apărarea Păcii organizează în anul 1985 concursul pe bază de buletine „Fondul Păcii” cu tema: „ROMÂNIA-CEAUȘESCU-PACE. 1965-1985: douăzeci de ani de inițiative și acțiuni hotărîtoare pentru dreptul fundamental al popoarelor la viață, civilizație și progres”.

Prin tematica și conținutul său, concursul se încadrează în ampla acțiune de educare politică și patriotică a maselor, de popularizare și susținere a hotărîrilor Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, a strălucitelor inițiative ale României socialiste, ale tovarășului

Nicolae Ceaușescu, pentru dezarmare, pentru făurirea unei lumi a păcii, fără arme și fără războaie, pentru securitate și cooperare internațională.

Concursul este dotat cu 700 premii; buletinele pot fi procurate după 20 martie 1985, prin comitele județene, municipale și orașenești pentru apărarea păcii, prin întreprinderi, instituții, cooperative și așezăminte culturale de la oraș și sate.

În Capitală, buletinele se pot procura de la sediul Comitetului municipal pentru apărarea păcii, str. Biserica Amzei nr. 29, și de la comitele pentru apărarea păcii ale sectoarelor.

Viața literară

În întîmpinarea alegerilor de la 17 martie

În întreaga țară, în cadrul manifestărilor organizate în întîmpinarea alegerilor de la 17 martie, cu sprijinul Asociațiilor de scriitori, cenaclurilor literare ale Uniunii Scriitorilor, Comitetelor de cultură și educație socialistă și altor organisme, s-au desfășurat numeroase acțiuni politico-ideologice și cultural-educative. Au avut și continuă să aibă loc dezbateri cu privire la educarea prin carte a tinerei generații, în spiritul patriotismului socialist, mese rotunde și simpozioane reliefind dezvoltarea puternică a rețelei de biblioteci, cămine culturale, case de cultură, expoziții etc., numeroși scriitori participînd la șezători literare sub genericul „Răspuns prin fapte chemărilor Partidului, alegerile de deputați, eveniment important în viața poporului și a țării”.

BUCUREȘTI

Asociația Scriitorilor din București, prin cenaclul „G. Călinescu” al Academiei, în colaborare cu Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Giurgiu, a organizat o șezătoare literară în comuna Cornetu la care au participat Ion Potopin, Viorel Cozma, și Ion C. Ștefan. Și-au dat concursul, de asemenea, membri ai cenaclului literar „Tinere mlădie” din comună. Profesorii Ștefan Nemțeanu, Ion Grigore, Maria Alexandru, Ștefania Dăju și Gheorghe Ciobanu au vorbit despre importanțele realizării cultural-economice din cuprinsul localităților giurgiuvene.

În cinstea alegerilor de la 17 martie, la spitalul „Caritas” din Capitală, a fost inițiată o manifestare la care a fost invitată să vorbească despre lucrările literare consacrate, în ultimele decenii, dezvoltării unor zone ale țării slab productive în trecut, poeta și romanciera Violeta Zamfirescu.

Sub genericul „Lira Carpatină”, la o intrare ce a avut loc la Casa de cultură a științei și tehnicii pentru tineret din Rimnicu-Vilcea a fost organizat un concurs la care au participat 24 de cercuri literar-turistice din 18 județe ale țării. Numeroși tineri au adus mesajul frumuseților poetice ale zonelor lor.

În încheierea manifestării, a vorbit poetul George Târnea, președintele juriului, care a lansat ideea unui concurs de poezie cu tematică montană.

CLUJ-NAPOCA

Asociația Scriitorilor din Cluj-Napoca a inițiat, la școlile generale din Cînu Mare și Cornești, două recitaluri de poezie, în întîmpinarea alegerilor, la care au participat un număr mare de elevi, cadre didactice, muncitori, oameni ai muncii de pe ogoare. Au vorbit despre dezvoltarea impetuoasă a localităților și despre creșterea numărului de cititori ai cărții literare, — citind totodată din lucrările lor —, Horia Bădescu, Petre Bueș, Doina Cetea, Negoiță Irimie, Petru Poanță, Eugen Uricaru, Vasile Grunța și Vasile Sav.

CRAIOVA

Cu sprijinul Asociației Scriitorilor din Craiova, în sala de festivități a Consiliului popular din Valea Stăncului, județul Dolj, a avut loc un interesant dialog între poeții și prozatorii Dan Lupescu, Mircea Pospai, Ștefan Tunsouiu și Lucian Zatti, și elevi, cadre didactice, mecanizatori, cooperatori, — subînțindu-se înflorirea comunei, dezvoltarea agriculturii, îmbogățirea numărului cărților beletristice în care este reflectată viața nouă a satului contemporan.

IASI

Asociația Scriitorilor din Iași a organizat o serie de manifestări dedicate apropiatelor alegeri de deputați în Sfatul Suprem al țării și în consiliile populare. La acțiunile cultural-educative ce s-au desfășurat la Flămînzii și Cotnari, au participat Andi Andrieș, Vasile Constantinescu, Ștefan

Alte manifestări la Asociațiile Scriitorilor

TIMIȘOARA

În cadrul Cenaclului „Casei Universitarilor” din Timișoara a fost organizată o dezbateri cu titlul „Contemporaneitatea prozei lui Sorin Titel”. Scriitorii Livius Ciocărlie, Eugen Todoran, Vasile Tudor Creta, Iosif Cheie Pantea și artistul plastic Ciprian Radovan au subliniat, în intervențiile lor, amplele deschideri ale operei regretatului prozator către spațiul spiritual al Banatului, densitatea ideatică și altitudinea valorică a creației scriitorului.

La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc sărbătorirea scriitorului Mircea Șerbănescu, la împlinirea vârstei de 95 de ani. Au luat cuvîntul Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, Ion Arieșanu, redactor-șef al revistei „Orizont”, și prozatorul Ion Dumitru Teodorescu. În încheiere a vorbit sărbătoritul.

TG. MUREȘ

În comuna Gheorghe Doja, Asociația Scriitorilor din Tg. Mureș a organizat o întîlnire cu cititorii, în cadrul „Lunii cărții la sate” și în întîmpinarea alegerilor. Au participat scriitorii, redactorii ai revistei „Vatra” și „Igaz Szo”, membri ai Asociației scriitorilor din Tg. Mureș. Dan Culcer, a vorbit despre însemnătatea traducerilor reciproce în dezvoltarea relațiilor literare româno-maghiare. Györfi Kálmán, Nemess László și Szekely János au citit din scrierile lor.

IASI

La Muzeul Teatrului Național din Iași, Constantin Ciopraga a conferențiat în cadrul manifestării „Eminescu — poet național”.

Oprea, Corneliu Sturzu, Horia Zilleru, prof. Al. Tănase.

La Casa „George Enescu” din Iași și la Casa de cultură din Bacău, în prezența unui numeros public format din elevi, studenți, cadre didactice, muncitori, au avut loc manifestări în cadrul cărora au fost subliniate direcțiile de dezvoltare ale patriei noastre în ultimele decenii și în viitorul apropiat.

Au participat Andi Andrieș și Ștefan Oprea.

Asociația Scriitorilor din Iași, cu sprijinul Comitetului județean de cultură și educație socialistă Bacău, al Bibliotecii județene și al revistei „Ateneu”, a organizat, în cinstea alegerilor de deputați de la 17 martie, o suită de șezători literar-educative, în localitățile: Traian, Poduri, Berești-Tazlău, Căiuți, Tg. Troțuș, Mărgineni, Oituz, Cașin, Minăstirea Cașin, Răchitoasa, Glăvănești.

Programele au inclus ample dezbateri privind realizările economico-sociale și cultural-artistice între cele două legislaturi.

Au participat cadre de conducere locale, scriitori, activiști de partid, ziaristi, alți oameni de artă și cultură.

Au fost prezentate recitaluri de poezie patriotică susținute de următorii scriitori băcăuani: Sergiu Adam, Calistrat Costin, Ovidiu Genaru, George Genoiu, Octavian Voicu, Vlad Sorianu, Constantin Călin, Victor Mitocaru, Viorel Savin.

SIBIU

Asociația Scriitorilor din Sibiu a inițiat o întîlnire cu cititorii dedicată alegerilor de la 17 martie, — la căminul cultural din comuna Mirșa.

Au vorbit despre transformările profunde, innoitoare, din satele și din orașele noastre și au citit din cărțile lor Mircea Tomuș, Mircea Ivănescu, Mircea Braga și Ion Mircea.

La Combinatul de Utilaj Greu din Iași, în cadrul noii stagioni a Studioului de poezie al Cenaclului „Lupta cu inerția”, prozatorul Ion Țârșan a citit însemnări de scriitor despre platforma industrială a municipiului, iar dramaturgul Ștefan Oprea a vorbit despre importanța Studioului în configurația spirituală ieșeană. A urmat un recital de poezie susținut de Corneliu

Eroilor acestui neam

Concursul este deschis membrilor cenaclurilor literare din întreprinderi și instituții, din școli generale și licee, de pe lângă așezăminte culturale ale Capitalei.

Lucrările (cel mult câte 3 poezii sau 5 pagini dactilografiate de proză), semnate cu un motto (ce va fi produs pe un plic conținînd numele și adresa participantului) se primesc pînă la 15 aprilie a.c. la sediul bibliotecii, din strada N. Beloianci nr. 4 (îngă Piața Amzei).

La Muzeul Literaturii Române

La Muzeul Literaturii Române, luni, 11 martie, a avut loc vernisajul expoziției „Centenar Mateiu I. Caragiale”, care și-a propus să reconstituie activitatea scriitorului în lumina receptării critice a timpului, a permanenței sale în actualitate. De asemenea, în cadrul „Rotondei 13” au evocat personalitatea lui Mateiu I. Caragiale, — acad. Șerban Cioculescu, Barbu Brezianu, Barbu Cioculescu, Al. George, Al. Piru, Teodor Vărgolici.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de poetul Romulus Vulpescu. Actorul Alex-

andru Repan de la Teatrul „Nottara” a prezentat un fragment din spectacolul său Pagini din „Craii de Cartea Veche”.

De asemenea, Muzeul Literaturii Române a găzduit evocarea „Agatha Grigorescu-Bacovia”, prilejuită de împlinirea a nouă decenii de la nașterea scriitoarei. Au luat cuvîntul Emilia St. Milicescu, Ion Potopin, Gabriel Bacovia și Adriana Daia, directoarea Muzeului literaturii române. Au recitat din versurile scriitoarei membri ai cenaclului „G. Bacovia”.

Anton Pann — NAZDRĂVĂNIILE LUI NASTRATIN HOGEA. Reeditare cu ilustrații de Iser, cu un cuvînt de spre Iser... de D. St. Rădulescu. (Editura Junimea, 72 p., 8,25 lei).

Dumitru Radu Popescu — GALAXIA GRAMA. Eseuri. (Editura Cartea Românească, 360 p., 16,50 lei).

Ion Brad — INTILNIRE PERICULOASĂ. Roman. (Editura Eminescu, 224 p., 11,50 lei).

Mareel Mureșeanu — MATINEU. Cuprinde ciclurile de versuri Lacrima lucrurilor și Timpane. (Editura Cartea Românească, 72 p., 7,75 lei).

Liviu Ioan Stoiclu — CIND MEMORIA VA REVENI. Versuri. (Editura Cartea Românească, 150 p., 12,50 lei).

Rodica Padina — CIA MAI FRUMOASĂ NOAPTE. Roman. (Editura Junimea, 160 p., 6 lei).

Mireea Șerbănescu — FATA DIN TREN. Roman. (Editura Cartea Românească, 1984, 262 p., 12,50 lei).

Grete Tartler — TIRGUL DE ANIMALE MICI. Poezii pentru copii; ilustrații de Dana Schobel — Roman. (Editura Ion Creangă, 46 pagini, 18,50 lei).

Radu Anton Roman — ZILE DE PESCUIT. Roman inspirat din viața dramatică a pescarilor Deltei. (Editura Cartea Românească, 240 p., 11,50 lei).

Pavel Pereș — MAI MULT DECIT O ȘANSA. Roman. (Editura Militară, 224 p., 10 lei).

Maria Urbanovici — LUT ARS. Versuri. (Editura Cartea Românească, 1984, 74 p., 8 lei).

Nicolae Lupu — SINGURI ȘI FERICIȚI. Roman. (Editura Cartea Românească, 278 p., 13,50 lei).

George Popescu — DESPRINDERE DE BRUMĂ. Cuprinde ciclurile de versuri Boare orfice și Utopia candorii. (Editura Scrius Românesc, 1984, 50 p., 6 lei).

Heana Corbea, Nicolae Florescu — BIOGRAFII POSIBILE. Interviu. Seria a III-a. (Editura Eminescu, 288 p., 10,50 lei).

B. Vasile Malschi — INTOARCEREA LUI LICA CIOCIRLAN. Roman. (Editura Ion Creangă, 1984, 154 p., 6,25 lei).

Constantin Clesu — DOROBANT CLANȚ. Versuri pentru cei mici. (Editura Ion Creangă, 60 p., 6 lei).

LECTOR

Pentru o și mai promptă reflectare în cadrul acestei rubrici a ultimelor apariții, rugăm editurile și autorii să ne trimită exemplare de semnă.

Același gând, aceeași voință

PREZENTÎNDU-NE la urne, în ziua de 17 martie 1985, fiind sau nu candidați propuși de Frontul Democrației și Unității Socialiste, dar în orice caz chemați a vota, noi, cetățenii Republicii Socialiste România, locuitori ai acestui străbun pământ, avem același gând și aceeași voință.

Același gând pentru că dorim cu toții, din adîncul inimii, înflorirea și propășirea iubitei noastre patrii, suverană, liberă, independentă și stăpîină pe destinele sale, iar voința noastră unanimă este ca, prin munca noastră pătrunsă de gândire creatoare, prin inteligența și nobilul nostru efort, să-i asigurăm o puternică și traică independență economică și să muncim în pace.

Și oare cuprinzătorul Manifest al Frontului Democrației și Unității Socialiste nu exprimă, cu tărie, același lucru?

Apărut la scurt timp după istoricul Congres al XIII-lea al Partidului nostru, el este traversat de hotărîrile și documentele adoptate la Congres, însuflețite de cel care conduce partidul și țara, cu nemaiîntîlnită clarviziune, înțelepciune și cutezanță, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel care a fost propus deputat în Marea Adunare Națională ca ales al întregului popor, ctitorul României moderne.

Hotărîrile și documentele adoptate la cel de al XIII-lea Congres al Partidului demonstrează, în mod strălucit, indisolubila contopire a rîvnei și a competenței, prezența spiritului revoluționar care animă partidul și poporul în uriașă și splendidă lucrare a împlinirilor și victoriilor noastre, stabilind, în mod riguros, îndatoririle oamenilor muncii în toate domeniile de activitate, prefigurînd, astfel, viitorul luminos al patriei.

La Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducătorul partidului și al țării, președintele Frontului, a caracterizat, în cuvinte care corespund perfect adevărului și realității, alegerile care vor avea loc la 17 martie 1985: „Alegerile pentru Marea Adunare Națională și consiliile populare să constituie o puternică

manifestare a întregului popor, în cadrul Frontului Democrației și Unității Socialiste, sub conducerea Partidului Comunist Român, forța politică conducătoare a întregii noastre națiuni. Votul dat pentru candidații Frontului Democrației și Unității Socialiste constituie, totodată, o puternică afirmare a voinței și hotărîrii întregului popor de a înfăptui, neabătut, politica internă și externă a Partidului și a Statului nostru, care asigură progresul și bunăstarea întregii națiuni, independența și suveranitatea României”.

SECRETARUL GENERAL al Partidului și președintele țării a relevat, în concordanță cu faptele și împlinirile binecunoscute fiecăruia dintre noi, că înfruntînd toate vicisitudinile care se fac simțite în lume, România și-a continuat măreața operă de construire socialistă și comunistă în care s-a angajat.

Și într-adevăr: începînd cu al IX-lea Congres al partidului s-a desfășurat cea mai prodigioasă perioadă din istoria patriei, pe care poporul nostru o atribuie, în mod firesc, ctitorului său, denumind-o: „Epoca Ceaușescu”.

Desigur, o importanță deosebită în împlinirea marilor succese în construcția socialistă revine instituirii unui amplu sistem democratic de conducere a societății.

Bazat pe întărirea unității poporului în jurul Partidului, acest amplu sistem democratic instituie dialogul dintre cele mai largi categorii de concetățeni, dialog ce constituie un factor absolut necesar în legătură cu atașamentul oamenilor muncii față de orînduirea noastră socialistă, cît și în ce privește sporirea responsabilității civice și dezvoltarea conștiinței întregului popor, stăpîn al țării și al destinelor sale. Bineînțeles că activitatea fiecăruia dintre noi nu poate fi străină acestui dialog.

Cînd spunem, de pildă, „cel mai bun dintre cei mai buni”, intră în discuție forța de convingere și materializare a exemplului personal, a propriei activități, care duce la ceea ce s-ar putea numi: „primul între egali”.

Faptul că, în apropiatele alegeri, pentru circa 50 la sută dintre deputați în Marea Adunare Națională, iar în consiliile populare pentru circa 80 la sută, se propun două sau trei candidaturi ilustrează tocmai caracterul profund democratic al orînduirii noastre socialiste, preocuparea permanentă de a asigura posibilitatea alegerii celor mai buni dintre cei mai buni, respectînd cerințele de bază ale democrației noastre revoluționare.

Totodată, în spiritul strălucitului exemplu pe care ni-l oferă Președintele țării, aceste prevederi trebuie să conducă la creșterea răspunderii deputaților în fața oamenilor muncii, a permanentei preocupări de a deveni, la rîndul lor, pilde de dăruire și devotament față de interesele majore ale țării, față de cauza unității tuturor în jurul Partidului nostru.

A fi propus pentru a fi ales deputat în Marea Adunare Națională sau în consiliile populare constituie o înaltă prețuire și o mare cinste.

Căci a fi deputat înseamnă să-ți lei asupra ta o mare răspundere, înseamnă să onorezi exemplar mandatul încredințat de alegători, înseamnă receptivitate, probitate și dăruire în abordarea preocupărilor obștei din care faci parte.

La inaugurarea Monumentului Independenței de la Iași
(În paginile 12-13, ctitorii de cultură ale acestor ani)

Cu-ncredere deplină

În statul nou al țării vrem oameni curajoși
Ca viața să ne aibă-un demn și clar destin
Ca toate să ne crească în liniște și pace
Și inimile bată c-un puls cald și senin.
Deci de-a ne măsura prin fapte ziua, anii
Azi, dintre noi alegem cu-o-ncredere deplină
Că ne vor fi exemplu pe treptele-nălțării
Cu-o patrie bogată în piine și lumină,
Pe fiii-acestei patrii crescuți sub steag de purpur
Ce știu ca să decidă și să cuteze-n zbor
Avînd în suflet raza partidului sădită
De-un Om al omeniei; un brav Conducător.

Dumitru Grigoraș

Mai presus de orice

Alb mă cutremur în fața munților tăi,
în fața cîmpiilor tale,
în fața apelor tale
și sufletu-mi sprijin de propriu-ți trup
precum țaranul se sprijină de coarnele plugului
cînd semințele pline
vin să-i slăvească iubirea
și deasupra tuturor bucuriilor,
deasupra tuturor laudelor,
deasupra tuturor odelor
purtată de inima mea și a ta și a lor
se-arată Țara – colind de pămînt
cîntecul nostru dintii
pururi nașteri și roade vestind.

Viorel Varga

Vot de pace

Ne este pacea gîndul ce-nsoțește
Tot ce clădim în fiecare zi,
Iar votul nostru este legămîntul
Prin care punem țării temelii.

Din dor de pace arcuit spre soare
Se-așează votul nostru drept chează
Acestui timp de biruinți depline
Și timpului ce vine prin urmași.

Ni-s ochii plini de stele și lumină
Și faptele ne sînt gospodărești,
Iar votul pus în urnă intrupează
Tot cerul păcii noastre românești.

Trăim o nouă eră a-mpîlnirii,
Ne creștem țara, toți crescînd în ea,
Și pentru-a țării mindră demnitate
Sub cer de pace, pacea vom vota!

Viorel Cozma

Virgil Teodorescu

SUB SEMNUL ALEGERILOR DE LA 17 MARTIE

Semnificație și valoare

NOU document istoric, Manifestul lansat de Consiliul Național al Frontului Democratice și Unității Socialiste, este expresia penitității țării noastre, sinteza realităților înrădăcinate în pământul patriei, în vâzduhul launtric al esenței umane. O mărturie de fond sint cuvintele scrise, o revelație a sufletului, a conștiinței de sine a omului acestui pământ, suflet moștenit și mereu înnoit, cu firele indestructibile ale lumii, în mărturisirea inepuizabilei puteri, durabilei fapte omenești, de muncă, de cultură, de creație în spirit și materie, în care astăzi la noi în țară nu doar semnul egalității între bărbat și femeie strălucește, ci întregul giuvaer al demnității, gândirii, marilor aspirații ale acestui pământ românesc. Seva vieții ce păstrează vie piatra fundamentală a socialismului dezvoltă columna înfinită, gândită aici, lucrată aici, născută aici, în strălucitoarea minte a artistului, să fie cit iarba, frunza, pasărea și izvoarele pământului, semn al nemuririi muritorilor, visat de întreg pământul, arătând neamului nostru și lumii citi s-au dăruit și se dăruie să confere existenței semnificație și valoare. Să ne mindrim oare că noi am ști tot rostul vieții, că sîntem singurii oameni dăruiti, că sîntem aproape de perfecțiune? Nu. Ar însemna să nu mai avem ochiul deschis asupra posibilităților lumii ce se nasc continuu, ce vin după noi, ar însemna să uităm nemărginirea luminii din om.

În concentratul Manifest, care exprimă echilibrul ansamblului arhitectonic de necontestat al strălucitoarei epoci Nicolae Ceaușescu, chemarea secretarului general al partidului, președinte al Statului, al Frontului Democratice și Unității Socialiste, îndeamnă la intensă vibrație umană, la iubire profundă față de patrie și partid, deschide noi orizonturi gândirii și creației oamenilor de cultură și artă.

Idealurile umanismului revoluționar aparțin întregului popor. Femeia și bărbatul sînt permanența vieții, cei ce dau mereu naștere prosperității pământului, omului, minunatelor făpturi ale celei mai frumoase posibile lumi de mine. Creației scriitorului i se cere un plus în viziunea lui revoluționară, un plus în expresia lui umanistă. Spiritul dotat are altă putere de pătrundere, alte căi de emanație a esenței vieții. Efortul artistic cere mult mai multă viață. Trăvialudur, îndelungat al spiritului doigt devine nu o cucerire ușoară, este o obligație a escaladării muntelui magic pentru aprinderea flăcării marelui spirit al iubirii de oameni mai intens decît iubirea de sine. Părelnicul egoism al artistului este combustia imensului altruism. Realitatea, viziunea vieții sociale, politice, adevărul cultural, pot fi percepute de toți oamenii inteligenți, chemați să se afirme în felurite sfere ale valorilor. Conștiința scriitorului are însă plusul de sensibilitate, plusul de expresie estetică, originală prin deosebitul simț al limbii nasterii lui și al limbii general umane. În evoluția organică a literaturii e cuprinsă întreaga perspectivă istorică, întreaga bogăție spirituală a țării și a lumii, incit cel chemat, cel ce aspiră prin vocația lui să îmbogățească arta și literatura patriei căreia îi aparține să impună, mai curînd sau mai tîrziu, bogăția spirituală a poporului său în literatura și arta lumii, să afirme astfel dreptul de existență a țării în omenire prin spiritualitatea unei națiuni, nu poate abdica de la menirea lui minunată, dar și foarte grea, de a fi în miezul vieții care îi e dată cu om, de a aparține culturii patriei lui. Frumusețea, bucuria, fericirea omului, ca și înțelepciunea vieții, filosofia ei milenară, se pierd și se regăsește, ele există, trebuie găsite doar, limpezi în vâzduhul spiritului, făcute să apară din nou dacă dispar, prin victoria cărții, a lucrării de artă, la care omul nu rămîne indiferent. Sau trebuie incitat să nu rămîne indiferent.

Acesta este rolul culturii, în mare. Experiențele tragice nu pot fi disprețuite sau liniștite în fundul oceanului uitării, ele sînt retrăite artistice, fiind peceți vii ale sufletului omenesc, dar este prea puțin a rămîne la ele și a nu căuta aerul proaspăt al depășirii. Si dramele vieții nu pot fi confundate cu măruntele amărăciuni ale ambițiilor personale. Avem lucrări perene în poezia, în proza, în teatrul, scrise astăzi în țara noastră, atît în limba română cit și în limbile naționalităților conlocuitoare. Desigur, reușitele fiecărui scriitor sînt parțiale, fiecare are sinele lui individual, felurit îmbogățit prin cultură, felurit căutînd, felurit gîndind efortul artistic ca pe un credincios slujbaş al inspirației, felurit gînditor sau negrăbit spre cucerirea repede

sau oricum a gloriei. Dar scriitorului nu îi este îngăduit să uite că este un continuator al marilor tradiții de artă și cultură ale țării lui și ale omenirii, cărora le aparțin și Eminescu, și Brăncuși. Nu poate uita că este un continuator și ordonator al celui mai bun posibil destin uman, al marilor conștiințe, creator de lume nouă întotdeauna. A ști mai mult despre întregul prezent al realităților, despre dialectica necesităților, a regăsi în tot culminanta permanență a naturii esenței umane nu este un joc al întâmplării, nici un joc al oboselii de cuvinte ce poate să prognozeze cu ușurătate întregul arsenal de „anti-” artă, literatură, cuvînt. Cuvîntul nu poate fi disprețuit fără să pedepsească. Ochiul, auzul percep bătăile valorilor dar și imensitatea și adîncimea mării. Din piscul celui mai înalt munte pînă în profunzimea mării scriitorii vād și aud în timp timpul, dincolo de viață, de moarte. Marele mit al creației omului de astăzi nu poate fi povestit, nici înțeles oricum. În prospețimea cuvîntului și a strălucitoarelor viziuni asupra omenirii străbate filonul de aur al poeziei eterne. A avea conștiința estetică, a pretui valoarea cuvîntului scris, a expresiei ființei tale, a avea spiritul dotat al poetului, a avea spiritul emotiv al colectivității și conștiința propriei tale forțe ca scriitor sau scriitoare, înseamnă să visezi prin expresie și cercetatul pămînt al gândirii, sentimentele de reală frumusețe ale omului ce stie să își înalte conștiința peste clipa ființei, spre eternitatea ei.

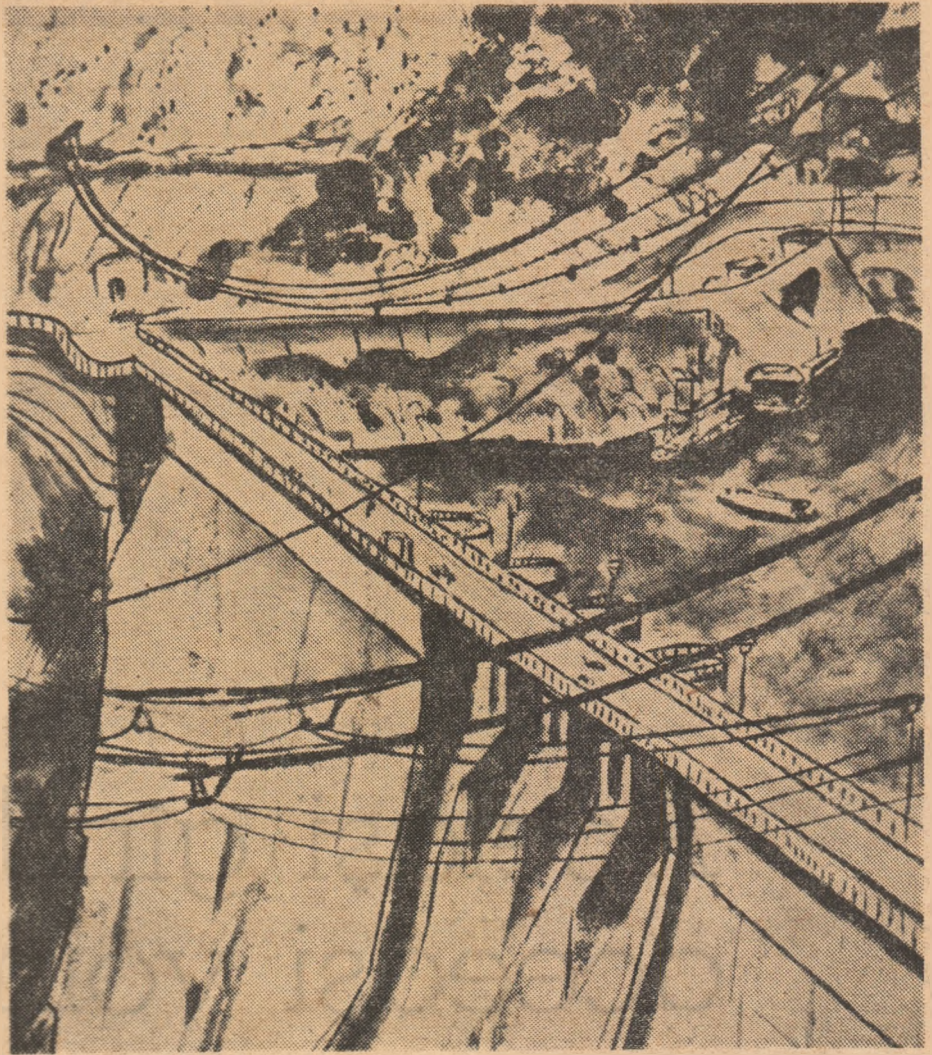
Nu poți fi scriitor fără viziunea dialectică a trecutului, a prezentului, a viitorului. A trece clipele grele, trăind între oameni, la fel ca ei, muncind, la fel ca ei, căutînd launtric forța conștiinței de a exista, speranța și încrederea în lucrurile făcute totuși, hotărîrea de a te dărui mai departe, cu toată puterea ta, năzuințelor poporului, celor ce s-au născut și se nasc în lumea pe care și tu ai creat-o, a ști să vezi și să auzi ceea ce este durabil în om și în viață: a ști să luminezi dimensiunile timpului, nemărginirile posibile, visele și par unora imposibile dar crează lumea nouă, a ști să întreții flacăra conștiinței, sensul existenței, bazată pe unitate și iubire de oameni, este singura cale, deloc simplă, de a răspunde chemării harului tău. Minunea gestului estetic și știința de a trăi modest în frumusețe etică sînt întregul forului uman. Rolul nostru, al scriitorilor, este de a-l lumina convingător, cu devotațiunea întregii vieți, de a dărui conștiință din conștiință, întretinînd flacăra vie ce naște mereu minunile vieții posibile.

Este convingerea cu care noi, scriitorii, vom păși în fața urnei de vot în ziua de 17 martie a acestui an 1985, scriind și de azi înainte strălucitoarea carte a României Socialiste, știind că inima poporului nostru va vibra întotdeauna în fața frumosului.

Violeta Zamfirescu

GETA MERMEZE : Pentru pace

SIMONA VASILIU CHINTILA : Barajul

Crez de alegeri

CUTREIER, de cîteva zile, întreprinderile industriale, institutiile și noile cartiere de locuințe ale Tirgu Mureșului, îndrăgitul oraș al devenirii mele. De zile întregi mă străduiesc să nu scap nimic, să transcriu fidel în carnetul meu de însemnări tot ce aud, tot ce vād. Și, firește, înainte de toate problemele de interes general, propunerile de mai bine pe care concetățenii și tovarășii mei de destin din Tg. Mureș mi le-au adresat pentru a le transmite mai departe acelor foruri competente care nu se vor limita să le ia doar în evidență, ci se vor strădui să le și rezolve. De zile întregi caut să mă familiarizez cu viața de zi cu zi a orașului copilăriei, adolescenței, maturității și — de o bună bucată de vreme — al „coboririi mele pe scara vieții”, cu universul acesta atît de cunoscut al celor patru anotimpuri, aducătoare de împliniri, ale vieții mele, în a cărui aprofundare aveam pînă nu demult impresia că nimic nu-mi scăpase. Si chiar dacă fusese numai o impresie fugară, trăiam tot timpul cu gîndul că fiind de aici, din această mică patrie a sufletului meu, o cunoșc pînă și în detaliile ei cele mai neînsemnate, cu toate problemele mici și mari ale vieții ei cotidiene.

Se vede treaba că m-am înșelat, dovadă lecția pe care am primit-o. O „lecție de istorie” stenică, fermă, făuritoare de atitudine și de conștiință, de la oameni de caracter cu vorba dreaptă, o lecție pe care numai miile și milioanele de oameni ai muncii stăpîn: pe destinul lor, crescuți și cimentați în fascinația pentru „două dumnezei pămîntene: fericirea și libertatea” o pot da unii literat ca mine, dăruit (încă din adolescență) unei pasiuni, nu tocmai bogate în lauri, dar cu atît mai subtile și pline de cazne în efortul bărbătesc al muncii colective pe care-l presupune: redactarea unei reviste și activitatea de organizare pe care bunul ei mers îl implică.

Consiliul Național al Frontului Democratice și Unității Socialiste mi-a făcut onoarea — nu lipsită de adînci implicații sociale — de a mă propune candidat de deputat pentru Marea Adunare Națională în circumscripția electorală nr. 1 Tg. Mureș Nord. Mergînd de la o întreprindere la alta, de la o instituție la alta, în aceste zile mi-a fost dat să simt cu adevărat, în plenitudinea determinărilor lor concrete, adevărata dimensiune a responsabilității cetățenești, aria largă a semnificației sociale a implicării scriitoricești pe care o presupune această onoare, vîzînd în sensul propriu al termenului, la o scară cu adevărat de masă, imensele energii pe care partidul, forța societății, imaginația creatoare a oamenilor, coeziunea de suflet a tuturor le toarnă în retortele incandescente ale societății, pentru a putea face față, pentru a deveni competitiv la nivelul de exigențe al secolului, în interesul nostru, al întregului popor, pentru patrie și omenire, pe acest sol milenar...

Există însă, în mersul accelerat al acestor zile, o amintire de care nu reușeam să scap, ea revenindu-mi neîncetat în memorie: amintirea electoralului de tristă faimă a lui Petőfi Sándor. Faptele sînt îndeobște cunoscute: cum a scris în declarația sa electorală poetul, în ochii căruia poporul constituia singura religie, singura sfințenie, „nicidec cîntec și demnitătea nu au fost mai fără de simțire tefelite” ca atunci cînd șleahta sătenilor, înșelată și cumpărată cu băutura, l-a alungat pe poetul revoluționar din tinuturile sale natale, venit acolo în calitate de candidat în alegeri. Cu toate acestea, chiar și după acest esec, poetul nu a prețuit să cînte un imn, demn de a fi gravat pe plăci de marmură, poporului: „Eu nu osîndesc poporul, ci doar pe aceia care l-au amăgît și înșelat... În ochii mei poporul e sînt... Slăvit fie numele poporului acum și-n vecii vecilor!”

De fapt, ideea în legătură cu care l-am avut pe Petőfi la întîlnirile pe care le-am avut cu alecătorii tirgumureșeni nu este leată de mărturia de credință citată, ci de lecția cu care m-am îmbogățit — deopotrivă ca cetățean și ca scriitor — cu ocazia dialogurilor de muncă ale acestor ultime zile. Dar poate nimeni nu a formulat mai elevat, mai lapidar în limba noastră maternă sensul acestei lecții venite din partea alecătorilor decît însuși Petőfi Sándor, care spusese celor veniți să-l asculte: „Unealtă vin să mă dăruiesc minilor voastre, nimic altceva”.

Candidat fiind, aceasta este lecția pe care am primit-o de la tirgumureșeni: să fim „unelte” în minile celor mulți. Fie cuvîntul scriitorului, viu și adevărat, uneltă în miile milioane de oameni! O uneltă mai bună, mai eficientă decît cele pe care le-am dat pînă acum în mina poporului.

Este pur și simplu ceea ce așteaptă societatea celor mulți din partea literaturii noastre de inspirație socială. Este pur și simplu ceea ce așteaptă din partea noastră, a scriitorilor, conducerea superioară a partidului, țara întreagă, oamenii muncii din România de azi, pregătiți în aceste zile să-și dea votul pentru forul suprem legislativ al țării, pentru consiliile populare județene, municipale, orașenești și comunale.

Hajdu Gyözö

A alege și a fi ales

MANIFESTUL Frontului Democratice și Unității Socialiste este un document de cea mai mare importanță în această perioadă premergătoare alegerilor de la 17 martie. Și va rămâne și în continuare.

Important, în primul rând, pentru că invită la meditație.

O meditație plecând de la certitudinea împlinirilor de până acum și care ne implică în mod direct și cit se poate de concret, pe fiecare dintre noi, și pe toți la un loc, în scrierea prin fapte a cuprinzătorului program electoral al viitoarei legislaturi.

O meditație, adică, despre tot ceea ce trebuie făcut pentru ca să ne fie mai bine. Și, mai ales, despre cum să ne fie mai bine.

Să ne fie mai bine prin muncă, să ne fie mai bine prin cinste, să ne fie mai bine prin scris și prin implicarea fiecăruia dintre noi într-atât, în ceea ce facem, încât atunci când ceea ce am avut de făcut să fie făcut spre mai bine.

În scris, să ne fie mai bine înseamnă, întotdeauna, să fie mai bine în viață. Adică în viața noastră cea de toate zilele, pe care o transcriem, de fapt, în cărți.

A alege și a fi ales — această adevărată putere electorală — și nu numai electorală — a fiecăruia dintre noi, este, tocmai de aceea, puterea de a alege și a fi ales prin fapte.

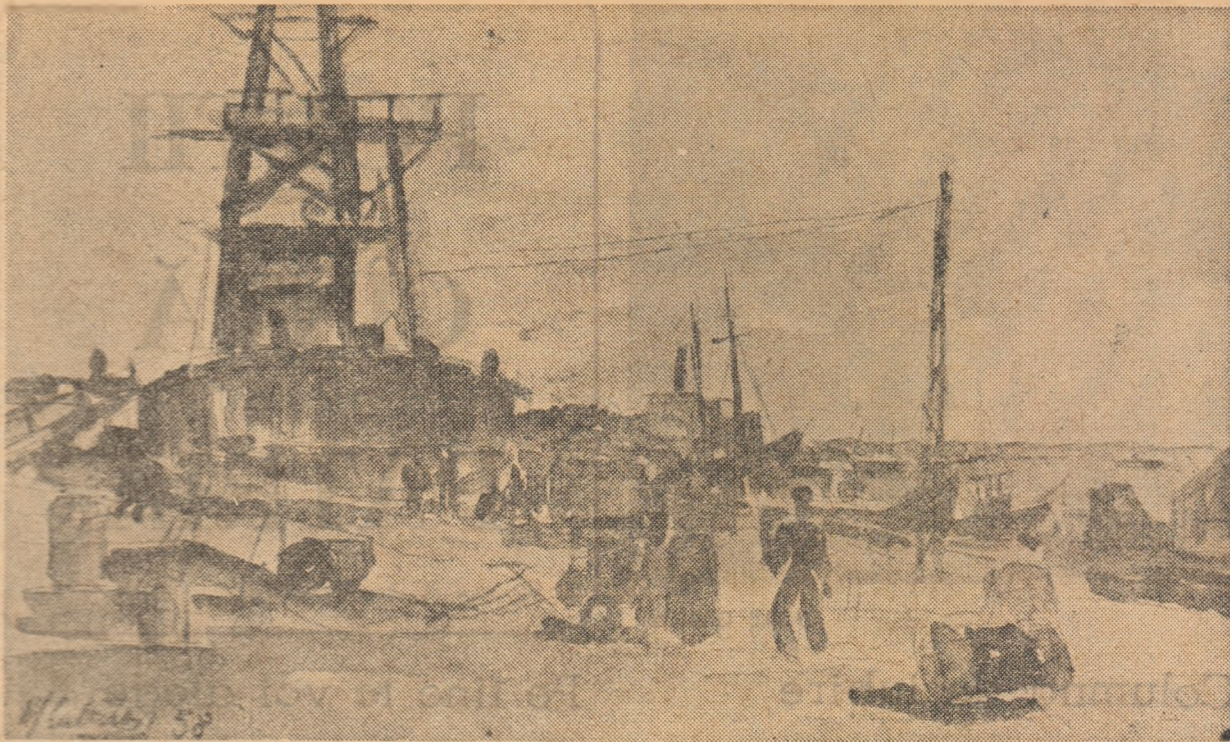
Și faptele scriitorilor fiind mai ales cărțile lor, fie ca aceste fapte să aibă lumina împlinirii din pagini și lumina copertelor cit mai adevărată.

Cu cât va fi mai adevărată această lumină, cu atât înseamnă că a crescut mai mult numărul de eroi și de cititori adevărați din această mare țară a scrisului și a cititului deopotrivă, care este România de azi.

Și faptul electoral, cu adevărat democratic, se va regăsi încă o dată și în marea democrație a scrisului și lecturii noastre cele de toate zilele.

Pentru că a alege și a fi ales este un drept care n-a putut ocoli și nu va putea ocoli, niciodată, biblioteca.

Teofil Bălaj

H. CATARGI:
Pe șantier

Etapă cu etapă

REFAȚEM cu fiecare prilej pe care ni-l oferă un eveniment politic major, cum este și cel al alegerilor din 17 martie 1985, drumul parcurs, în toate domeniile în care revoluția noastră și-a pus amprenta sa comunistă.

Etapă cu etapă, cincinal cu cincinal și îndesăbi în ultimele două decenii, de la Congresul al IX-lea până astăzi, vrednicia, creativitatea, efortul de înnoire au rodit plenar în conștiințe și le-au mobilizat în chip strălucit pentru a schimba radical înfățișarea lumii noastre, spre a ține din temelii o Românie cum n-a mai fost: model și cadru al dezvoltării impetive pe drumul socialismului. Trebuia înlocuit definitiv tiparele învechite cu care ne-au obișnuit orânduiri precedente. Comuniștii au sădit și însușit curajul și încrederea în destinul demagogic al unui popor înzestrat cu deosebite calități, care a conștientizat liber să-și prefacă din adăncuri existența, pentru a se instala cu propria sa identitate în concertul popoarelor europene. România și-a creat un chip autentic, cu valoare certă a potențialului său spiritual și material pe care, punându-l în slujba prosperității sale proprii, îl pune cu aceeași generozitate în slujba păcii. Căci un popor care muncește cu atita osîrdie și abnegație pentru realizarea visurilor sale revoluționare e sigur pe soarta sa și pe configurația viitorului. Partidul comunistilor, avându-l în frunte pe conducătorul său neînfricat, tovarășul

Nicolae Ceaușescu, s-a contopit cu aspirațiile României de totdeauna, iar saltul realizat în ultimii douăzeci de ani prezintă răsplata concretă a marilor sale eforturi. Tălurile revoluției socialiste românești continuă să se facă simțite în toate domeniile, în industrie, în agricultură și în cultură, ceea ce înseamnă că Statul, organul său suprem legislativ își împlineste menirea istorică, rolul său mobilizator.

În zilele acestea, întreaga țară întâmpină prin fapte de muncă alegerile de deputați în Marea Adunare Națională. Manifestul lansat de Frontul Democratice și Unității Socialiste oglindește însemnătatea evenimentelor politice și sociale pe care țara noastră le parcurge, iar acest act constituțional și politic reprezintă pentru fiecare dintre noi o manifestare a democrației muncitorești revoluționare.

Deplina unitate a țării sub faldurile biruitoare ale tricolorului este dovada peremptorie a încrederii pe care România, poporul său și-o pune în Forul Suprem al Republicii ca exponent al voinței sale de libertate, dreptate socială, independență și pace. Alegerile care vor avea loc peste puțin timp ne oferă însuși toarea posibilitate să ne exprimăm întreaga noastră adăziune la politica înțeleaptă a partidului și statului. Deputații vin din adâncul maselor, din rîndurile activiștilor, ale țărănilor, muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor, oamenilor de cultură, pentru ca sub cupola Marii

Adunări Naționale, în numele mandatului pe care li-l conferă alegătorii, să hotărască mai departe destinele acestei țări, care are dreptul în continuare la o viață mai bună și mai prosperă. Românii de pretutindeni — din Maramureș până la Dunăre, din Crișuri până pe malurile însorite ale Dobrogei — sînt conștienți de marea răspundere care le revine în ziua votului, cînd se va afirma voința și hotărîrea întregului nostru popor de a înfăptui fără clintire politica internă și internațională a partidului și statului, în numele progresului și bunăstării întregii națiuni. Alegerile reprezintă un examen de maturitate. Ele vor oglindi o imagine dinamică, potrivit mesajului înflăcărat adresat tuturor cetățenilor țării de către Manifestul Frontului Democratice și Unității Socialiste. Cătezători, siguri pe fiecare din gesturile și izbînzile noastre, urcăm spre culmi într-o indisolubilă solidaritate pentru a atinge țelul, la care aspiră de generații întregi poporul nostru.

Votul patriei într-o prosperitate a poporului, a generațiilor prezente și viitoare cărora viitorul li se înfățișează atât de luminos încorporează forța a 22 000 000 de români, o forță peste care nu se poate trece, căci etapă cu etapă partidul comunistilor a stabilit reperatele unui uriaș efort constructiv și a netezit magistralele pe care înaintăm.

Eugen Teodoru

Haralambie

ȚUGUI

Întrebînd veșnicia

Pune pe tavă lacrima nopții;
cerului ascultă-i albastrul și norii
după care stelele se ascund
ca niște fecioare rușinate
de propria lor goliciune!

Stai și ascultă în neclintire
epifaniile mării... Acolo, departe
unde lumina se scaldă în velururi incerte
vei auzi sirenele proprii tale căderi
în neantul totdeauna întrebător.

Va fi să mai cauți aripile pescărușilor
ca pe miinile iubitei calme și înțelepte?
Va fi să te dăruie soarelui și brizei curate,
cu singura teamă că din adînc
te-ar putea ademini sirenele morții?

Văzut-ai prea multe vestigii insingurate,
prea multe prăbușiri și revolte
impotriva cerului și pămîntului. În ele
te regăsești... Și zadarnic
vuietul mării de primăvară te-ascultă.

Luminată e lacrima mării... Cu vegheri
pe care numai tu le cunoști, amurgirea
e cîntec de cosmică navă încet lunecată
pe valul și noaptea ochiului tău. Pentru cine
vei rămîne pe țărîm întrebînd veșnicia?

Nesătula dragoste a pămîntului

Plîngerea trupului, lacrima nopților
înveșmintate în purpură și cleștar...
lubeam soarele... Și în slova albastră
numai ochii tăi lăcrimau de iubire,
numai singele meu te chema
cu cele mai neuzite cuvinte.

Dragoste, dragoste a pămîntului și cerului
din mine iluminate, în mine grăind.
Sărutul era al infinitului pur,
îmbrățișarea venea ca o legendă cu elfi
și ne pierdea, și ne regăsea, sfîșindu-ne;
o! nimicnicie a lumii, ce departe mureai!

Apoi au venit furtunile veacului
proclamînd puterea morții: războiul.
Cine să se mai întrebe atunci
de sănătatea crinilor, de lumina sărutului
tu dragostea mea în care frenezia purității zăpezii
părea singura rațiune a Universului?

Mă îmbrățișați în fraternă comuniune
acolo, pe sînișța ce alerga parcă dementă
spre-un orizont geomăn neantului.
Erai ca ingerii, erai ca borangicul lunii,
sora mea de dragoste, cu buzele și singele tău
acum iluminînd
nesătula dragoste a pămîntului.

Nord moldav al extazelor
țărîm cu fantasmă rămase în mine
ca o legendă fără sfîrșit,
dimineață eternă pe tăcuta involburare a singelui
îrepetabilă naștere, unic sens al memoriei
durere și bucurie, pierdere și regăsire
totdeauna lîngă cerul din inimă.
Ce dulce și tainic e clopotul tău de miresme
răsunînd prin arterele gîndului meu
pînă la dușoșia ierbii de pe morminte
pe care o ascult în fiecare noapte,
pînă la acest vin pe care-l beau gîndind
să nu mi-o ia moartea înainte,
pînă la acele poeme și muzici

Asemeni arcului de curcubeu

Patria mea de eroi și martiri
purtînd încă în trup rănile istoriei, adîncile...
Iată, ne luminăm inima cu soarele inimii tale
cel niciodată apus, cel mai fierbinte decît
toate lacrimile din ancestrala jale!

Din trupul și singele tău, neînfricatul, m-ai născut
să-ți cînt mărețiile, bucuriile și durerile,
acest sărbătorec și unic poem al existenței
în care glasul străbunilor geomăn cu glasul pămîntului
ne dăruie intruna puterile, vrerile.

Strălimpezi și sacre izvoare de doine
spălat-au din veac fruntea pururi înaltă
a neamului de poeți ai omeniei supreme
dar și a bărbăției eroice, pe care nici moartea
n-a putut să le biruie niciodată.

Ți ascult fiecare frunză și fiecare fir de iarbă
precum pe cele mai duioase poeme ale iubirii.
Graul tău — siderală șoptire — imi toamnă pe buze
magicul „fluieraș de soc ce zice cu foc”
din munții sfîdînd Noaptea Nemărginirii.

M-am dăruit și mă dărui netemător
veșniciei tale dăinuiri în hotarele din abîrșii.
Altfel, cum oare m-aș mai putea numi fiul tău?
Și cine mi-ar mai rosti Cîntecul peste timp
boltit asemeni arcului de curcubeu?!...

Cînd numai norii

vai, încă neascultate
cu toată evlavie...
Nord al omiezilor tîrșii, cînd numai norii
imi mingiiu melancolia divină cu formele lor
mereu schimbătoare asemenea visului,
fulgurantă imagine a trecerii
reinviindu-mi fantasmale și acea inocență
a mieilor și dedițelor sărutați de miinile mele.
Nici un pămînt n-am găsit mai duios și mai plin
de aromă

decît pămîntul tău în veci binecuvîntatul,
și nici un cuvînt al soarelui nu mai așterne
ca tine atîtea armonii în piviri.

VASILE GRIGORE

POETII CÎNTĂ PATRIA

ANGELA POPA BRĂDEAN

Columnă de iubire

Columnă de iubire, Patrie-Lumină,
Ești zare-nmiresmată și senină,
Scăldată-n doine și-n argint de rouă, –
Vitejii tăi renasc în lume nouă.

Tu porți comori în sin la tine,
Izvoare, rădăcini daco-latine,
C-un nume scump ce-mbrățișează glia,
Emblemă de noblețe : România !

Cind îți rostim slăvitu-ți nume,
Tranzmis dinspre bărbați, surori și mume,
Ce te-au sfințit cu singe și cu lacrimi,
Cinstim eroii ca-n străbune datini.

În Nicolae Ceaușescu drag,
Partidului cinstim Conducătorul,
Ce-a înnoit al țării scump meleag,
Urcind pe culmi de gloriei tricolorul.

Irimie Străuț

Dacă privesc patria...

Dacă privesc Patria cu ochi de copil
O văd în lumină, imensă corolă
Arcuind pe Carpați o vie cupolă
Ținută pe umeri de flori de april ;

Dacă privesc Patria cu ochi de adolescent,
O văd îmbrăcată în straie de schele
Pe care flutură roșii drapele
Aprinse de gândul nostru incandescent ;

Dacă privesc Patria cu ochi de bărbat
O văd strălucind ca pe-o diademă
În simfonia muncii, supremă
Efigie pentru tot ce-am durat ;

Dacă privesc Patria adînc mă-nfior
Și inima-n piept mai tare tresaltă.
Căci nu e pe lume cinstire mai naltă
Decît să te legene-al Patriei Dar !

Geo Ciolcan

Limpezi culori

„O, vos clarissimi mundi lumina”
Virgiliu

Zorii sint vatră de faur și zările lumii sint clare,
Reverberînd scinteieri, stîrnind năzuințe și dor :
Ca dintr-un caier de aur se deapănă ziua din soare,
Omul, mai tînăr ca ieri, își uită-al său nimb trecător.

Inima tristă se zbate cit bintuie vămile ura,
Cit dintre noi n-am proscris al patimii crincen șuvoi :
Clipele omului toate menind frumuseții natura,
Arteziene de vis filtrînd chintesenta din noi.

N-am cunoscut pe pămîntul de doine și aspre destine
Fulger mai nobil de gînd urzînd căi de-azur peste hău:
Torță să-mi fie cuvîntul iar omul spre zări mai senine
Liber să urce durînd columnele veacului său.

Freamătul umbrelor tace cînd ziua făcliile-și cerne,
Dorul te-ndeamnă să zbori, mai aprig speranțele ard :
Dragoste, piine și pace ne sint idealuri eteme,
Cele mai limpezi culori sclipeșc în al țării stîndard.

Crișan Constantinescu

Cinstire

Patrie, izvor de viață, cum crești !
Cum te nalți în zbor pe imnuri de azur !
Insetată mereu de mai bine, ești –
Din plîns de veacuri – glas de bun augur.

Cu Ceaușescu în fruntea Partidului,
Ca pe o stea de sprijin în Univers
Destinul tău e pus pe umerii Lui !
Visul nostru-i veșnic izbîndă în mers

Spre Comunism pe aripi tricolore
Venînd din străbuni spre-acest timp minunat.
Silabe, desfășurați aurore !

Cu rotiri de gînd înalt sărbătoreșc
Cinstire s-aducem Marelui Bărbat,
Președinte al plaiului românesc !

Ana Lungu

Pe tine te voi alege

Sămînța poartă în ea
Pecetea prea dulcelui meu grai.

Omule din mine !
Am dat poruncă miinilor
Să te modeleze...
Și ești frumos !

Am dat poruncă minții
Să te învețe...
Și ai devenit învățat !

Am dat poruncă sufletului
Să-și iubească țara...
Și ai devenit
Cel mai vrednic dintre sămeni !

Omule,
Făt-Frumos,
A fugit unutul din mine...
Pe tine te voi alege.

N.D. Sinești

Gîndul, sufletul nostru

Cîntîndu-ne Partidul
Ne slăvim dezrobirea
Ne cîntăm bunicii și părinții
Care-au filtrat nopțile
Înspre lumina cea mare.
Privim în ochii cîmpiei
Strălucind sub eșarfe de riuri
Lăudăm carpatine piscuri
Și euforia pescărușilor
Înarpînd marea.
Ne preacinstim trecutul,
Vorbim cu viitorul
Lucid singele nostru
Se scrie-n infinit
Cu numele-i de patrie.
Cîntîndu-ne partidul
Ne cîntăm gîndul și sufletul nostru.

Cristian Petre-Argeș

GETA MERMEZE

(Din Expoziția dedicată zilei de 8 martie,
deschisă la Galeriile „Orizont“)

Patria mea

Fericit e acel care poate rosti
Viața sa într-un singur cuvînt
Cu speranța-n priviri și cu verbul a fi
Vultur de dor în înalt legămint,

Fericit e acel care poate avea
Ciocirlia iubirii și graiul curat
Pe cărările păcii, în pridvorul de nea
Foșnet de dragoste nesfirșit luminat ;

Prin cuvîntul Patrie pururi umblind
Ca un vis răsărînd în silabe de aur
Într-o ploaie de muguri neștiut, pînă cînd
Urci dovezi preschimate-n tezaur

Cit oduni peste ani al belșugului sens
De aleasă și dreaptă plămădă de fire
Patria viețuiești, adevăru-i intens
Prin destinu-i de bine rostire.

Pavel Pereș

Odă

La poarta patriei mele
a bătut cineva.
Trebuie să fi fost foarte înalt.
Poate, gîndul.

La fereastra patriei mele
a zîmbit cineva.
Trebuie să fi fost
un uriaș bun.
Nu putea fi decît pămîntul.

Pe crestele patriei mele
răsărea cineva.
Un cîntec
sau o nouă stea.
Trebuie să fi fost frumos
precum cuvîntul.

Remus Anghel

Vis

Mai jos de un strigăt
Mai sus de un dor,
Mai înalt ca vocala plecării
și mai străveziu ca albastrul pridvor
Visul meu străbate
Grădina și cîmpul...
El vine dulce și melodios
Ca și cum de-a lumina s-ar juca
și orice poartă i se deschide
în patria mea.

George Corobea

Țara împlinirii

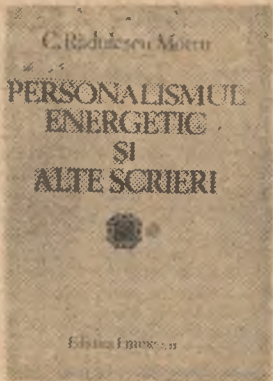
Vin ziditori de bine la sinu-ți să rodească
Prin fapte de lumină, prin harnica lor trudă –
O țară a-mplinirii, de-a pururi românească
Ce Dunărea albastră meleagu-ți drag îl udă,
Și holdele își poartă cîmpia spre-nflorire,
Recoltele, ca pruncii, la sinul tău crescînd –
O, patrie română, în veșnică înnoire,
De pe înalte piscuri pînă la noi în gînd !

Tărîm fecund peste înfloriri solare,
Cu ape albastre străbătînd cîmpia,
Cu struguri grei alunecînd spre mare
Și cu livezi împodebindu-ți glia !
Meleag al celor buni, al celor harnici,
Ce-n suflet te purtăm ca pe-o mireasă,
Statomicînd peste milenii – aici,
Unde avem ogor, livezi și casă !

Noi ți-am jurat credință pe vecie
Și ne-am unit prin tainic legămint
Să te purtăm spre culmi de vrednicie
Și liberă de-a pururi pe pămînt,
Că ni-i părinte drag, conducător,
Partidul comunist și înțelept,
Ce drumul ne-a deschis spre viitor
Ca să-l urmăm cu dragoste și drept !

Ion C. Ștefan

Interferențe

EDITURA Eminescu ne-a dat recent două foarte importante reeditări ale unor opere filosofice capitale, semnate C. Rădulescu-Motru¹⁾ și P.P. Negulescu²⁾. În acest fel se aplică stăruitor principiul salutator al moștenirii culturale, în toate sectoarele activității spirituale create din trecut. Contemporan cu ambii mari dascăli universitari, pe care am avut norocosul prilej să-l audiez în afară de specialitățile obligatorii, m-am bucurat oarecum de părinteasca afecțiune a celui dintîi, prieten din prima tinerețe cu tatăl meu, avînd ocazia, într-o unică întâlnire cu cel de al doilea, să-l apropii și să simt, în prezența sa, persistența stilului de viață maioreșcian. Cînd am preluat, după sfîrșitul neașteptat al lui Paul Zarifopol, editarea, în continuare, a Operei lui I.L. Caragiale, profesorul C. Rădulescu-Motru mi-a dăruit scrisorile ce le păstra de la marile său prieteni, ca să le integrez volumului final, cuprinzînd **Correspondența**. Mai tîrziu, în 1947, mi-a cerut un memoriu de activitate, ca să mă propună membru corespondent al Academiei Române, cu toată stăruința mea să nu se expună unui eșec, ceea ce s-a și întîmplat, preferîndu-mi-se un distins folclorist și bibliograf al folclorului.

Filosoful avea la activul său și citeva piese de teatru, din care fuseseră reprezentate pe scena Teatrului Național din București, **Domnul Luca**, în stagiunea 1909-1910 și **Păr de lup**, în cea următoare. Stagiunea 1918-1919 a fost deschisă sub direcția lui, numit fiind director-general al teatrelor în timpul guvernului Marghiloman, după pacea de la București. Făcuse parte, în ajun, dintre intervențiștii care fuseseră internați sub ocupația inamică (1916-1918). Un alt titlu literar al lui C. Rădulescu-Motru a fost spațiul ce l-a lăsat literaturii în periodicul de sub conducerea sa, „Noua revistă română”, la care au colaborat și unii dintre poeții modernişti, deși criticul ei atîrat, Ion Trivale, le era ostil.

¹⁾ Personalismul energetic și alte scrieri, studiu, antologie și note de Gh. Al. Cazan, text stabilit de Gheorghe Plenescu, București, 1984, in-8°, CXXXVI + 808 pagini. Celelalte scrieri sînt: **Cultura română și politicianismul, Puterea sufletească, Elemente de metafizică pe baza filosofiei kantiene, Vocația, factor hotărîtor în cultura popoarelor și Studii și articole.**

²⁾ Geneza formelor culturii. Priviri critice asupra factorilor ei determinanți și studiu introductiv de Z. Ornea, București, 1984, in-8°, 434 de pagini.

Nesocotindu-mă pregătit să judec asupra valorii lucrării reeditate, trimit pe cititori la excelentul studiu introductiv semnat de Gh. Al. Cazan. Mă voi mulțumi să mă limitez la citeva probleme de ordin literar pe care le-a atîns în trecăt C. Rădulescu-Motru, ca unul din reprezentanții școlii românești filosofice din prima jumătate a secolului nostru.

Astfel, în drasticul rechizitoriu, între-văzut din însuși titlul cărții, **Cultura română și politicianismul**, este vestejit, printre alte rapoartele ale organizației noastre de la sfîrșitul secolului trecut și începutul celui următor, nepotismul (sub toate formele!) prin care se promovau valorile. O adevărată pagină de comedie, prefigurîndu-l pe viltorul autor dramatic, e pusă în dialog pe leit-motivul întrebării:

— Ai pe cineva? adică o proptea indispensabilă: la Tribunal, la Prefectură, la Bancă, la Credit, la Ministerul de Instrucție, de Interne, „omul care face și deșface toate” și care „te sacrează om de știință, și chiar artist”.

În acest cadru, talentatul filosof care avea și iscusința publicistului deplînge soarta „sărmanului artist român”, sau, cu alte cuvinte, „trista lui odisee”.

Era vremea cînd literatura noastră nu ducea lipsă de scriitori, ci de public³⁾, iar rarii amatori preferau lecturile în limbi străine.

„În toate casele prin care am intrat am auzit vorbindu-se o limbă stîină și am simțit că ceea ce interesează pe vorbitori nu are nici o legătură cu cultura națională. Bibliotecile asupra cărora mi-am aruncat ochii erau pline de romane franțuzești și de toate produsele unei imaginații ațîțite de senzațiuni erotice. În puține saloane am găsit vreo carte sau revistă română: în schimb am găsit în foarte multe: **Fin de siècle, L'Indiscret, L'Amour, le Chic, Le Frou-Frou, Le Vieux Marcheur, Le Pêle-Mêle...** și toate picantele sensibilități pariziene. Pentru adevărată artă, nici un loc”.

De aceste triste constatări vom lega rîndurile scrise de gînditor cu ocazia sărbătoririi lui Caragiale, de la 23 februarie 1901, pentru 25 de ani de activitate literară. În acest articol (**Jubileul lui I.L. Caragiale**) se arată că momentul era cu totul nepotrivit, „țara întreagă” fiind „cuprînsă de frigurile politice”. Pe de altă parte, Caragiale nu trecea drept un om „respectabil”, ca să fie sărbătorit, ci în calitate de „revoltat în contra societății”, trecea și drept „imoral”, deși „n-a înșelat pe nimeni, nici n-a furat, nici n-a omorît”, dar „a comis ceva mai grav”: nu și-a „cultivat prestigiul”, circînd „pe stradă cu toți oamenii”, arătîndu-se „glumind la prietenii lui un pahar de bere” și „scrînd la gazete de cinci parole”⁴⁾.

Ce ar fi vrut, în definitiv, admiratorul marelui scriitor?

„Acea ce s-ar potrivea cu el ar fi o manifestare pornită din toate stratele societății; o erupție sinceră de entuziasm care să arunce la o parte orice morală convențională; un delir generos de citeva momente...”

Cînd Caragiale, în ianuarie 1912, a

³⁾ Această stare a relevat-o și Camil Petrescu, ca răspuns la o anchetă din anul 1923, cu întrebarea „de ce nu avem scriitori?”

⁴⁾ Aluzie la „Universul”, unde și publicase în folclon schițele ce aveau să fie strînse în cartea cu titlul **Momente**.

ȘTEFANA

ÎN timpul unuia dintre asprele vîfere ale acestei ierni, în timpul celui din primele zile ale lui februarie, m-am gîndit la ceea ce s-a petrecut exact în acele zile, acum treizeci și unu de ani, cînd asupra Bucureștilor și pe toată cîmpia ce duce la mare, și pe țărurile înșeși ale mării, unde de obicei omătul nu depășește stadiul de pospai, s-a abătut un uragan de zăpadă în urma căruia stratul așternut pe pămînt atîngea, acolo unde era mai puțin înalt, doi metri. Trenuri au dispărut cu totul, între o gară și alta, și a fost nevoie să fie dezgropate cu lăpețile începînd de la acoperiș. Locuitorii Bucureștilor s-au pomenit într-un oraș ale cărui case nu mai aveau parter, ai cărui copaci nu mai aveau trunchii. Și au fost nevoiți să sape tunele în nunții de zăpadă, spre a putea ajunge în locuințele sau magazinele de la nivelul străzii. Iar vestea care, atunci, a consternat orașul a fost că Ionel Teodoreanu a murit în luptă cu viscolul, pe cînd încerca să se întorcă acasă.

La el și la moartea lui mă gîndeam, în primele zile ale lui februarie, privind vijelia de zăpadă care învăluia în trîmbele ei clădirile de zece etaje. La el mă gîndeam și la gingașa ființă care i-a fost soție, încercată, atunci, de o atît de nemăsurată durere. Și care, de atunci, și-a dus viața mai departe, alături de copiii ei, scriind cu o peniță fină cărți din care i-am putut cunoaște într-o lumină de abajur pe Ibrăileanu și Mateiu Caragiale, și făcîndu-ne surpriza să o vedem trecînd, cu pas de ciută și suflet de ciută, tot mai înalte praguri ale vieții la care prea puțini ajung. An de an, firele argintii i s-au adunat în păr, dar părul tuns scurt și un fel al ei de a fi, puțin pozos, au făcut-o să păstreze ceva din vîrsta pe care a avut-o cînd și-l va fi tuns, ca atîtea alte fete, după ce îngrijiseră cu miinile lor de ghiocel rîniții primului război mondial, întinerind lumea ce ieșea dintr-o baie de sînge.

În acea zi de viscol și de ger, care urma altor zile de viscol și de ger, cînd termometrul era consultat mai des decît ceasul, am chemat-o, cu inima strînsă, la telefon: glasul ei era, ca întotdeauna, poznaș și copilăros. Ce fel de ființă, cu ce necrezut har, trăiește printre noi? Un fir de apă, pornit limpede din Carpați și ajuns la Dunăre, tot atît de limpede, nu m-ar fi uimit mai mult. Primeam prin fereastră nebuna înverșunare a naturii, dar sub cerul gurii simțeam o adiere de fragi și parcă auzeam pasul ușor al unei căprioare.

Pînă s-a lăsat amurgul, prin mîntea mea a tot trecut, ca o nesfîrșită incantație, neobișnuitul, generosul, mureșul vers al lui Walt Whitman:

Femei vin și se duc. Unele sînt tinere, altele bătrîne.

Cele tinere sînt frumoase. Cele bătrîne sînt mai frumoase.

Geo Bogza

Împlinîți vîrsta de 60 de ani, profesorul s-a gîndit la o subscripție publică, sugerată de faptul că lui H. Sienkiewicz, polonezii îi dăruiseră un castel istoric. Telegrafic, oventualul beneficiar a refuzat acest mod de sărbătorire.

Lui Caragiale, autorul **Personalismului energetic** i-a mai consacrat un articol revelator, în 1932⁵⁾. În cursul unei plimbări la Șosea, într-o dimineață însoțită de primăvară, se așezaseră amîndoi pe o bancă, în apropierea Bufetului⁶⁾: „Deodată Caragiale se ridică și puînd palma mîinii dreaptă pe ceafă, cum făcea el adesea, privește îndelung spre soare, își încordează pieptul și cu mîna stîngă pe coapsă începe a juca. Mai întîi, încet cu pas mărunt, de bătută, apol din ce în ce mai repede, cu chiote scurte și sacadate. Se învîrt în jurul meu ca un halucinat timp de citeva minute”.

Atunci, filosoful a citit mai adînc în inima scriitorului, decelîndu-i dragostea față de „viața expresivă”, de „momentul ei dinamic”, sensibilitatea lui față de „cele mai nuanțate expresii de viață”.

⁵⁾ Fragmentul reproduș în **Amintiri despre Caragiale**, antologie și prefață de Ștefan Cazimir, Editura Minerva, București, 1972.

⁶⁾ Opera marelui arhitect Ion Mincu.

În sprijinul acestei intuiții, a citat și din faimosul monolog al Doamnei Abrahăcadabrante din **Începem**, care cerea teatrului să fie „viu, cald, fierbinte”, actorii să fie „niște posedai”, să aibă într-insii „un demon”, acționînd „prin toți porii”, așa fel, ca la sfîrșitul spectacolului, ochii spectatorilor „să fie împălenjenți de emoție, umezi de plîns sau de ris”.

Atacînd mult dezbătuta problemă **Idealurile sociale și arta**, în 1900, și constatînd că societatea noastră oferă un cîmp întins de observație, pe tot parcursul scării sociale, de la „marele boiNAV... poporul de la țară”, pînă la „micii noștri țărani incuții”, așadar dispunînd de „toate condițiunile cerute”, nu ne mai lipsea decît „un mare artist”, care „nu poate fi decît tendențios”. Discipolul lui Titu Maiorescu se arată aici mai simțitor la tezele lui Gherea, cu condiția, firește, a unui înalt nivel de artă.

Fost-a C.R.-Motru, cum îi plăcea publicistului să semneze, și un bun scriitor — ceea ce nu se întîmplă prea des printre oamenii de știință, știut fiind că gînditorul era adeptul filosofiei științifice?

Răspunsul nostru este afirmativ.

Șerban Cioculescu

LILIANA PIPPIDI

A ÎNCETAT din viață la începutul acestei luni o femeie de o distincție sufletească înăscută și de o nobilă modestie. Numele ei, cunoscut istoricilor, iubitorilor de artă și celor ce s-au aplecat asupra operei lui N. Iorga este Liliana Pippidi. Cel de al cincilea copil al lui Nicolae Iorga din cei șapte copii s-au născut din acea „fericită statornicire a vieții casnice”, cum numea însuși savantul căsătoria sa din februarie 1901 cu Ecaterina Bogdan, soția care a împărtășit gloria, furtunile unei existențe nepereche și care n-a putut supraviețui decît un an morții tragice a celui pe care l-a urmat cu o devoțiune fără margini timp de patru decenii. Din copiii născuți din această căsătorie, șase au trecut de vîrsta tinereții dedicîndu-se ingineriei, arhitecturii, medicinei, artelor plastice. Liliana, care ar fi împlinit la 13 august șaptezeci și cinci de ani, a fost, ca și surorile ei Magdalena și Alina, o rafinată graficiană și din puținul pe care îl cunoaștem, ca ilustrații mai ales la cărțile lui N. Iorga, trăsătura dominantă a scrișului său grafic era delicatețea și un sens acut al exactității reproducerii atînci cînd, după fotografiile, reinvia vechi monumente ale țării noastre, cum s-a întîmplat la ediția din 1939 a primului volum din **România cum era pînă la 1918**.

Licențiată în istorie a facultății de litere din București, aceasta a fost pasiunea care a prevalat de-a lungul existenței sale. După tragica încetare din viață a tatălui său s-a dedicat editării unor din operele lui, realizînd totul cu o competență și devoțiune ce a făcut ca de numele său să se lege repunerea în circuitul valorilor naționale a unor opere cardinale ale lui N. Iorga. În cuvîntul înainte cu care în anul 1943 Gheorghe I. Brătianu însoțea apariția volumului **Oameni reprezentativi în purtarea războaielor** de N. Iorga, continuatorul său spunea că textul acestor conferințe: „a fost tipărit prin îngrijirea d-rei Liliana Iorga, căreia i se datorează păstrarea și editarea mai multor lucrări, rămase în stare de manuscris, ale neuitatului ei părinte”. O lucrare capitală din această serie apărută în martie 1944, tot sub îngrijirea sa, este cea de a treia ediție a uneia din cărțile fundamentale ale gîndirii românești, **Generalități cu privire la studiile istorice**, care, așa cum arăta tot Gheorghe I. Brătianu, „se înfățișează mult sporită, mai mult decît îndoită, față de cea precedentă”. După îndelungata tăcere ce a acoperit timp de douăzeci de ani opera lui N. Iorga, Liliana N. Iorga-Pippidi a publicat altă carte fundamentală pentru înțelegerea viziunii asupra lumii a celui ce n-a scris doar pagini de

istorie, ci a meditat asupra sensului dezvoltării omenirii: **Materiale pentru o istoriologie umană**, iar cîțiva ani mai tîrziu a tradus acea capodoperă a culturii noastre, **Bizanț după Bizanț**, dîndu-l un veșmint românesc demn de toată lauda.

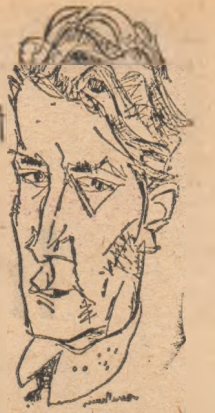
N-am de gînd să înșirăm aici întreaga sa activitate, ci aș vrea să mi se îngăduie mărturia omului tînar în urmă cu douăzeci de ani, care începuse să publice primele sale articole despre N. Iorga și care, cu primul prilej al întîlnirii noastre, a simțit emoția în glasul și în ochii celei ce aducea în cuvînte ce nu puteau decît să impresioneze o multitudine pe care o simțeam că vine din inimă și n-are nimic conjunctural. Atunci am început să înțeleg ceea ce o cercetare de două decenii mi-a confirmat: că familia a fost pentru N. Iorga o celulă germinativă de valori morale și intelectuale, statornicite pe baze trainice ale tradiției românești, că așa cum el și-a prețuit copiii bucurîndu-se cu discreție și bunăcuviință de izbînzile lor spirituale în viață, dar neexacerbîndu-le însușirile, nefăcînd zgomot și paradă, așa și ei păstrează tatălui o amintire ce-l face manifestă aceeași bunăcuviință față de memoria lui, pe care au slujit-o cu măsură și nu prin edulcorate dezvăluiri postume. De aceea Liliana Pippidi n-a exercitat nici o tendință de monopol și nici de opțiuni subiective, înțelegînd ca un intelectual adevărat că noua generație de exegeți ai vâștel și unicele moșteniri spirituale a lui N. Iorga vor aduce un spor de noutate în evidențierea valorilor ei perene. S-a întîmplat

ca uneori punctele noastre de vedere să nu se întîlnească. Mi-a spus cu franchețe pînă unde credea în interpretările noastre dar n-a făcut nici din această firească deosebire de opinii prilej de supărare sau de ruptură. Dimpotrivă. Păstrează ultima ei scrisoare de anul trecut, după ascultarea cronicii radiofonice pe care am dedicat-o noii ediții din **Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea** apărută la Editura Minerva. Se află în acele citeva rînduri expresia delicateții sale sufletești, a cumpătării cu care a vorbit totdeauna despre opera tatălui său și, în același timp, judecăți precise cu privire la destinul postum al acestei lucrări capitale.

Fiul său — tînarul istoric Andrei Pippidi — mi-a spus că pînă înalțe cu două zile de stingerea ei din viață, cînd chinurile nu i-au mai dat pace, au lucrat la noua ediție a volumului **Generalități cu privire la studiile istorice** care va apărea anul acesta în Biblioteca de filosofie a culturii românești a Editurii Eminescu, sub îngrijirea sa, ediție mult sporită față de cea la care ne-am referit. Gîndul că o nouă carte a tatălui său, căreia i-a dedicat atîta pasiune și competență, va vedea din nou lumina tiparului, îi va fi alinat — poate — durerile truștești care au învins un om dar n-au trecut în neființă frumosul exemplu de dăruire, modestie și superioară înțelegere a rostului vieții sale.

Valeriu Răpeanu

Tragedia risipitorului

Desen de Marcel Iancu

ION VINEA intruchipează unul dintre destinele tragice ale literaturii române. Caracterizarea ar fi părut șocantă până prin 1950. Dar azi este, credem, unanim acceptată. Într-adevăr, cine ar fi cutedat să spună prin 1950 că superbul, distinsul literat, poetul rafinat, gazetarul strălucitor și redutabil, cronicarul neînduplecat, prozatorul modern, nepotolitul insurgent își pregătea un destin tragic? Și-l pregătea cu bună știință, era vocea neîntuită a unui temperament pătât de morbiditatea neptunică, sau cauza a fost boala asumată până la ultimele consecințe? Cine ar putea desprinde una dintre aceste traume interioare pentru a rosti o judecată, când e probabil că au contribuit toate cele amintite și încă multe altele nenumite sau, poate, neștiute.

A debutat devreme, la 19 ani, editând împreună cu prietenul și colegul de la Liceul Sfântul Sava, Sami Rosenstock (viitorul Tristan Tzara), revista lor „Simbolul” (1912) și, repede, după dispariția efemerei publicații (patru numere) îi găsim lui Vinea colaborarea la „Noua revistă română” a lui C. Rădulescu-Motru, apoi la „Rampa”, la „Facla” lui Cocea, nu mult mai târziu, la ziarul „Seara”, și din 1915, la „Cronica” lui Argehezi și Galaction. Scria, fără alegele, poezii, articole, recenzii (despre cărți sau reviste) semnând cind I. Iovanache (adevăratul său nume), cind I. Vinea, pseudonimul cu care se va încetăni în literatură. În vara lui 1915, tot împreună cu Tzara, proiectează și întemeiază o revistă politică radicală care va trăi chiar mai puțin decît efemerul „Simbolul”. Patima devoratoare a scrisului îl acaparase pentru totdeauna. Nu și-a abandonat-o nici în timpul războiului, scriind la reviste și ziarele combative ale lui Cocea („Chemarea”, „Deșteptarea”), editează o vreme, finanțat de un gazetar cu dare de mină, repede eşuata „Arena”. Apoi, după război, editează împreună cu Marcel Iancu celebrul deschizător de drumuri „Contemporanul” (1922—1932), colaborează la „Facla” (fintii a lui Cocea, apoi, din 1930, devine el director). Articolul său e ne-lipsit. Vinea a fost un gazetar „de subțire”, un comentator și un teribil pamfletar. Dar gazetarul de stînga nu a coborît niciodată pamfletul în stacul vulgar și a știut să evite și violența mustrătoare a pamfletului arghezian. Era, cum a motivat programatic într-un articol, sdeptul echilibrului în violență („Cadrul propice pamfletului e acela al echilibrului. Numai astfel se menține în limitele lui armonioase de gen literar, — cu efecte de opinie și uneori de acțiune, imediate”). Pentru că Vinea nu a deosebit literatura de ficțiune de publicistică, consumindu-și harul expresiv deopotrivă în toate genurile. Acest mare, inegalabil artist și-a păstrat identitatea și în publicistică, vituperind inechitatea, anomalia, grosolană și intoleranța agresivă a dreptei fasciste

sau fascizante, incultura și politicianismul de toate culorile, eşecurile literare sau artistice. Dar nu a pregetat să omagieze și fapta civică pozitivă și să elogieze valoarea literară sau artistică atunci cind o întilnea.

S-a întimplat, totuși, ca în anii războiului această mare conștiință radical democratică să fi colaborat la „Evenimentul zilei”. În ciuda articolelor sale niciodată servile politicii oficiale, totuși numai faptul colaborării în sine la o publicație în general pozitivă pentru vremea aceea, i-a adus, probabil, sancțiunile nemeritate pentru foarte multi ani. O colaborare scurtă în timp a fost totuși suficientă pentru a-i anula o întreagă, extraordinară de importantă publicistică de stînga, democratică și radicală.

L-am cunoscut în citeva rinduri, o dată insolit de Henriette-Yvonne Stahl, prietena lui de o viață, altădată alături de un mare prozator al acelei vremi. Făcea traduceri pe care, uneori nu le șema (cum s-a întimplat cu tălmăcirea unui excepțional Hamlet). Era încă, fizic, superb. Își păstrase, întreagă, nu numai eleganța vestimentară, ci și una de tinută și comportament. Cind îl vedeai, tinind în lesă un splendid exemplar canin, cu privirea albastră senzorială, distins în tot ceea ce spunea și făcea, risipind — fără ostentație — în conversații fără scop, cultură aleasă și finețe de spirit, te simțea purificat și înălțat. Inițiatii suau că Vinea scrie. Că s-a decis să și adune. În sfîrșit, poezia în volum și că e pe cale de a încheia un roman. Scrupții schitau gesturi neîncrăzătoare. Dar noi, cei mai tineri, credeam și așteptam, încrezători, „un moment bun”, cind opera lui Vinea va apărea. Decizia scriitorului, de care se tot vorbea, era adevărată, dar o vreme, prin 1959—1960 — timpul i-a fost din nou pozitiv. Ion Vinea, din nou reticent, tot amina să iasă în lume cu poezia sa care făcuse, totuși, epocă, deși neadunată în volum. A fost necesar gestul decis al Henriette-Yvonne Stahl ca volumul să fie predat editurii și să se obțină, fără mari dificultăți, dezlegările necesare publicării. A fost, totuși, imediat de târziu. Oricît s-a zbatut un inimos director de editură (Ion Bănuță) și un colectiv întreg de editori (printre care poetul Vasile Nicolescu și excelentul redactor Andrei Rusu), volumul a apucat să apară cu citeva zile înainte ca o boală rea, necruțătoare să-l ducă în lumea umbrelor. A mai apucat să vadă citeva exemplare din *Ora fîntinilor*, și unul așezat pe piept îl mîngia cu mîna ostentivă. N-a mai izbutit să grîroneze măcar o dedicație. A amintit-o (se putea alfel?) pe a doua zi. Pește citeva ore s-a instalat coma din care n-a mai ieșit. Era iunie 1964, o vară frumoasă și dăltătoare de mari speranțe pentru cultură. Avea 69 de ani. Dacă destinul nu i-ar fi fost atât de hain și mai

trăia cîțiva ani, ar fi plecat dintre noi poate mai înseninat. N-a fost să fie. O simetrie crudă a plutit cu egală neînduplecare, asupra omului și a operei.

DEBUTASE ca simbolist. Dar într-o perioadă de extincție a curentului. Își căuta formula lirică adecvată. A găsit-o, nu tocmai târziu, păstrînd însă, bine sedimentat, latențe ale simbolismului adolescentin. Și aceasta în ciuda faptului că din 1922 poetul editează cea dintîi, cea mai ponderată și mai de durată revistă avangardistă, „Contemporanul”. Publicația, aflată sub conducerea poetului și a pictorului Marcel Iancu, propune constructivismul ca nouă formulă artistică. Important e că, în accepția poetului, constructivismul (spre deosebire de alte variații ale avangardismului) nu e atît negativist, cit vital afirmativ. În artele plastice, constructivismul de la „Contemporanul” a fost fertil și innoitor. Vinea l-a sprijinit prin articole, intervenții polemice, vernisări de expoziții, atunci notorii, apărînd ceea ce considera a fi, după expresia lui, „starea de revoluție permanentă”. Dar poezia sa nu a fost cucerită total de aceste inovări constructivistice, și nici integral de cele de la viitoarele publicații avangardiste. Sigur e că de acum încolo o anume emblemă intelectualist lucidă ordonează fluviul elegiac originar. Această îmbinare stranie și puțin comună a conferit un timbru specific poeziei sale saturată de tristeți fără saț („O tristețe fîrtîrie în mine / cum zăbovește toamna pe cîmp, / nici un sărut nu-mi trece prin suflet, / nici o zăpadă n-a descins pe pămînt”), de „gări petice de lumină”, de amurguri cînd limpezii, cînd ceruite, de litanii și melopei, cu paradisuri destrămate, cu sfîrșituri fără regrete adinci, cu umbre metalice și oglinzi ce cuibăreau pustii și disonante ale destinului sau cu certitudinile ale neputinței turnate în versuri emblematiche: „E toată viața care doare așa / zi cu zi pe întinderea stepelor. / între arborii neajunși la cer, / între apele ce-și urmează albia, / între turmele ce-și pase soarta pe cîmp / și între frunzele care se dau în vînt.” Dacă ar fi avut puterea deciziei de a-și publica volumul la vreme, soarta poeziei și a operei sale ar fi fost, cu siguranță, alta. În 1926 și 1927 „Contemporanul” și o altă publicație anuntau iminenta apariție a plachetei. Risipitorul care era Vinea a întîrziat din nou să-și adune nestematele în volum. Să fi contribuit la această interminabilă amînare neîncrădarea, scrupulul perfecțiunii dorite sau pur și simplu nonsalanta delăsătorului? Cine ar putea opta pentru un răspuns rezolut? S-a mulțumit, în 1925 și 1930, cu două volume de proză metaforică, firește ne-realistă, care au reținut atenția criticilor și a publicului. Era așteptată însă poezia care n-a mai apucat să apară, cum spuneam, decît în pragul morții. Dar ceasul acestei poezii, sincronă cu aceea din deceniul al treilea, trecuse. Ecoul, a fost, de aceea, discret, acoperit și acesta de tristetea articolelor de adio. Nu a convins nici *Lunaticii*, romanul din 1965. De abia în 1969, prin apariția celei de a doua ediții, mult întregite, a *Orei fîntinilor*,

poetul s-a dezvăluit în toată plenitudinea. Critica a scris mult și cu înțelegere, dedicîndu-i-se scriitorului și trei monografii nu îndeajuns de concludente.

Așadar, opera lui Ion Vinea a început să se bucure de atenția meritată după dispariția scriitorului. La Editura „Dacia” a apărut, în anul 1972, o ediție de *Opere*, în citeva volume, utilă în principiu, dar marcată de insuficiențe și mult suferință la capitolul profesionalitate. Se simțea, mai demult, nevoia unei ediții cu adevărat critice a acestei opere, cu toată rigoarea și recuzita unei astfel de întreprinderi. Misiunea și-a asumat-o, acum, Elena Zaharia-Filipaș, autoarea uneia dintre cele trei amintite monografii închinată lui Ion Vinea. La sfîrșitul anului trecut a apărut, deci, primul volum din această ediție. *) Proiectată, cum ni se anunță, în cinci volume (inclusiv publicistica), cel dintîi e consacrat, cum se cuvenea, poeziei. E aici adunată întreaga poezie a lui Ion Vinea (cea din prima ediție a *Orei fîntinilor*, aceea din perioade și postumele integrate aproape toate, în ediția din 1967 a volumului) și citeva piese diverse grupate în scurta secțiune *Addenda*. Textul ediției e, am spune, curat, mai ales în secțiunile care reiau materia din edițiile precedente. În celelalte zone, ce-i drept de mai mică dimensiune, *incorectitudinile* (inclusiv în aparatul critic) nu lipsesc. Din fericire, acum ediția se prezintă aproape bine. Aparatul critic e bogat și foarte insistent. Ce-i drept, mare dificultate nu i-a pus editoarea secțiunea „receptarea operei” (care altora le solicită o muncă imensă), pentru că, exceptînd cele citeva exegeze dinainte de 1950, cele mai multe s-au produs din 1964 încoace. Dar, ori de cite ori e cazul, editoarea a integrat opiniile despre lirica nefericitului autor la locul cuvenit. Mai laborioase sînt variantele, atent notate, după manuscrisele existente (inclusiv dactilogramatele) la Muzeul literaturii, la Biblioteca Academiei și în arhiva fostei E.S.P.L.A. Iar prefața editoarei e o bună exegeză, ce-i drept fără aripi, demonstrînd o reală cunoaștere a operei poetului.

Știind ceea ce urmează (ne gîndim mai ales la ultimele două volume care vor cuprinde publicistica — să sperăm — toată), îi dorim editoarei stăruință, devotare și putere (fizică) pentru a-și putea încheia cu bine ceea ce a început. E o osteneală istovitoare onorantă, care merită — val, cit de mult — făcută.

Z. Ornea

*) Ion Vinea, *Opere*, vol. I. Poezii. Ediție critică și prefață de Elena Zaharia-Filipaș. Ed. Minerva, 1984. Redactor Virginia Șerbănescu.

Filosofie și cultură

Polivalența conștiinței socialiste și spiritul revoluționar

MERITUL lucrării *Conștiință și progres* (Editura „Junimea”) — coordonatori prof. C. Gh. Marinescu și prof. Constantin Vlad — de care ne-am mai ocupat în această rubrică este, înainte de toate, acela de a ne oferi o imagine bogată, complexă, cuprinzătoare a stărilor de conștiință ce caracterizează viața spirituală a societății noastre. Alături de aspectele și valențele politice ale conștiinței, găsim aici studii de bună calitate ce vizează conștiința națională, conștiința istorică, conștiința morală, funcțiile constructive și spiritul revoluționar al conștiinței.

C. Gh. Marinescu (*Valențele conștiinței naționale în lumea contemporană*) pleacă de la premisa că niciodată conștiința națională (conștiința de sine a popoarelor și națiunilor) nu a avut un rol și o pondere atît de mari ca în epoca noastră, în care asistăm la un proces istoric amplu, de emancipare politică a numeroase comunități naționale și etnice și la edificarea unei vieți naționale, libere și independente. Și aceasta, deoarece conștiința națională nu este un epifenomen accidental, ci „ea reprezintă o quintesență a națiunii”, este „conștiința personalității fiecărei națiuni, a identității sale naționale”; ea este, de asemenea, conștiința unității naționale și joacă un rol de căpetenie în salvagardarea ființei naționale. Impotriva teoriilor nihiliste care neagă națiunea și conștiința națională în numele unui fals concept al progresului, experiența contemporană la care se referă autorul ne arată că nu este cu puțință o strategie umanistă a progresului prin ignorarea națiunii și conștiinței naționale ca inepuizabile

rezervoare de creativitate culturală și progres istoric.

Un concept sintetic mai puțin elaborat ca atare este cel de *conștiință istorică românească*. Prof. dr. în filosofie Elena Puha (*Reflecții asupra specificității conștiinței istorice românești*) apreciază că este vorba de o conștiință globală — socială și națională — o conștientizare a multiple planuri de existență, o componentă relativ autonomă a vieții spirituale a societății, ce exprimă sintetic teșătura complexă a realității social-umane în devenirea sa. Sub raport axiologic, este o conștiință integrativă de valori diverse, „conștiința sinelui colectiv... memoria intelectuală și afectivă a unei societăți în devenirea sa...”

După prof. Tudor Ghidăanu, *Valoarea conștiinței filosofice*, în ipostaza ei marxistă românească, stă în spiritul creator, antidogmatic, în autenticitate, profundime. Conștiința filosofică reprezintă un nivel înalt de conștientizare a stărilor existențiale (obiective și subiective), presupunînd luciditate activă, responsabilitate, cunoaștere de sine și conștiință de sine ca un destin uman creator și revoluționar, ca spirit de omenie — definitoriu pentru poporul român —, ca echilibru între logos, patos și etos.

Ioan Humă, autorul excelentelor lucrări *Conștiință și moralitate* (Ed. „Junimea”), semnează aici studiul *Funcția social-modelatoare a conștiinței*. Premisa de la care pleacă este aceea că determinismul social-obiectiv al conștiinței se întregeste fericit în concepția materialist-dialectică cu funcția sa axiocratică creatoare — ceea ce explică modul de impli-

care a conștiinței în lume: prin transformarea lucrului în obiect și îmbogățirea lui prin funcția sa semnificativă — înstituiind astfel o ontologie regională a umanului.

O trăsătură esențială a conștiinței socialiste, deosebit în raport cu acțiunea, este spiritul revoluționar. Liviu Coptil și Ionel Hagiu (*Originalitate și innoire în gîndirea social-politică revoluționară*) susțin că cea mai de seamă modalitate de innoire a conștiinței este confruntarea permanentă cu practica revoluționară, cu lupta dintre nou și vechi în toate domeniile de activitate. Virtutele constructive ale teoriei revoluționare sînt puse în lumină de prof. sociolog Petre Dumitrescu, de asemenea prin intermediul confruntării sale cu practica, dar și prin respingerea unor atitudini teoretice eronate, unilaterale-traditionaliste sau moderniste. Spiritul revoluționar, scrie autorul, „se află în corelație intimă cu substanța științifică a conștiinței socialiste...” și trebuie înțeles numai sub aspectul său concret-istoric.

În studiul lui Ion Florea (*Unitatea și contradicțiile dezvoltării conștiinței socialiste*), spiritul revoluționar decurge din modul în care e concepută unitatea ideologică, politică și moral-axiologică a conștiinței socialiste, rezultatul luptei împotriva mentalităților și concepțiilor învechite, al luptei dintre vechi și nou, al depășirii contradicțiilor: conștiința unitară nu înseamnă uniformizarea opiniilor, sentimentelor, sensibilităților ci, dimpotrivă, se întemeiază pe diversitatea umană, pe bogăție spirituală și originalitate, iar contradicțiile noi ce se ivesc pe temeiul diversității, al diferențierii constituie o forță motrice a progresului.

Spiritul revoluționar nu este o chestiune de retorică verbală, ci de conștiință și acțiune, de participare la sistemul democrației socialiste al autoconducerii muncitorești. Este ceea ce demonstrează Doina Botezatu (*Conștiință și participare*), care arată că participarea presupune conștientizarea unor valori politice și integrarea lor în structura personalității.

Sistemul de propagandă cu instituțiile și activitățile sistemate, ierarhizate, avînd ca țel formarea și dezvoltarea conștiinței, optimizarea muncii culturale-educative este analizat în același context problematic de Mihaela Vlăsceanu.

Cea mai amplă analiză a spiritului revoluționar în raport cu conștiința întreprinde Constantin Vlad, directorul Institutului de științe politice al Academiei „Ștefan Gheorghiu”. Necesitatea și eficiența spiritului revoluționar rezultă din însăși continuitatea procesului revoluționar atît la nivelul structurilor materiale existențiale, cit și la nivelul stărilor de conștiință care dobîndesc o tot mai mare pondere, în consens cu exigențele umane ale întregii societăți. Aceasta înseamnă transformări revoluționare în conținutul și funcțiile cunoașterii realităților obiective și a cunoașterii de sine, a concepțiilor și atitudinii morale, a aspirațiilor, valorilor și idealurilor — cu alte cuvinte, un spirit revoluționar grefat de gîndire, educație și acțiune responsabile, pe muncă eliberată de alienare și servituți. Conștiința nouă și spiritul revoluționar se referă atît la latura tehnico-profesională, cit și la cea ideologică, științifică și culturală a cunoașterii și creației, împotriva oricăror unilateralități nocive, pustiitoare de ființă spirituală. Dezvoltarea unei asemenea conștiințe condiționează capacitatea de inovație și creație științifică, tehnică, culturală, spiritul creator în gîndirea teoretică și activitatea practică.

Al. Tănase

Maturitatea poeziei

PROFIT de apariția ediției bilingve din poeziile Ileanei Mălăncioiu (cu o foarte frumoasă versiune franceză de Annie Bentoiu) ca să schițez un portret unuia din cele mai remarcabile poete de astăzi. Ediția reprezintă o selecție coerentă din toate cele opt cărți publicate de autoare, mai zgirică cu primele și mai largă cu ultimele, după cum e și firesc. Chiar dacă, în astfel de cazuri, criteriul de selecție trebuie să țină seama de traducere (nu orice se poate traduce), antologia intitulată *Peste zona interzisă / A travers la zone interdite* ne permite să ne facem o idee satisfăcătoare de înfățișarea poeziei. Și, nu în ultimul rând, de evoluția ei, căci a existat una la Ileana Mălăncioiu, poetă care, de altfel, nici nu s-a impus de la început. E. Simion a observat faptul, în *Scritori români de azi*, punându-l pe seama „formulei bizare a poeziei”. Nu-mi aduc aminte să fi citit *Pasărea tăiată și Către Ieronim* la timpul lor, desi (sau poate tocmai de aceea!) debutul Ileanei Mălăncioiu fusese salutat cu entuziasm de E. Jebelcanu chiar în „Contemporanul”. Dar un critic tânăr, cum mai eram în 1967, nu se uită la întâmpinările poezilor înșiși! Am scris prima oară despre poetă când a apărut *Ardere de tot*, deci după aproape un deceniu, și încă și atunci cu o anumită rețineră. Am greșit, evident, căci, recitind acum toate cărțile, primele nu mi se par deloc neglijabile. Ele promiteau, în modul cel mai clar, un talent ieșit din comun. Mă consolez cu faptul că nici alții n-au fost mai prompti ca mine. O explicație e greu de dat. Ileana Mălăncioiu scrie o poezie foarte originală, e drept, deși nu totdeauna în răspăr cu tendința generală. Lui E. Simion i se pare că ea a trecut neremarcată, la sfârșitul deceniului șapte, din cauză că își propunea „să reabiliteze epicul, fabulosul popular și fantasmale liricii romantice” și simboliste într-o vreme în care poezia tinăra românească făcea efortul de a-și găsi propriul limbaj”. Dar oare Ion Gheorghe nu scria și el, tot pe atunci, poeme epice, inclinate spre fabulos folcloric? Și nu era destul romantism la Ioan Alexandru? În *Poezii române de azi*, Gh. Grigurescu o trece fără ezitare pe Ileana Mălăncioiu printre „ruralii rafinați” de felul celor de mai sus, iar cu privire la *Pasărea tăiată* vorbește, ceva mai înainte, despre „lirică de instincte primitive”, „magie a morbidității” și „demonism”. Marin Mincu (*Poezie și generație*) semnalează „expresionismul rustic”. E. Simion o include, el, printre livești, oraculari și mitici, precum M. Ciobanu, Al. Miran sau Dan Laurentiu. Dar cărțile majorității acestora nu apăruseră de asemenea înainte de 1970? Sărind de la debut la cea mai recentă plachetă, *Linia vieții*, să notăm că ea conține multe poezii de orientare socială și politică, diferite de tot ce a scris anterior poeta, dar nu și de ce se scrie în general în jurul anului 1980. Nici ele nu sint, așadar, cu adevărat în răspăr. Cu toate acestea, poeta are o notă inconfundabilă, care a putut pune în dificultate critica. Dar care este aceasta? Încercind o sinteză, în prefața la ediția bilingvă, Eugen Negrici vede în poeziile Ileanei Mălăncioiu o tentativă de a crea „prima noastră mitologie a morții”, printr-un lirism de sorginte medievală, în care viziunea devine o formă sau o specie literară (alături de legende, cântecete, reprezentări și celelalte), ale căreia izvoare s-ar afla în credințele pe tema misterului sufletului uman. Ideea mi se pare sugestivă, dar nu cred că acoperă întreaga poezie. Cu atât mai mult, cu cât ea nici nu rămâne neschimbată de la *Pasărea tăiată* la *Linia vieții*.

O primă ipostază a liricii Ileanei Mălăncioiu o găsim în *Pasărea tăiată* și în *Către Ieronim*. Elementele caracteristice se află, ca într-un focar, în poezia de la care a imprumutat titlul cel dintîi dintre aceste volume. Este prea cunoscută ca să o mai reproduc. O voi rezuma. Are aspectul unei amintiri din copilărie, cînd poeta era oprită să asiste la sacrificarea păsărilor din curte. Încălcînd opreliștea, ea este zguduită de zbaterea corpului care moare mai lent decît capul. Apucînd cu o mină capul păsării și cu cealaltă corpul ei, poeta realizează un soi de punte între viață și moarte. Fiește că sacrificiul este un ritual de inițiere și care presupune un act violent. Ambele note vor reveni în poezii pînă tîrziu. Încă și mai profund semnificativ este gestul de a lega moartea de viață prin însăși ființa poetei, care e un fel de mediu conducător de fluide dintr-o parte în alta. Cum va remarca E. Negrici, aceasta e, poate, cea mai generală particularitate a imaginației lirice la Ileana Mălăncioiu. De asemenea, despărțirea capului de trup reprezintă o obsesie constantă. În *Bufonul* sau în *Ca îndelung mîngîiat* ea va reveni. Ca să nu mai spun că suferința trupului este tema întregului ciclu cu Ieronim, cel cu oasele frînte și tradiind o mistică lumină. Are dreptate Gh. Grigurescu să spu-

nă că „mai toate poeziile sint pătate de singele acestei zburătoare” decapitate în volumul de debut. În general, ritualurile descrise în primele poezii sint populare. Fantezia lirică nu s-a despărțit de credințele și eresurile folclorice. *Ursul* arată un ritual de vindecare (il întîlnim și într-un roman al lui Sadoveanu), nu însă fără un substrat erotic. În *Mărturisire* avem aproape un basm, straniu și tulbure. Un humus magic hrănește lirismul din *Ierodesa*. În *treacă* fie zis și *Nunta din Crini pentru domnișoara mireasă*, plin de formule vrăjitoare sau descintece și de sugestia unor practici oculte. Sacrul și profanul se întrepătrund într-o naivitate fermecătoare a viziunii. Acest strat magic și folcloric e, cu siguranță, cel mai adînc și mai vechi în poezia Ileanei Mălăncioiu. La început, poeta nu face decît să-l exploateze direct, în mici bucăți narative și voit stingace, evocări de întîmplări sau de cutume, în care singura grijă este ca ele să fie redate cu minuție și cu exatitate. Acest contrast dintre expresia realistă foarte netă și irealitatea sau bizareria faptelor se dovedește eficient poetic și face savoaarea multor versuri.

MOARTE, ritual și straniu descoperim și în *Inima reginei*, un volum totuși diferit de cele de pînă acum, chiar dacă este anterior *Crinilor pentru domnișoara mireasă* (unde poezia titulară și alte câteva conțin un vădit simbolism maeterlinckian). Referitor la acesta din urmă, el își împarte materia oarecum egal între folclorismul debutului și romantismul livresc din *Inima reginei*, care este una dintre cele mai eminesciene cărți de poezie apărute la noi în epoca actuală. Iată în *Trecere*, ritmuri și imagini eminesciene cit se poate de clare și, desigur, intenționate: „Și eu trec pe urma ta și-adun brațele pierdute / Fruntea albă, părul gabîn, ochiul tulbure și rece / Și cînd toate-s așezate înapoi precum au fost / Să le dau din nou suflare, sufletul în ele-mi trece”. De fapt, lirica poeziei pare impregnată aici de o atmosferă romantică și macabră. Al. Paleologu și Valeriu Cristea au pomenit de *Strigoii* lui Eminescu. Erotica e pătrunsă de moarte. Inconștient-inocentă, poeta îl adoarme și îl trezește pe „dulcele meu domn” prin pase magice. Dintr-o ființă, un chip de moartă privește spre ea, întinzîndu-i apoi o mină. Poeta își simte gura plină de cîntecul păsărilor din copacul morții. Inima reginei a ieșit din stîncă unde fusese îngropată, lăsînd-o goală. Scenariul întreg, reconstituit, e de a-

celaiși fel, aș zice fantastic și gotic. Cred că cea mai bună interpretare i-a dat-o E. Simion identificînd în cele trei personaje și în relația lor mitul orfic modificat: „O tinăra femeie iubește pe Orfeu, dar Orfeu nu poate uita pe Euridice și atunci femeia pregătită pentru jertfă coboară în locul lui Orfeu în infern, pentru a imprumuta chipul pierdutei Euridice... Orfeu se cheamă Natanael, Euridice este regina moartă, iar mesagera dintre cele două lumi este cea care se confesează, femeia tinăra care a luat povara unei mari dureri în măsura în care s-a lăsat stăpînită de o coplesitoare iubire. Mai mult: ea cîntă în locul lui Orfeu, ea vrea să domolească fiarele neliniștii prin cîntec.” În aceste condiții, poeziile sint izbitoare prin timbrul patetic și printr-o solemnitate pe care, cu puține excepții, n-o prea descoperim în lirica de azi: „Nu semăn eu, Natanael, cu iubita cea moartă / Și nu am să semăn mai mult în curînd? / Simt singele-albastru urcîndu-mi în temple / Mai cald ca orînd. / I-a-mi fruntea în palmele tale-nghetate / Răceala din ele încet să îmi treacă / În fruntea încinsă de singele tinăr / Cînd tristă se-aplică. / Nu sintem noi singuri în lumea aceasta / Și nu-i nebunia cuminte / Cînd frunțile albe oricum ni se aplecă / Sub singele nostru fierbinte? / I-a-mi fruntea în palme și-noct o înaltă / Cu liniște în suflet și-n gînd / Nu semăn eu, Natanael, cu iubita cea moartă / Și nu am să semăn de tot în curînd?”.

Ardere de tot, Peste zona interzisă și, într-o formă biografică mai directă, de jurnal liric, *Sora mea de dincolo* renunță și la romanticele viziuni dinainte, și la folclorizare, pentru un lirism foarte pur al sufletului care călătorește sau a ajuns deja în empireu. În pelerinajul lui, sufletul nu e acompaniat decît de un misterios inger păzitor, în care reapar, spiritualizați, Ieronim și Natanael. Fantezia infernală lasă locul unei paradisiace sau, mai bine, unui purgatoriu fără granițe precise sau forme stabile, ireal și fragil. În purgatoriu nu se află decît suflete fără trup. Cîteva versuri pot fi considerate emblematice: „sufletul meu lepădat de trup” sau „și iarăși sufletul desprins de trup”. Aceste poezii sint invocații de o mare frumusețe, care glorifică necarnalul, nesenzualul, dezvăluind o inimă străbătută de angose metafizice. Pentru prima și (probabil) ultima oară, lirica Ileanei Mălăncioiu se scaldă în lumină, o lumină nepămîntescă și aproape senină: „lumină pînă foarte departe / pe pămîntul cald peste care plutești / se văd femei aducînd ramuri de măsline / și se vede un suflet în care privești”. Sufletul nu poartă nici o povară: „suflete al meu, de ce nu pot eu crede / că vei umbla aievea încercat de poveri”. Sau la forma unui fluture, amenințat a fi devorat, dar păstrîndu-și neatînsă inexplicabila liniște interioară: „Aripile mi se colorau din ce în ce mai frumos / abia se zărea de sub ele / trupul curat care avea să fie / împins între măsle”. În *Sora mea de dincolo*, lirismul acesta moral devine sfîșietor, în cîteva din cele mai emoționante elegii pe care moartea le-a inspirat unui poet român, lipsite de aproape orice artificiu, simple și clare: „Ajunsesem la ea, băteam la poartă, / i-am auzit glasul ușor înăbușit / și pașii de dincolo de zidul de piatră / și-am început să strig că am venit. / Cine ești, m-a întrebat, și pe cine cauți / nu mai știu cînd și unde am fost fericiți / surorile mele sint fețele moarte / la trezeci și trei de ani neîmpliniți. // Nu-ți amintesci de mine, mă rugam, / și-am adus anemone și cartofi copti / și-am stat neclintită la capul tău / șapte zile și șapte nopți. / Ai murit în brațele mele, vroiam să-l mai spun, / dar nu avea cine mai spune și nu avea cui / ea-mi deschise poarta, dar eu tocmai aflasem / că nimeni nu moare în brațele nimănui.” Se remarcă lesne motivele și tiparele folclorice din primele poezii, dar eurate, reduse la o melodiosă esență necontingentă. Acesta este punctul cel mai înalt atins pînă azi de poezia Ileanei Mălăncioiu. *Linia vieții*, ultima carte apărută, și din care autorea a selectat și cele mai numeroase titluri, mi s-a părut eterogenă și nu suficient de concludentă pentru evoluția unei poezii care nu mai seamănă cu ce a fost înainte. Tematica este, în tot cazul, alta, și mai puțin originală. Ce va deveni poezia Ileanei Mălăncioiu, aflată acum la maturitate, ce avataruri va mai cunoaște, nu stă în puterea criticii să prevadă.

Simion Bărbulescu

Nicolaie Manolescu

Poezia certitudinilor

cinci cicluri: Primul — *Pentru inima țării* — cuprinde poezii patriotice, ode și imnuri închinare țării, partidului și președintelui țării, menit a trage „brazdă prin veac”. Poetul se simte „izvor răsfrînt și cer de stele”, intraripat de „solarul gînd” și „romănescul dor” (îd est: „dor de viață”), lăsîndu-se mîngîiat de „alean de baladă”, aspirînd „către astre”, slăvind în acest sens „forța clasei”, militînd activ pentru „geometria ce-o-naltă muncitorii, / în visul lor de aur, la toți indicatorii” (*Stă în genul acestei nații*). Asemenea lui Th. Neculeț sau Emil Isac, poetul cîntă piinea, dar și cărbunele — „simbolul realității viitoare” — descoperînd că „un miez al adevărului e-n toate” (*Judecata patriei*). Este cîntat în versuri țăranel — stăpînul pămîntului — care „cu neastîmpăr a dăruit lumii / Rodul strădaniei sale cel mai îndrăzneț adevăr”.

În cel de-al doilea ciclu — *Izvoare strămoșești* — poetul se reîntoarce la strămoși, redescoperînd, după exemplul lui Alecsandri, „graiul scump al doinelor” și alecunul baladelor cu „amurg de mitroznă”. În acest sens el se-adapă „la izvorul tainei în nemoarte”, relevîndu-i se faptul „că nu-i mai sfînt pe lume decît să fil în Casă / Stăpîn pe brazda țării” (*Soarele de la Alba-Iulia*).

În ciclul următor — *Sub triclorul românesc* — este reafirmat acel credo romantic, preluat prin filiera Grigore Alexandrescu, din *Umbra lui Mircea. La Cozia*: „Mă trezesc la miezul nopții, plin de gînduri roditoare. / Văd aievea, înainte, semenii mari stînd în picioare... / Stelele umblă pe ceruri mici și mari, dar toate vii, / Și-n apus și-n răsărituri faruri ard, ca vii făclii” (*În noapte*).

Penultimul ciclu — *Pacea e viața noastră* — este axat pe aceeași funcțiară concepție optimist-solară, transcrisă în versuri cu finalitate pedagogică și trimiteri sapiențiale ca acestea: „S-alegi dar chiar

răspunsul finalității humil / Și calea care duce spre existența lumii.” (*Românil și pacea*). Pentru atingerea acestui țel, poetul reinvie o specie tradițională: „colindul românesc” — în susținerea unor idei mobilizatoare transpuse în „solarul viers”: „Noi să facem vieții cer senin, plin de stele!” (*Să fie lumina stăpînă pe lume*).

Ultimul ciclu — *Cîntecul tinereții* — este consacrat cîntecului de iubire („Un cînt duios și răsfrînt din mit”) pe care-ar dori să-l lase mărturie posterității. În acest scop, se revine la tonalitatea elegiac-cantabilă și romanțios-melancolică, cu ecouri nostalgice din Coșbuc, Iosif, Goga sau Minulescu: „Că ochii lacomi, ce-au privit, / În toamna nopților simțirii, / Nu pot să știe, e-a-nflorit / Un măr întreg, cu frunza lui și florile iubirii!” (*Florile iubirii*); sau chiar din Coșbuc: „Și cum stau pe gînduri și-n piept cu arsură / Într-o lume dreaptă, vîzînd cum o fură / Șerpi, batraciune, cu planuri păgîne, / M-am uitat în mare și-am privit în mine” (*Omul*). Notabile ni s-au părut și cîntecele în ritmuri stilizate folclorice (*Fată neîmpăcată* — de plidă), cum și acele cîntece de pahar și inimă albastră — amintînd de Goga: „Acum toamna mi-a venit, / Codru-ntreg mi-a ruginit / Crîsmărița mi-a fugit! / Dar nu mă las de iubit!” (*Baladă*).

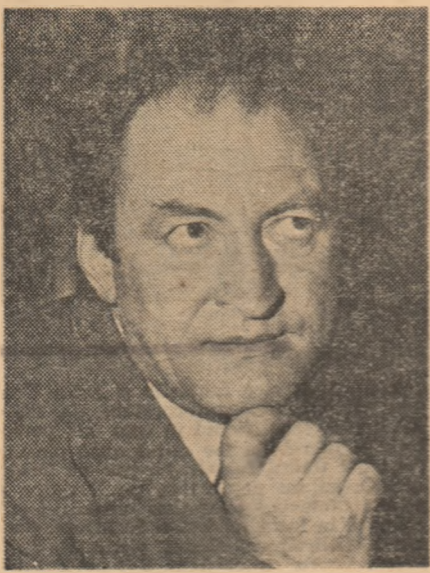
Impresionant în versurile lui Traian Iancu — din cele șapte volume cite i-au apărut pînă acum — este mesajul implicării afective împotriva indiferentismului, cultivarea sentimentului solar al certitudinilor majore, slujirea militant-angajată în calitate de prieten al omenirii, a idealului omeniei pe care-l descoperă în oamenii epocii sale: „Trătește în oameni iubirea mea, toată, / În drum de iubire, pe-al nostru pămînt, / Și-n orice izvor de-nălțare-i cîntată / Că-i dor, împlinit legămint... (Iubire de oameni).

ÎN contextul contemporaneității, Traian Iancu s-a remarcat atât ca autor de librete și scenarist de film, cit și ca autor a șapte volume de versuri (*Dragostele mele*, din 1965; *Puntea soarelui*, din 1971; *Noi*, din 1972; *Să iubim ce-l de iubit*, din 1975; *Bucuriile noastre*, din 1978; *Doină*, din 1982 și *Iubire de oameni*, din 1984), toate — în cea mai mare parte — axate tematic și ideologic pe osatura unor mari idei ale epocii. Traian Iancu își face un titlu de glorie din a fi un poet angajat, din a fi mereu prezent în contemporaneitatea politică, cultivînd programatic o lirică de certitudine majore: „Sint un poet al certitudinilor inaripate / Și-al rădăcinii ce stă de veghe în plai” — se autoproclamă orgollos-retoric acesta (*România mea, Românie*!).

Ultimul volum (*Iubire de oameni*, Editura militară, 1984) este o amplă sinteză a principalelor direcții tematice pe care Traian Iancu le-a urmărit cu tenace consecvență lirică timp de două decenii (1965—1985). Volumul este structurat pe

Starea de desăvârșire

Constantin Chirță—63

● **COPILĂRIA** nu e atât o vîrstă, cit o stare. Tot așa cum maturitatea nu e atât o dorință, cit o necesitate. La unii, însă, această necesitate se desăvârșește plăcut și generos, păstrînd ceva și din fondul stării de la care a pornit. Adică vîrsta matură păstrează în profunzimile ei irizări și reflexe din ceea ce are mai frumos ca permanență umană starea de copilărie.

În sensul ideii de echilibru cu care gîndirea sau simțirea au îndrăznit să aprecieze pe această planetă notiunea de frumos, cred că frumusețea despre care vorbeam constă în echilibrul pe care-l dă continuitatea: viața matură nu este o schimbare, o prefacere absolută, ci o devenire, conștiința ei păstrînd ceea ce fusese esență de viață în candoarea stării anterioare. Astfel ajungem a ne face în copilărie o imagine atât de frumoasă despre maturitate — ea însemnînd amplificarea ca putere de afirmare a ceea ce este vis sem-nificativ, generos, conturat numai de virtute. Așa se naște spiritul cavaleresc de ones-

titate, generozitate, dreptate absolută, al copilului care așteaptă să crească și să-și întregască puterile nu pentru altceva decît pentru a se încinge în (splendidă expresia pe care o are limba noastră!) luptă dreaptă.

Într-o asemenea concepție, maturitatea înseamnă în plus numai forța de a impune ceea ce percepe simplu și nealterat starea de înțelegere din mintea de copil. Oare Făt-Frumos, toți Feții-Frumoși din poveștile lumii acesteia, cu limpezimea și convingerea scopului de bine în forța pe care o capătă crescînd într-o zi cit alții într-un an, nu reprezintă chiar simbolul acestei continuități dintre vîrste? — Adică visul candid de a putea să infăptuiești reprezentările pe care starea de copilărie îi le conferă numai sub specia lor generoasă.

Pornind de la o asemenea stare, cuvîntul scris ajunge a contura acei cavaleri romantici ai dreptății și echilibrului pe care i-a putut impune doar basmul, adică literatura pentru copii sau cea literatură care, luată din fondul de aur al imaginației umane, a devenit cu timpul pentru copii, tocmai prin trăsăturile de generozitate absolută care o guvernau. Și, dacă încercăm să distingem fibra frumuseții sufletești la personajul literar, apoi, din acest punct de vedere, cel din cărțile copilăriei ocupă, de la mare distanță, primul loc.

Cert lucru că, pentru a crea asemenea personaje, starea care le naște trebuie să dăinuie și în tine, ca autor. Să fii frumos pe dinăuntru și în tine, și mai ales, mai ales să crezi în ceea ce ai crezut odată mai frumos. Să știi să păstrezi în tine cîndărea ca pe-un cistiu și nu ca pe-o stăvîlnică a fîniei umane. Să vrei să fii drept și temerar așa cum te-ai visat în clipile tale cele mai sincere.

Toate aceste gînduri mi le-a trezit vîrsta matură pe care o implineste Constantin Chirță și toate aceste gînduri îi sînt dedicate lui. Poate că o nostalgie, poate că o explicație a faptului cum, printre noi toți, el rămîne același cavaler.

Un cavaler sigur pe mișcarea brațului său, tocmai pentru că ea vine din generozitatea unor convingeri care nu se schimbă.

La el, convingerile doar se așază și se desăvârșesc.

Corneliu Leu

Fișă bibliografică

NUMELE lui Constantin Chirță este legat de trei direcții tematice ale prozei românești de azi: re-velarea modului industrial, culti-varea romanului de acțiune (dedicat tineretului) și romanul polistist.

După debutul din 1949 cu navela **Matei Ion a cucerit viața**, în 1959, deci la o distanță de un deceniu, publică romanul **Intîlnirea** (ediția a II-a, revizuită în 1971), una din primele cărți postbelice dedicate lumii românești industriale: meritele cărții constau în ieșirea din schematicismul tematic al literaturii din epocă, în abordarea cu naturalele a unui conflict real: opoziția dintre rutină și spiritul inventiv, dintre carierism și noul puls etic al vieții uzinale.

Cu romanul **Oțelul** (1960), autorul adîncește investigația acestui mediu, trecînd în 1962, cu romanul **Pasiuni** (ediție non-variantă în 1973), la abordarea unei temă-tici din lumea intelectualilor, prezentînd viața unui savant matematician, și el în antagonism cu carierismul, reprezentat de un mai tînăr coleg. Se reține din acest roman mai ales pasiunea dezinteresată pentru știință a eroului cărții, inginerul Ion Mușat, personajul cel mai realizat al romanelor sale inspirate din mediul industrial.

Marea popularitate, am spune unică, în literatura română de azi dedicată tineretului, i-o aduce scrierilor **Ciresarii** (1956—1963): I. **Teroarea neagră** (în 1972, **Cavalerii Florii de cires**), II. **Castelul Fe-tei** în alb, III. **Roata norocului**, IV. **Teroarea albă** (în 1972, **Aripi de zăpadă**),

V. **Drum bun ciresarii!** Întregul ciclu este un roman de acțiune și aventură, fără nimic „spectaculos”, fiecare fracțiune fiind dedicată unei probleme de cunoaștere a lumii și vieții. Spre deosebire de cărțile similare tematice, autorul **Ciresarii** nu implică în aventura eroilor săi nimic fa-bulos, tinerii descoperind lumea prin for-tele lor proprii, toți avînd curiozitatea descoperirii.

Ca autor de romane poliștice, Constantin Chirță debutează în 1964 cu **Trandafirul alb**, reluat în 1969 în **Trilogia în alb**, prin adăugarea încă a două romane, **Pescărușii albi** și **Inginerul alb**. Prin romanele sale poliștice, prozatorul, încercat în ciclul epic al **Ciresarii**, contribuie la litera-turizarea speciei: oferindu-ne o nouă formulă a epicii de acțiune, în care se îmbină, de astă dată, cunoașterea realității vieții cu o fantezie debordantă și-n care se conjugă inteligenta cu imaginația. De adăugat că stilul în care sînt scrise cele trei romane atrage atenția profesioniștilor genului polițier, invitîndu-i indirect (dar polemic) la o restituire a textelor.

Acestui bilanț i se adaugă volumul de proză **Oameni din orașul nostru** (1951) și drama **Adîncimi** (1974).

La aniversări, îi urăm lui Constantin Chirță ani mulți și rodnică, cărți de succes, cu eroi mai tineri sau mai maturi, cel puțin la fel de vii și de originali ca **Ciresarii**, deveniți pseudonime ale auto-rului!

Emil Manu

Dumitru Dem Ionașcu:

„Reportaj din mină”

(Editura Cartea Românească)

■ DE regulă, reporterul este un autor lipsit de vreo specializare anume, acest aspect argumentînd în chip convingător esența jurnalistică a genului respectiv. Există însă și excepții, una dintre ele constituînd-o autorul la a cărui carte se referă însemnările de față. Dumitru Dem Ionașcu este specialist în mineritul carbonifer, anume în cel din Valea Jiului. Textele pe care i le-am citit pînă acum îl arată drept un reporter nu numai avîntat, dar și foarte bine documentat asupra realităților umane și materiale pe care le are în vedere. O piesă de teatru, a cărei adaptare pentru televiziune am văzut-o cu ceva timp în urmă, dovedește și bune disponibilități pentru imaginarea

unor conflicte caracteristice vieții mine-rilor.

Reportaj din mină este format din seg-mente de mare stăruire, pe care un morfolog al jurnalisticii le-ar încadra în categoria „interviurilor de autor”, adică a textelor care pornesc de la una sau mai multe interviuri reale, dar tind, dar-torită unor cooioase intervenții ale re-porterului, să se transforme în portrete avînd marcate tinte de subiectivitate li-terară. Reporterul a ales cîteva dintre personalitățile cele mai proeminente ale Văii Jiului de azi și s-a străduit, cu suc-ces, să le grupeze opinabile, astfel încît fiecare text să exprime o constelație coerentă de idei. O altă străduință a lui Dumitru Dem Ionașcu s-a îndreptat în direcția a ceea ce aș numi emancipare a celui care pune întrebări. Spre deosebire de reporterii pur jurnaliști, care se mulțumesc să întrebe și să noteze întrebările, pentru această acțiune fiind, în fond, su-ficientă și o convorbire telefonică, au-torul nostru face notabile eforturi în direc-ția vizualizării. Drept urmare, interlocu-torii săi ne apar ca niște oameni reali, distincți (corect este însă să îmi exprîm și îndoielele în legătură cu modul diti-rambic, de zeificare, pe care reporterul îl adoptă uneori; este un mod care, fără îndoială, nu face bine cărții sale). Dincolo

SPECIALIZAT, într-un fel, în acea proză „obsedantistă” al cărei filon e, cu toată evidența în ultima vreme, în diminuare, Petre Anghel încearcă în noua sa carte *) să salveze de la bordul ambarcațiunii tematice unele obiecte condamnate altfel unui irevocabil naufragiu estetic. Iată un motiv pentru care efortul său merită urmărit cu atenție. Din **Sita lui Mamona**, de pildă, dar probabil și din alte părți, romancierul recuperează situații, conflicte și chiar personaje, le aruncă acestora colacul salvator pentru a le pune însă în slujba unui proiect sensibil diferit de cel al textului (textelor) de unde au fost recu-perate. Rezultă de aici un roman ce por-neste de la idei, tipologii și scene știute și răsțiute dar care refuză să mai fie suma unor stereotipii lipsite chiar de spectaculosul căutat cu atîta inversurare. De-ar fi continuat așa cum debutează — cu exproprierea abuzivă de locuință a inofensivului învățător **Catul Otesanu**, produsă exact în clipele sublime în care respectivul cînta la vioară —, romanul ar fi venit să se adauge cuminte seriei deja lungi de proze ai căror autori cădeau (sau se lăsau cu bună știință să cadă) în capcana iluziei imanenței estetice a „dez-văluirilor”. Înțelegînd că, procedînd ca atare, riscă să se mențină tot în perimetru nefast al literaturii dogmatice, Petre Anghel acordă personajelor sale adîncime și imprevizibilitate în reacții, identitate psihologică. El respinge „cla-sicismul” consecvenței schematice ce transformă personajul în marioneta unei teze.

Romanul lui Petre Anghel te ține „în priză” dină la ultima pagină, unde se rezolvă tragic latentele unui conflict com-plex metodic acumulate. Personajele și unele dintre situații sînt, cum preveneam, cunoscute, dar partitura ce li se impune presupune o considerabilă doză de dis-continuitate, surpriză și, de ce nu, chiar „mister”. Se ajunge astfel la situația cel puțin insolită ca în text un anume **Haralambie Fuiorea** (prezent și în **Sita lui Mamona**) să conțene, la un moment dat, nu ca director de întreprindere ci ca tin dominat de o veritabilă „obsesie posesivă”, cum spune foarte nimerit, chiar unul dintre eroii cărții. Dar despre ce este vorba? În scena cu care romanul se deschide și de care am mai amintit, directorul (de atunci însărcinat cu alte misiuni) îl depozitează pe **Catul Otesanu** de locuință. Ulterior, după ce ultimul trece prin experiența traumatizantă a detenției iar H.F. revine în Văleni (locul principal al „acțiunii”) ca șef al unei fabrici de care se lează destinele tuturor personajelor principale, sirul injustițiilor (eufemistic vorbind) continuă. H.F. nu se mai mulțumesc cu depozitarea unor bunuri, el trece la fapte mai „serioase”.

Intuiția romancierului constă în proiectarea neutrală aproape a acestora pe

* Petre Anghel, **Oaspeții bătrînului Catul**, Ed. „Cartea Românească”, 1984.

Un roman social

fundalul, înșelător de-astă dată, al existenței sociale. „Înșelător” pentru că so-cialul e aici o ramă inconsistentă, chiar dacă pare a guvernarea încă destine. Extre-meii manevrabilității îi urmează acum un voluntarism agresiv chiar în ordine fizi-ologică și instinctuală. Istoria este, desigur, cauza venirii unui H.F. și nu a altuia la conducerea unei instituții, dar nu mai este aceea care determină comportamen-tul propriu-zis al personajului. Trezit la viață subiectivitatea acestuia ia o formă respingător-larvară care pentru un psihanalist sagace nu ar avea, proba-bil, secrete. În ce mă privește, mă rezum să constat doar că actele indivi-dului sînt — sau cel puțin pot fi privite astfel — efectele unor frustrări îndepăr-tate. Ca defulări, ele se orientează către **Catul Otesanu**, simbol, poate, al instanței (istorice, sociale, neapărat și subcon-știente însă) ce impune interdicția, depo-sedarea, promiscuitatea, mizeria chiar. Defulîndu-se, deci, directorul abate asu-pra lui C.O., prietenilor, cunoscuților, familiei și, printr-o extensie ce ține de funcționarea metonimică a relațiilor subconștiente, locului de muncă al acestuia (asupra întregii întreprinderi, prin urmare) o avalanșă de obstrucții, mize-rii și violente. El desființează mai întîi „magazia”, locul de inofensive înfîlțiri ale acestuia, și ale prietenilor săi, aflat (iron-ic) chiar în vila de care C.O. fusese depozdat. Îi sicanează apoi pe **Traian Pop**, unul din ginerii săi, atentează gîr-solan la pudcarea **Narcisei**, una din fiicele lui, și violează chiar (deducem), într-un chip nu mai puțin brutal, pe **Crina**, cealaltă fată a de-acum „bătrînu-lui **Catul**”, în timp ce subordonatîi săi mătură, la dispoziția sa, duminică, dis-de-dimineată, străzile orașului urmăriți de spectrul „reducerilor” ordonate de el.

E nevoie, să recunoaștem, de oarece in-deminare pentru a face credibil din punct de vedere literar și nu numai penal un asemenea personaj în care par a se fi adunat toate păcatele lumii. Spun „par” pentru că, așa cum notam, destinul epic al „eroului” nu este liniar. Am avut chiar la un moment dat impresia (care pînă la urmă s-a dovedit falsă) că ro-mancierul ar încerca să „reabiliteze” un asemenea „inger negru”. Pentru că, oricît de decisiv l-ar acuza faptele, H.F. păș-trează o oarecare umanitate. E drept, ad-ministrată de autor într-o doză homeopa-tică. Nu e vorba, cum s-ar putea crede, de o inconștientă, ci de un simț valid al verosimilității literare. Nu insist cu exemple, non-linearitatea personajului mi se pare evidentă chiar dacă diagno-sficarea comportamentului său e facilă. Strictețea epică e, totuși, un om, spre deosebire de „strămosii” săi din proza specializată în „redarea” unor asemenea destine, care nu erau decît idealități, ti-puri despre care toată lumea vorbește (și scrie) dar la fel de identificabile ca și Yeti.

O umanitate la fel de „prezentă” păș-trează și alte personaje ale romanului. **Placidul Mircea**, sotul **Narcisei**, dezabu-zatul **Traian**, sotul adulterei **Crina**, ingi-nerul **Cimpeanu**, sau mult prea tînăra lui soție **Marițica**, aflată și ea în pragul unei pasiuni adulterine (cu **Traian**) etc. Văle-nii, cadrul tuturor acestor evenimente penibile, meschine, uneori, tragice și rareori pure, necontaminate de mediocri-tate sau de impostură, pare mai mult o bolgie decît o localitate „în plin avînt”.

În descrierea autoritară a faptelor, Petre Anghel, partizan și în romanul de față al unei retorici tradiționale, a-tot-cuprinzătoare, orgolios-omniscientă, își rezervă o cruzime nu lipsită de natura-lete. Eficientă și productivă în ordinea sugestiei, ea se lasă uneori alterată de un stil expositiv și trenant, dacă nu chiar de lungi pasaje plate a căror misie e cu strictetețea aceea de a umple mari goluri în cantitatea faptică pe care textul are a o „transmite”. Enunțurile personajelor, apoi, acuză o anume rigiditate imposibil de camuflat sub colocvialitatea inconsis-tentă cum este cea a unui ins voit de autor ironic și „hitru” (**Boțilă**). Din masa textului scot adesea capul fraze buclu-cașe ce s-ar fi vrut spontane, dar care sînt, în esență, produsul unei abilități lingvistice ce se cere încă ameliorată. E, de fapt, aici, riscul ce pîndeste pe mai toți romancierii grăbiți, fascinați de mes-saj dar prea puțin interesați (uneori deloc) de stil, de „ce”-ul și nu de „cum”-ul scriiturii. Lipsite însă de rigiditatea uneori proprie frazel, personajele parti-cipă la viața unui discurs epic vios și antrenant, greu de anticipat. Finalul are măcar ca structură o conformație ce amin-tește de marile tragedii. La scurtă vreme după agresiunea lui H.F., **Crina** se înecă (se sinucide?), iar tatăl ei dă foc casei unde agrosorul împreună cu unul din proaspeții săi oameni de încredere își „sărbătorează” fapta. Mai curînd decît în-tîmplarea, voința demonstrativă a roman-cierului face ca locul incinerării vindica-tive să fie chiar fosta vilă a „bătrînului **Catul**”, cel ce își tratează acești ultimi „oaspeți” într-un chip atât de original. Chiar dacă nu scrie epigrame zeflemi-toare, asemenea tizului său din antich-i-tate, **Catul Otesanu** este capabil, cînd nimeni nu se mai aștepta, de un teribil protest, cu valoare simbolică.

Voicu Bugariu

Cristian Moraru

Figuranții au cuvîntul

Proza

NICI una dintre cele trei povestiri cuprinse în volumul *Rochia de crin* (*), a doua carte a Adinei Kenereș, tinăra prozatoare foarte înzestrată, nu poate fi rezumată fără a i se pune în pericol sensul principal, cele secundare fiind aproape întotdeauna sacrificate în asemenea împrejurări, inevitabile totuși, fie prin omisiune, fie prin supraestimare.

Dar nu este o proză anti-epică, dimpotrivă. Ca și în științelor său roman de debut (*Ingereasa cu pălărie verde*, 1983), autoarea nu disprețuiește, ca perimat ori insuficient, epul, plăcerea de a povesti fiind una dintre componentele cele mai vizibile ale puternicului și originalului său talent; dar, aglomerate precipitat sau deșirate lent, cu o voluptuoasă incetineală, faptele și situațiile configurate cu o siguranță de narator tradițional ce nu se îndoieste de nimic sînt concomitent supuse unui rapid și sulfuric tratament reflexiv, în același timp fiind, cu discreție însă, nimbate de unda unui straniu lirism, vag melancolic și visător. Acest cumul de atitudini dă nota cea mai pregnantă a scrisului Adinei Kenereș. Într-un substanțial eseu (*Vine-reșea artistului și portretul generației sale*, în volumul *Pe contur*, p. 243-252), Norman Manea remarca, analizînd romanul de debut al scriitoarei, „capacitatea de a evita constant apatia locului comun, de a resuscita și a substanțializa epic ideile”, apoi „cerebralitatea intens pulsatorie și percepția ascuțit senzorială”, nu mai puțin și o „inteligentă agresivitate sarcastică”, enu-

*) Adina Kenereș — *Rochia de crin*, Editura Albatros, 1985.

merînd apoi aspectele așa-zis tehnice ale narațiunii — „Lexic stratificat și totuși suplu, învîrtejit, rețezat la timp. [...] Decupaj ingenios, economic, semnificativ. Ironie voltaică. Fantezie epică frenetică; concentrată adevărate analitică. Ritm alert, modulații fine, insolite. Structurare metodică a narațiunii”.

Toate aceste trăsături se regăsesc și în noua carte a Adinei Kenereș, chiar dacă o anumită insolentă elegantă, de adolescent grăbit să placă făcînd sfidător dovada calităților lui strălucitoare, de care totuși nimeni nu se îndoieste, a dispărut aproape în întregime. A dispărut ori s-a metamorfozat? Verva simpatică și dinadins aiurită, îmbrăcînd sîrbătorește frămîntările unei vîrste, iureșul verbal echilibrînd prin spectacol și joc tensiunea surdă rezultată din dorința realizării și frica de ratare, sincopata febrilitate a exprimării de sine au lăsat loc, în *Rochia de crin*, unei absențe strategice, unei placidități prudente, forme ale unei impenetrabile independențe lăuntrice. În *Ingereasa cu pălărie verde*, carte cu întrebări puține, cu o singură întrebare de fapt, cernișevskiană, și cu multe și zgomotoase răspunsuri, dețășarea în planul raporturilor dintre generații sau în acela al relațiilor dintre componenții aceleiași categorii de vîrstă era cînd strigată ostentativ și cînd interpretată teatral, cu intenție, desigur, cabotinismul deliberat avînd rostul de a proteja sensibilității și sentimente a căror dezvăluire directă ar fi trecut obligatoriu prin filtrul deformant al clișeeilor. Soluție inoperantă în povestirile din noul volum al scriitoarei, unde un personaj constată, retoric-interogativ, „n-am ajuns noi să folosim toate cuvintele faptelor pe care nu le-am făcut niciodată”, refuzînd „ta-claua”, comerțul de vorbe corupte, pălăvrageala absorbînd existența, conversația ritualică, mașinaria obosită și anihilantă a limbajului repetitive. Dar vorbăreții nu lipsesc din *Rochia de crin*: ei sînt însă mai degrabă vorbiți de propriile cuvinte, purtați încolo și înapoi de propria agitație verbală, determinați, chiar, de discursul întrupat în făptura lor, fie că este doar năving (Mihăescu „de la transporturi” și studentul bovin Viorel din *Terminus*), fie că este livresc-rezidual, un bovarism de speță nouă (Rodica din *Micuța*), fie că este scînl, înțepenit în voinșia sclerozei, ca în discuțiile din salonul familiei Handrea (*Rochia*). Prin contrast, acestor personaje care ocupă de altfel prim-planul povestirilor, dar

parcă numai spre a „umple scena”, figurație masivă investită cu un rol ce-i evidențiază derizoriul, li se opune cite o siluetă traversînd iute și parcă ferit spațiul narativ, Dodi în *Terminus*, Mihai în *Micuța*, adolescentul Daniel în *Rochia*. Sînt figuri episodice, marginalizate, periferice, dar și un fel de camere obscure ale povestirilor, în interiorul cărora nu se pătrunde niciodată, sugerîndu-se însă, de fiecare dată, nu altă o enigmă, cit o consistență sufletească bine păzită de imixtiuni, un teritoriu — dacă se poate spune astfel — al inocenței avizate. Portretul în penumbră al adolescentului Daniel, bizară insulă vie în marea moartă a salonului îmburgheziiilor săi părinți, poate da o idee despre această cîndoadă avertizată — „În cămașa lui de un albastru aproape negru, în pantalonii negri, străin de vîrstă și de participare, indiferent la poză într-o poză de absență neîntreruptă, cu miinile acoperînd tot locul, neștiutoare de mărime, cu destinul scăpat de sub presiunea părinților, alegîndu-și singur meditațiile, plimbările, maestrul. Prevenitor cu orice sursă de conflict, tulburat de ipoteza lecturii răuvoitoare a unei teze, totuși dezinteresat de examen, dezinteresat de tot în afară de pești și păsări, copilul ăsta era inocent sau cîntărise deja?”

Poziția însăși a acestor personaje este una de natură să le fixeze statutul: toți sînt și fizic departe, de o parte, Dodi într-un cort pe malul mării (celalți în casușe), Mihai într-un atelier puturos și probabil semiclandestin ținut de niște țigani, Daniel în cămăruța lui de adolescent socotit retardat. În jurul lor, dincolo de ei, se află cotidianul trepidant, spectaculos, conflictele și împăcările vieții de fiecare zi, așezat sub generoase reflectoare narative și analitice: protagoniști sînt figuranții, ei au — și întrebunțază — cuvîntul. De la fluxurile și refluxurile de vitalitate ale unui grup de sezonisti (*Terminus*), o povestire totuși stricată de finalul neașteptat melodramatic, la aventura durduliei mioape Rodica, o erotofee, din *Micuța* (titlul hasdeian ține, desigur, de intertextualitate) și pînă la pasiunile tăcute ale adolescentului Daniel din *Rochia*, Adina Kenereș construiește cu subtilitate și rafinement imaginea unor ritmuri de existență definitorii. A doua ei carte confirmă toate speranțele.

Mircea Iorgulescu

PROMOȚIA '70 Memorie și imaginație (II)

LA opt ani distanță și după un interludiu cu trei povestiri adunate sub un titlu care spune totul (*Dăruiește-ți o zi de vacanță*, 1979), romanul *Dimineață pierdută* (1983) de Gabriela Adameșteanu, una din cele mai bune cărți de proză scrise înăuntrul promoției '70, corectează, într-un fel, defecțiunea *Drumului...*, restituind relațiile duble dintre memorie și imaginație mobilitatea și continuitatea; romanul este, de fapt, alternanță, și uneori, interferență a două direcții epice, a două romane la urma urmei, fiecare cu materia sa, cu personajele lui și chiar cu specificul său stilistic, legate însă prin aceleași relații de subminare și substituție între memorie și imaginație, prin contactul citorva personaje ce funcționează ca ambasadori ai celor două realități epice, comunicînd în limbaj propriu dar pe un teren neutru, acela al prezentului narațiunii (niciodată coincident cu prezentul narat) și, finalmente, prin aspectul de „față” și „revers” al medaliei care este textul epic în întregul său. E, mai întîi, „romanul” bătrînei Vica Delcă, personaj extraordinar, exponențial și exemplar în același timp, un „glas” al periferiei bucureștene de odinioară cu micii ei comercianți, meșteșugari, lucrători cu ziua etc. (o lume ca din G.M. Zamfirescu, mai puțin însă melodramatic descrisă) și, deopotrivă, o mostră de bun simț popular, fatalist și cîrtitor, funciarmente generos dar cultivînd birfa și ipocrizia ca pe niște intuitive forme de apărare: la șaptezeci de ani Vica e un depozit expresiv de vigoare și oboseală, credință și îndoială, experiență și inocență, dar, mai ales, de nerisipit instinct vital; călătoria ei de o zi prin

București, la un nepot și apoi la o cunoștință din fosta lume bună este o întreagă odisee menită a-i lumina, din micul întimplări, firea și comportamentul; într-un limbaj de o parfumată oralitate ea dezvoltă, din păreri, circuli, evocări și confesiuni o filosofie a vieții de o complexă simplitate ai cărei piloni de rezistență sînt atașamentul familial, indiferența de sorginte țărănească la vacarmul istoriei și fatalismul; în „romanul” Vicăi memoria și imaginația se substituie reciproc, perspectiva auctorială fiind, în consecință, implicantă, simpatetică; personajul acesta excelent conturat va intra încontestabil în galeria personajelor memorabile din proza contemporană. Celălalt „roman”, pretextat de o fotografie pe care Vica o vede în casa Ivonei Scarlat, urmașa unei familii de intelectuali cu activitate între cele două războaie, este aproape un roman istoric, în care sînt inserate lungi conversații pe teme politice și mai scurte episoade de „educație sentimentală” și de viață familială cîndva, în preajma, în timpul și puțin după primul război mondial; și aici sînt „glasuri” — mai puțin portretizante decît al Vicăi — care notifică pregnant ideologia politică a epocii, așa cum o știm și din alte romane, motiv pentru care aproape două sute de pagini cite sînt rezervate detaliilor momentului istoric pot să pară superflue prin absența noutății și chiar obositoare prin insistența cu care sînt întoarse pe o parte și pe alta chestiuni de o desăvîrșită banalitate; e, într-adevăr, un exces logoreic în toată conversația profesorului Mironescu (tatăl Ivonei) cu mai junele Ialomițeanu ori cu alte personaje episodice și n-ar fi fost rău dacă prozatoa-

rea ar fi redus cel puțin jumătate din aceste pagini; nu-i mai puțin adevărat însă că de-a lungul acestui „roman” memoria și imaginația se subminează reciproc, dintr-o atare relație construindu-se sub ochii cititorului o imagine a „clipci” semnificativă prin relativism; or, pentru a construi această imagine și pentru a o face convingătoare autoarea avea nevoie de un spațiu epic încăpător; perindarea mai multor naratori la cirna discursului, avînd (faulknerian) aceeași materie de organizat precum și conferințele-eseuri politice ce și le propun unul altuia, în dialog, Mironescu și Ialomițeanu, mai mult primul, conduc pînă la urmă — cu tot riscul redundanței — la relativizarea nu doar a perspectivei auctoriale asupra fragmentului istoric dar și a ideilor politice aduse în discuție, justificînd astfel titlul cărții (zice Mironescu la 1916: „... Așa că, din atîta pragmatism și din atîta ironie, nu-ți pare, dragul meu, că se nasc mult mai greu iluziile naționale? Sau, dacă totuși ajung, să se nască nu-i de așteptat să le pierdem destul de ușor, la cea dintîi încercare grea a istoriei? Abia să se fi limpezit cerul și, la primul nor, soarele să dispară iar. O frumoasă dimineață compromisă... pierdută...”) și sugerînd o posibilă racordare la „romanul” Vicăi ce poate fi privit ca un caz particular al „romanului istoric”. *Dimineață pierdută* este un roman cu două planuri epice complementare, impunînd, grație unei personale marcări a relației dintre memorie și imaginație, un personaj memorabil și o remarcabilă, prin relativism, reconstituire istorică.

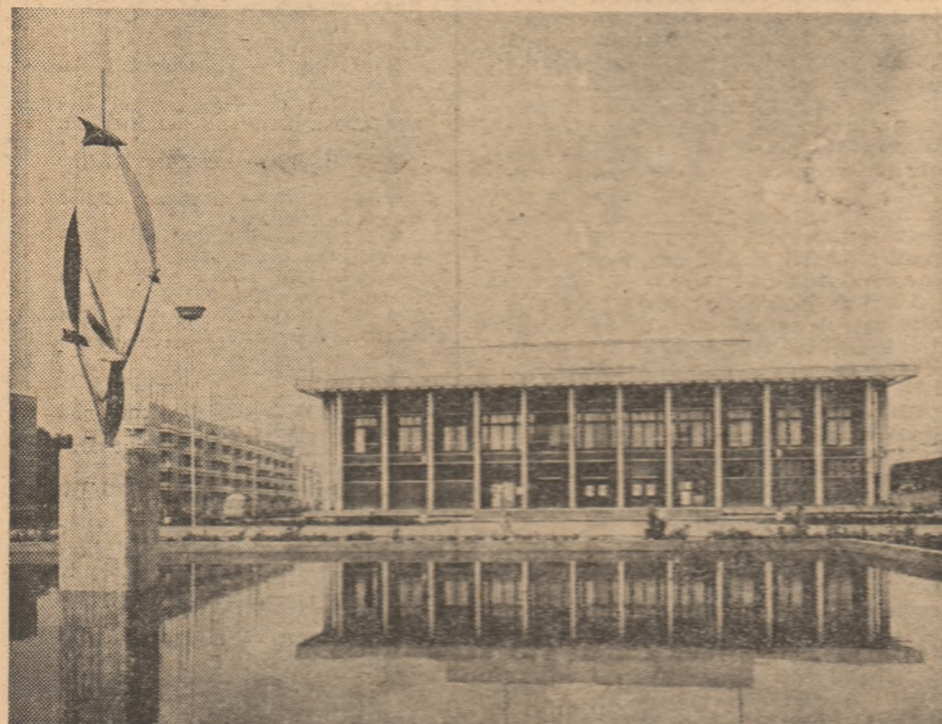
Laurențiu Ulici

Calendar

- 17.III.1946 — s-a născut Alexandru Deal.
- 17.III.1948 — s-a născut Virginia Mușat.
- 17.III.1973 — a murit Demostene Botez (n. 1933).
- 17.III.1979 — a murit Emil Vora (n. 1906).
- 17.III.1980 — a murit Traian Lăzărescu (n. 1904).
- 18.III.1910 — s-a născut Ioana Postelnicu.
- 18.III.1923 — s-a născut C. D. Aricescu (m. 1886).
- 18.III.1909 — s-a născut Barbu Brezianu.
- 18.III.1914 — s-a născut George Sbărcea.
- 18.III.1917 — s-a născut Mircea I. Ionescu-Quintus.
- 18.III.1921 — s-a născut Valeriu Anania.
- 18.III.1926 — s-a născut Romul Munteanu.
- 18.III.1942 — s-a născut Eugen Dorcescu.
- 18.III.1936 — s-a născut Paul Săn-Petru.
- 18.III.1954 — a apărut primul număr din revista „Gazeta literară”.
- 19.III.1819 — s-a născut Alecu Russo (m. 1859).
- 19.III.1865 — a murit Nicolae Filimon (n. 1819).
- 19.III.1871 — s-a născut N. Gr. Mihăescu-Nigrim (m. 1951).
- 19.III.1883 — s-a născut Urnuz (Dom. Demetrescu-Buzău, m. 1923).
- 19.III.1953 — s-a născut Artur Silvestri.
- 19.III.1977 — a murit Petre Dragu (n. 1923).
- 20.III.1836 — s-a născut George Topirceanu (m. 1937).
- 20.III.1872 — s-a născut Ioan (Iancu) Botez (m. 1947).
- 20.III.1908 — a apărut „Revista celorlalți”, editată de Ion Minulescu.
- 20.III.1914 — s-a născut Ovid Caledoni (m. 1947).
- 20.III.1929 — s-a născut Gina Argintescu-Amza.
- 20.III.1943 — s-a născut Marius Robescu.
- 21.III.1893 — s-a născut Al. Popescu Negură (m. 1974).
- 21.III.1901 — s-a născut Octavian Șiragau.
- 21.III.1915 — s-a născut Călin Gruia.
- 21.III.1930 — s-a născut Tiberiu Utan.
- 21.III.1941 — s-a născut Constanța Buzea.
- 22.III.4.IV.1968 — s-a născut Mihail Dragomirescu (m. 1942).
- 22.III.1888 — s-a născut D. Iov (m. 1959).
- 22.III.1938 — s-a născut Anaiș Nersesian.
- 22.III.1903 — s-a născut Virgil Gheorghiu (m. 1977).
- 23.III.1904 — s-a născut Ovid-Aron Densușianu (m. 1985).
- 23.III.1914 — s-a născut George Sbărcea.
- 23.III.1920 — s-a născut Radu Lupan.
- 23.III.1923 — s-a născut Deak Tamas.
- 23.III.1943 — s-a născut Valentin Ciucă.
- 24.III.1921 — s-a născut Traian Cosovei.
- 24.III.1923 — s-a născut Dane Tibor.
- 24.III.1927 — s-a născut George Damian.
- 24.III.1928 — s-a născut Dinu Ianculescu.
- 25.III.1813 — s-a născut Cezar Bolliac (m. 1881).
- 25.III.1902 — s-a născut George Lesnea (m. 1979).
- 25.III.1935 — s-a născut Nicolae Stoian.
- 25.III.1942 — s-a născut Ana Blandiana.
- 25.III.1953 — a murit C. I. Șiclovanu (n. 1908).
- 25.III.1954 — a murit Emil Isac (n. 1936).
- 25.III.1979 — a murit Alf Adania (n. 1913).
- 26.III.1906 — s-a născut Mihai Pinteș.
- 26.III.1921 — s-a născut Olah Tibor.
- 26.III.1923 — s-a născut Valentin Lipățil.
- 26.III.1931 — s-a născut Mircea Ivănescu.
- 26.III.1945 — s-a născut Györfi Kálmán.
- 26.III.1950 — a murit Alex. Ciura (n. 1876).
- 28.III.1863 — s-a născut Livia Maioreșcu Dymșza (m. 1946).
- 28.III.1883 — s-a născut Gheorghe Nedîoglu (m. 1963).
- 28.III.1883 — s-a născut A. Măndru (m. 1962).
- 28.III.1888 — s-a născut Al. Kirîțescu (m. 1981).
- 28.III.1925 — s-a născut Victor Tulbure.
- 28.III.1928 — s-a născut Ion Bălăceanu.
- 28.III.1937 — s-a născut Ion Crânguleanu.
- 29.III.1908 — s-a născut Virgil Cărianopol (m. 1984).
- 29.III.1878 — s-a născut Elena Farago (m. 1951).
- 29.III.1916 — s-a născut Vladimîr Tamburu.

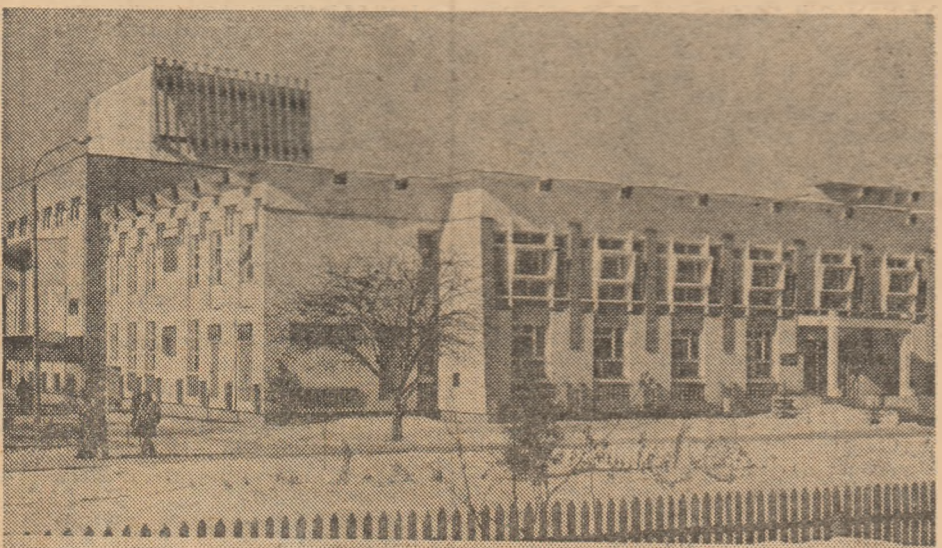
Teatrul Național din Craiova

Casa de cultură din Tulcea

Casa de cultură din Zalău

Casa de cultură din Gheorghieni

CIVILIZAȚIE

MARTIE 1985. Peste numai trei zile, candidații Frontului Democratice și Unității Socialiste vor trăi emoția înaltă a confruntării deschise, libere, cu opțiunile alegătorilor. Peste numai câteva zile, cetățenii patriei își vor desemna reprezentanții în marele for legislativ al țării și în consiliile populare. Minerii, învățători și constructori, furnaliști, medici și brigadieri, agricultori, studenți, oameni de știință și artiști, întreg poporul României își gindește acum, cu aceeași grijă pentru destinul țării, ziua de mâine, având drept călăuză a speranțelor și aspirațiilor cuvintele rostite de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la cel de-al III-lea Forum al democrației noastre socialiste: „Platforma pentru alegeri o constituie documentele Congresului al XIII-lea al partidului, adoptate în unanimitate și de Congresul al III-lea al Frontului Democratice și Unității Socialiste. Intre platformă și realitate, între vorbe și fapte există o deplină unitate. De aceea, vrem să asigurăm întregul popor că platforma pe care o prezentăm în alegeri constituie baza pentru a ridica nivelul de viață al poporului, pentru dezvoltarea patriei noastre pe o treaptă tot mai înaltă. Și avem toată garanția că vom putea realiza aceasta!” Neclintită încredere în continua înflorire a țării se întemeiază atât pe realismul unor programe de mare anvergură, dar și pe realizările de până acum, realizări care au dovedit cu prisosință vocația de constructori, de întemeietori, de iubitori de frumos și de făurari de istorie a românilor.

Aceste două decenii din viața patriei reprezintă, incontestabil, epoca cea mai fertilită din întreaga istorie a devenirii noastre ca popor, ca națiune. Această epocă, purtând numele inspiratului și clarvăzătorului său arhitect, **Epoca Nicolae Ceaușescu**, a validat și continuă să valideze înțeleapta îndrăzneală și originalitatea politicii partidului comunist care, mobilizând resursele unui neam strins unit — un neam ale cărui dorinți, visuri și doruri au fost și vor fi întotdeauna aceleași: libertate, demnitate, pace, progres și independență —, a reușit să îndrepte România spre piscuri de împlinire ce puteau părea cindva utopice. Dezvoltarea armonioasă a industriei și agriculturii, a tuturor zonelor țării, ridicarea la viață activă și dătătoare de satisfacții a tuturor așezărilor sint acum realități ușor vizibile, deschizând drumuri spre alte și alte izbâzi.

Numim — cu mindria patriotică a efortului incunat de succes — **ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu** atât marile combinate sau platforme industriale, cât și frumoasa grădiniță deschisă de curind într-un sat de munte; și marile șantiere de construcții sau de îmbunătățiri funciare, dar și un monument ridicat în centrul vreunui oraș nou, clădit pe locul unui fost târgușor, uitat de timp și de lume. Acest echilibru între performanța economică și înălțarea spirituală, această armonie dintre utilul productiv și frumosul artistic reprezintă făgașul cel sigur și limpede trasat spre necontenita creștere a gradului de civilizație al națiunii noastre socialiste. Iar drumul acesta, bine ales, va continua — alegerile de la 17 martie reprezentând un important moment politic. Perspectivele ce ni se deschid sint limpede conturate de Președintele țării la cel de al III-lea Congres al Frontului Democratice și Unității Socialiste: „Orașele și comunele patriei noastre vor deveni centre economice și sociale tot mai puternice, moderne, înfloritoare, cu construcții care să îmbine cât mai armonios arhitectura, frumosul cu cerințele tot mai bune de locuit, cu o dotare superioară din punct de vedere edilitar, sanitar, comercial, cultural, care să asigure tuturor locuitorilor condiții tot mai bune de muncă și viață, demne de epoca societății socialiste multilateral dezvoltate.”

A-ți însemna trecerea prin vreme, a-ți determina pe urmași să-și admire și respecte opera și să se bucure de roadele ei — iată nobilele misiuni ce ne-au fost încredințate de această epocă, de aceste două decenii de rodnic urcus, de inteligență cetezanță. Marile ctitorii culturale ale timpului nostru stau alături, ca însemnătate și semnificație, de uriașele realizări tehnice și științifice, oferind imaginea unei civilizații românești în plin avânt. Țara întreagă poartă amprenta dorinței de frumos, a setei de cultură a poporului. Edificii impunătoare, durate pentru viitorime, impresionează privirea oricărui trecător printr-unul sau altul dintre orașele țării. Numai dacă ne gândim la atenția aparte cu care au fost privite edificiile teatrale și vom înțelege modul în care este privită și tratată cultura în această perioadă. Teatrul Național din Craiova, Teatrul Național din Tirgu Mures, Teatrul Național din București (inaugurat în prezența secretarului general al partidului), Teatrul de Stat din Petroșani, Teatrul „Maria Filotti” din Brăila, de curind restau-

rat — iată tot atâtea lăcașe de spiritualitate și artă dăruite spectatorilor și creatorilor. Dar, pe lângă acestea — sutele de noi case de cultură din mediul urban și rural ilustrează în cel mai edificator chip largile posibilități oferite tuturor locuitorilor țării de a deveni creatori și părtași ai actului artistic de cea mai înaltă ținută.

Nu ne propunem să oferim o listă cit de cit completă a așezămintelor de cultură durate în ultimii ani, ci să subliniem o idee care oferă strălucire tuturor acestor fapte de cultură cărora le-am fost realizatori și martori: grija și atenția de care se bucură arta și cultura, eforturile deosebite ce au fost depuse pentru ca dorința noastră de frumos să-și afle împlinirea.

Inițiatorul acestui vast program de înălțare spirituală a patriei, de oferire a unui cadru optim de manifestare artistică este președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cel care a inaugurat Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România sau Muzeul Colecțiilor de Artă. Numai în această ultimă legislatură, secretarul general al partidului a ținut să fie prezent la dezvelirea monumentelor Independenței de la Oradea și Iași, a monumentului lui Mihail Viteazu din orașul Sfintu Gheorghe, vizitat Arenele Romane din Parcul Libertății (prilej cu care a oferit soluții privind reamenajarea acestora) și a fost oaspete al expoziției de artă plastică a artiștilor amatori și profesioniști laureați ai Festivalului național „Cintarea României”. Asemenea nobile gesturi, de autentic citor cultural, nu pot să nu lase urme sensibile în mintea și conștiința poporului, ale artiștilor, care văd în ele cea mai înaltă apreciere adusă trudei lor creatoare, dorinței lor de a da opere durabile, reprezentative pentru înaltul timp istoric pe care îl trăim.

VORBIND despre marile ctitorii culturale ale României de azi, gândul ne poartă, firesc, spre monumentul de cultură vie care este Festivalul național „Cintarea României”, festival al muncii și creației libere, reunind, la fiecare din edițiile sale, sute și sute de mii de oameni. Este un adevăr de domeniul evidenței acela că, datorită acestui Festival, viața noastră culturală s-a îmbogățit substanțial. Mobilizarea forțelor artistice ale întregului popor în cadrul unei manifestări de o amploare unică în istoria culturii noastre a condus la descoperirea și afirmarea multor talente autentice, a contribuit decisiv la educarea artistică a spectatorilor, la creșterea calitativă a actului artistic. Dacă astăzi România impresionează prin marile număr de iubitori și creatori de poezie sau prin deosebita exigență și competență a spectatorului de teatru sau de operă — faptul acesta se datorează apropierii de arta adevărată prilejuită de numeroasele manifestări din cadrul Festivalului. Cultivind cu grijă arta populară, promovind autenticitatea și calitatea drept criterii fundamentale de apreciere ale actului de cultură, așezind alături de creația artistică și creația tehnico-științifică — Festivalul național „Cintarea României” s-a impus prin diversitatea practică nelimitată a manifestărilor incluse sub genericul său, prin generozitate exigență și prin promovarea adevăratei valori. Acest Festival — a cărui cuprinzătoare scenă este Țara — reprezintă cea mai elocventă dovadă a democratismului culturii noastre, a largii ei deschideri către toți iubitorii de frumos.

OALTĂ ctitorie culturală de amploare, al cărei spațiu de manifestare este, de asemenea, întregul cuprins al patriei, trebuie socotită însăși noua înfățișare a așezărilor țării. Nu poți să nu fii impresionat — călător al nordului maramureșean ori al malului de Dunăre, al Banatului, Olteniei, Dobrogei sau Moldovei — de transformarea înfățișării orașelor. Centrele civice din Pitești și Craiova, Baia Mare și Satu Mare, Suceava și Piatra Neamț, Oradea și Tirgu Mures, Vaslui și Slobozia, Focșani și Deva, Reșița și Iași — pentru a da numai câteva din nenumăratele exemple ce ar putea fi oferite, constituie, în chip evident, reușite arhitectonice deosebite, adevărate opere de artă în domeniul construcției, imbinând în cel mai fericit mod cu puțință frumosul și funcționalul. Aceste ansambluri, surprinzând plăcut privirea prin jocul volumelor, prin îndrăzneala liniilor, prin rafinamentul decorațiilor ne vorbesc despre roadele ingeniozității celor care au proiectat și executat edificiile. Sentimentul că lucrezi pentru mai binele alor tăi, că rezultatele muncii tale îi vor bucura pe cei în mijlocul cărora trăiești, că orice nouă idee și orice îndrăzneală creatoare își probează valoarea și utilitatea reprezintă cel mai de seamă resort al veritabilei responsabilități care generează operele cu adevărat durabile — fie că sint opere de artă sau zidiri mărețe destinate înaintării patriei spre noi orizonturi de civilizație. Căci, în fond, ce altceva decît

ȘI CULTURĂ

Port civilizator este acela de a produce cât mai multă lumină sau de a transforma în timp fericit însăși harta țării? Ce altceva decât un mare act de cultură (înțeleasă ca un proces de umanizare a naturii) și unul de civilizație (ca mod de existență a culturii, în domeniul al acțiunii și eficienței) este marea izbândă națională Canalul Dunăre-Neagră — rod al muncii și creației inginerului popor, fluviu tânăr, mutație geografică spectaculoasă, fertilizând și luminând străvechiul peisaj dobrogean? Dar adevărate dimensiuni ale aspirațiilor noastre, ale speranțelor cu care ne privim și ne hotărâm pentru viitor nu sînt relevante abia atunci cînd realizăm faptul că această mare construcție nu e o operă singulară sau o simplă cale de transport — nici asta n-ar fi deloc puțin —, ci este numai o etapă a unui amplu proces de dezvoltare a transportului fluvial, a noii revoluții agrare și a procesului de asigurare a bazei energetice a țării. Mai mult, Canalul — pe care acum îl putem privi în întreaga-i măreție și frumusețe, pe care-l străbat, scurtînd considerabil drumul, navele colindă mările și oceanele lumii — Canalul de azi este primul din șirul altor mari construcții — una (Canalul Poarta de Mida) în curs de finalizare, alta (Canalul București-Dunăre) în faza de proiect deja încheiat și precizat în toate amănuntele sale, proiect ce va deveni, în scurt timp, fapt. Și tot opere de civilizație sînt și alte impresionante ctitorii — Porțile de Fier II, Transfăgărășanul, Hidrocentrala de la Vidrașu. Este limpede pentru oricine le-a privit că, pe lângă marea, incontestabilă lor utilitate, acestea zidiri înfrumusețează locurile, innobilează-le prin investiția de muncă și inteligență.

O dimensiune a relației atât de strîns dintr-un frumos și folositor o dau marile monumente de artă ridicate în preajma acestor obiective, parcă pentru a sublinia gândurile celor care au muncit acolo. Așa se face că, nu peste multă vreme, unul dintre marile Transdobrogeanului va fi străjuit de un mare monument sugerînd efortul brigadierilor de pe Șantierul național al tineretului care a funcționat acolo, așa cum și hidrocentrala de pe Argeș are, în imediata ei vecinătate, un alt impresionant monument. Marile întemeieri de astăzi cer și oferă, în egală măsură, destoinicie și sensibilitate.

Dar, poate încă și mai evidentă apare această relație frumos-util în cele mai multe dintre orașele țării, acolo unde operele de artă autentică și frumosul rezultat din realizările arhitecților și zidarilor se completează și se evidențiază reciproc. Veți fi de acord că mult mai frumos le șade operelor lui Șuși din Tîrgu Jiu în contextul unui oraș de-a dreptul nou, elegant. Sau un exemplu încă și mai sugestiv: la Giurgiu, în străvechiul port dunărean, singură o statuie a lui Eminescu încerca, acum douăzeci de ani, să dea o notă de eleganță prășelului cenușiu și ursuz. Astăzi acolo există un Muzeu al Independenței — unic în țară —, un parc în care se înșiruite statuile unor zeci de eroi al Războiului de Independență, un alt monument, în chiar centrul orașului (reprezentîndu-l pe Vlad Tepeș), plasat în apropierea noii case de cultură. În repriminderea „Dunăreana” se mindrește cu o frumoasă frescă de proporții, în vreme ce la intrarea în Șantierul naval se află amplasat un ingenios ansamblu de elemente cinetice, de mare efect.

TOATE aceste pelsaje alcătuiesc un nou chip al patriei, sint creații ale spiritualității unui popor ce și-a aflat calea spre sublinierea străvechii și noii istorii a poporului. Manifestul Frontului Democratice și Unității Socialiste relevă cu pregnanță căile ce trebuie străbătute pentru realizarea de opere cu adevărat perene — calea unei tot mai adînci împliniri a artistului în viața poporului în mijlocul căruia și pentru care creează: „Numai trăind și creînd împreună cu poporul, pentru popor, participînd activ la făurirea prezentului și viitorului patriei noastre, creatorii de literatură și artă vor contribui prin operele lor la educația și formarea conștiinței revoluționare a omului nou, la promovarea principiilor estetice, profund umaniste ale societății noastre.”

Omul nou, omul conștient de menirea sa, este încă o însemnată — cea mai însemnată dint toate — ctitorie culturală a acestei epoci. „Nu trebuie să uităm nici un moment că rolul hotărîtor în întreaga dezvoltare îl au oamenii, nivelul lor de pregătire profesională, tehnică, științifică și culturală” — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu de la înalta tribună a celui de-al III-lea Congres al Frontului Democratice și Unității Socialiste. Pentru pregătirea cât mai bună a acestor oameni s-au construit și se construiesc școli și facultăți, în acest scop a fost elaborat un sistem de învățămînt armonios, capabil să dezvolte cele mai diverse aptitudini.

VORBIND despre tinerete și despre viitor, gîndul ne poartă către tinerele sate de azi și spre destinul lor de mîine. Aparent paradoxal, dar urmînd o dialectică firească pentru modul cum se acționează și se făptuiește în România acestei vremi, străvechile noastre sate devin, cu incetul, spații ale celor mai profunde înnoiri. Ele urmează calea unei tot mai accentuate apropieri de înfățișarea orășenească, unele primind chiar statutul de centre urbane. Se clădește și acolo mult și frumos. Elementele tradiționale sînt preluate cu grijă, astfel încît farmecul lor autentic să nu se piardă în vreun fel. Sugestiv indicator al calității vieții, accesul la cultură al țărăniilor noastre vorbește de la sine despre o radicală schimbare a modului în care este privită „viața la țară” — fără idiliismul de altădată (ascunzînd ignoranță), fără lipsa de pretenții și fără nici o urmă de prejudecată privind posibilitatea locuitorilor satelor de a produce cultură. Adevărate vetre ale spiritualității noastre, căminele culturale oferă șansa unor acte de cultură care — valorificate cu grijă și impuse atenției publicului larg — ajung să strînească cea mai vie admirație. Cite ansambluri folclorice din diferite zone ale țării nu sînt astăzi deînătoare de premii la festivaluri internaționale? Cine n-a auzit, măcar o singură dată, despre teatrul popular din comuna Sanț sau despre orchestra simfonică a copiilor din satul transilvănean Valea Crișului? Ce călător prin Maramureș poate spune că Dragomirești, Bogdan Vodă sau Moisei nu sînt adevărate orașe? Dar ansamblurile din Pădureni Moldovei sau din Mara, ansamblu laureat al Premiului „Herder”. Ce dovedește altceva, decît marea deschidere spre artă a poporului?

Am lăsat, în mod intenționat, la urmă Bucureștiul. Dar nu pentru a inserca o comparație șocantă între satele despre care am vorbit și Capitală (deși, într-una din edițiile Festivalului național „Cîntarea României”, elevii dintr-o comună mureșeană — Miercurea Nirajului — au obținut tot atîtea premii cît colegii lor din București!), ci pentru că orașul pe care-l numim — nu atît datorită plasticității metaforei — „inima țării” este cel mai viu și mai limpede exemplu al felului în care năzuințele noastre devin, cu fiecare zi, realități. Bucureștiul de astăzi — mare metropolă europeană — este, în mare măsură, un oraș nou. Sau, mai exact spus — o salbă de orașe noi. Iar aceste orașe, fiecare în parte și toate împreună, creează o puternică impresie de frumos. Se vede, se simte că s-a muncit cu adevărată artă. Cartierele au, fiecare, nota lor caracteristică, farmecul lor particular. Una din marile reușite ale Epocii Nicolae Ceaușescu, probă elocventă de înalt nivel tehnic, dar și de rafinat simț estetic, este Metroul, operă de civilizație în cel mai adînc înțeles al cuvîntului.

Acest mare oraș are în față încă multe și înalte proiecte. Cel mai de seamă dintre ele, inspirat de însuși președintele țării, este noul centru civic — Casa Republicii și Bulevardul Victoria Socialismului — care îi va conferi o și mai pregnantă notă de modernitate, sporindu-i netăgăduita frumusețe. Bucureștiul simbolizează astfel — prin continua-i devenire și înfrumusețare — însuși drumul de astăzi al patriei.

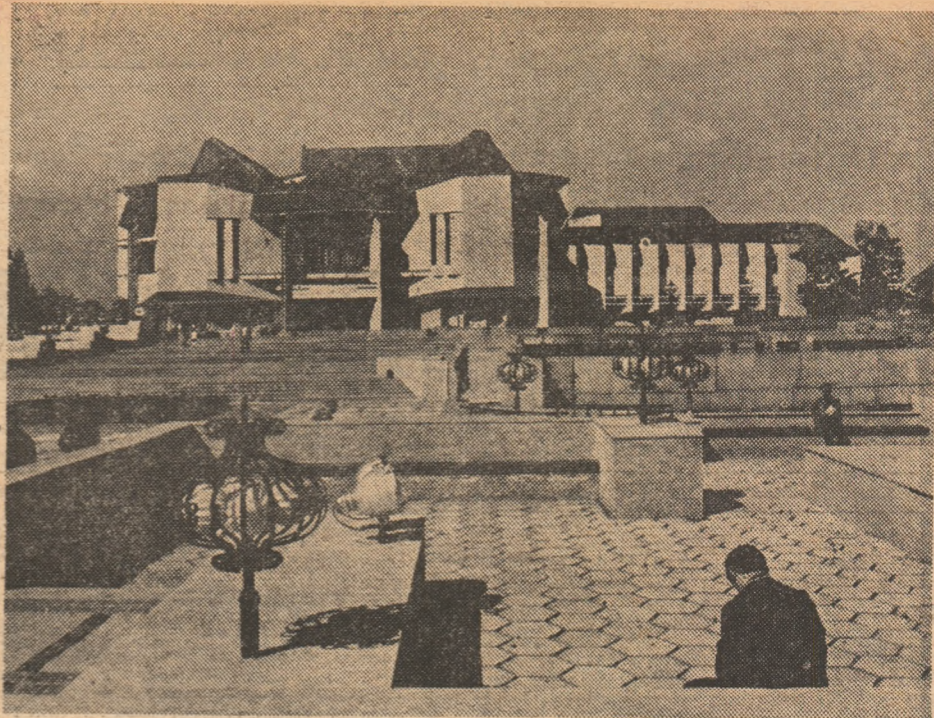
TARA pregătîndu-se de alegeri pare un uriaș șantier pe ale cărui schele stau alături muncitorii și artiștii; sau un nesfîrșit teren fertil ce trebuie însămîntat cu boabe curate, bune, bine alese; sau o filă de carte asupra căreia nu ostenești vreodată să revii spre a-l spori frumusețea mărturisirii. Putem zice că România însăși este o mare ctitorie — cea mai mare a acestui timp, o ctitorie culturală în cel mai profund sens al termenului. Este un tărîm ce respiră cultură prin toți porii săi. Un tărîm oferindu-se privirii ca o adevărată operă de artă; o operă de artă în care s-a investit multă trudă, multă sudoare și mult suflet.

De aci, de la înălțimea acestor izbînzii ale poporului întreg — ce și-a știut zidi o țară pe măsura dorințelor sale — trebuie privit viitorul.

Votul nostru va veni să certifice bucuria și mîndria de a fi contemporanii unei epoci stînd sub numele lui a dura.

Marile ctitorii ale Epocii Nicolae Ceaușescu, ctitorii de cultură, ctitorii ale unei noi și înalțate civilizații sînt temeiuri de cutezanță, semne certe ale împlinirii vocației constructive ce animă acest popor harnic, pașnic și iubitor de frumos.

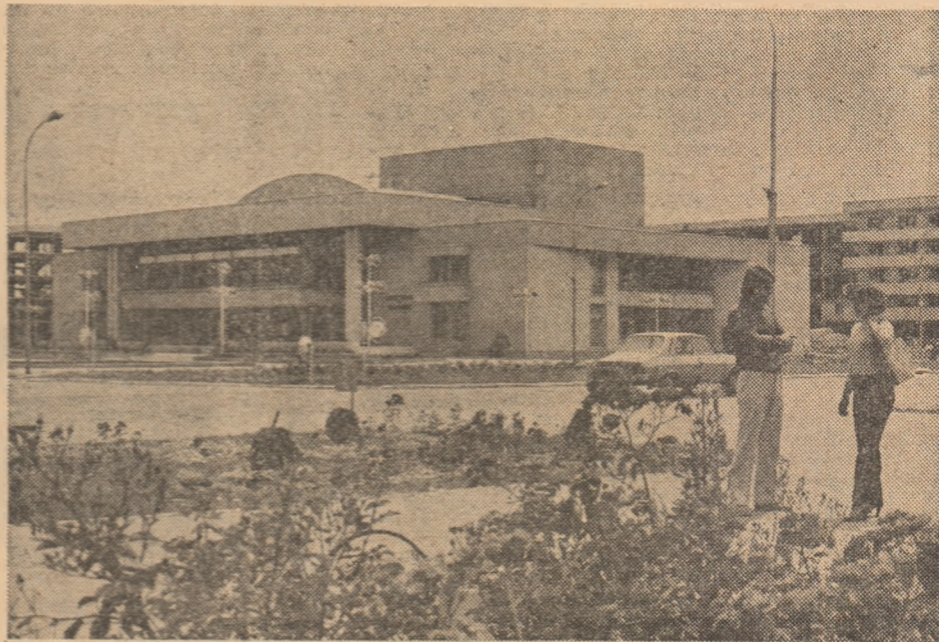
Dan Mucenic

Teatrul de stat din Tîrgu Mureș

Casa de cultură din Oradea

Casa de cultură din Zimnicea

Casa de cultură din Alexandria

Fotografie de Vasile Blendea

D. R. POPESCU

OUL ORB

■ Dramaturgul Dumitru Radu Popescu ne incredintăază un fragment (din actul întâi) al noii sale piese Oul orb. Dacă lucrarea ar avea o dedicație, apoi ea ar viza Ziua Victoriei, clipa biruinței ireversibile asupra hitlerismului, pe care popoarele o sărbătorește anul acesta pentru a patruzecoa oară.

Eroul e un soldat român necunoscut, unul din martirii ce au contribuit cu jertfa vieții lor la eliberarea întregului pământ al patriei. A fost împușcat în chip las, după bătălie, de un ofițer german, care va reveni, tirziu, în țara noastră torturat de amintirea crimei, de o dragoste ciudată, de un tulburat sentiment al ispășirii.

Edificiul o construește vastă, în stilul său caracteristic, autorul amestecă realul cu imaginarul, acțiunea prezintă și retrospectivă, tragicul și sarcasmul, urmărind mai multe destine în involburările istoriei. Imaginea finală — eroul îngropat sub borna frontierei de vest, repusă de ostasii lupiați pe locul de unde a fost smulșă și de unde nu va mai fi nicicând elintită — e emblematică pentru felul și temperatura artistică a piesei.

V. S.

ACTUL I

(Din străfundul scenei se apropie încet... Maximilian... lăsându-și în drum șapca, haina... O voce de femeie se aude cîntînd cam băscăltos):

Se clătina lumina între noi
La sud de farul de lingă ghiol, în vară
Marea magnetic ne chema
Marea magnetică
Să dormim cu peștii la subțioară...

MAX: O chestie colosală! Schmidt din Essen... a descoperit în biblioteca de la Atena... mărturia — scrisă! — a existenței lui Pilat. Dacă istoricii neagă existența vreunui indiciu în ce privește viața lui Christos... iată că Schmidt descoperă un manuscris în care Pilat... se-ntilnește cu Maria — probabil, sigur Fecunda Maria — într-o corabie, pe apele mării... Și-și cere iertare pentru cum i-a judecat flul... și... pe urmă...

VOCEA: Dar iată a-ncăput să cântă
La sud de farul de lingă ghiol, în iarnă
Marea magnetic a-ncăput să doară
Marea magnetică strălucă
Chemind zăpada să ne învingă.

MAX (cu ele lui): Și ea nu-l ascultă. Și-i zice doar: „Du-te, omule”. Enigma acestui „Du-te” — ce înseamnă? „Lasă-mă în pace?” Sau?... „Pleacă!” Ori-cum, Pilat pierie în valuri, după documentul de la Atena. L-a împins... ea?... S-a sinucis?... Sau l-a lertat?... că nu mai conta iertarea lui?... N-ascuți? Bine... Avanti-tanti!

VOCEA: Și vine primăvara, alunecind,
La sud de farul de lingă ghiol, ca o fregată
Marea magnetic lumina sub ploa
Marea magnetică, grobînd sîgrumată
Să ne despartă voia, vota, neînduplecată...

MAX: Mereu incurci anotimpurile... Ascultă ce scrie (D. R. Popescu): „Prin tunelul oranj Nichita Stănescu vedea cum zeul îl pindea, cum zeul începuse să-l ia în cătare, să-l ochescă. Da, da, cu coșta ochiului Nichita zărea moartea, zeul supărat, zeul invidios pe imperiul său de cuvinte și de necuvinte, de prieteni și de dusmani. Ca un rege Lear inconjurat de oameni el vedea prin tunelul oranj ce i se hărăzea: cum neputînd să-și năneze imperiul cuvintelor, spiritul, lumina tulburată și stranie de la capătul tunelului oranj) ca un laser îl ochea și încerca să destrame materia ce susținea imperiul cuvintelor și necuvintelor... (Vocea femeii cîntă mereu.) Poate aici ar fi cheia: războiul dintre materie și spirit declanșat de lumina putredă din ochiul zeului...”

(vocea lăleie). Lumina alterată din ochiul zeului vinovată...

VOCEA: E știut: toți... cînd mor vîd... și trec prînt-un tunel la capătul căruia licărește o lumină...

MAX: Drace, totul pentru tine e adus cu picioarele pe pămînt... Perna cu ace, papiotele, mosoarele... O tinăra croitoreasă din Sighișoara, fostă garderobieră la restaurantul-hotel „Pax”.

VOCEA: Vax!

MAX: A existat un asemenea hotel?...

VOCEA: A existat o asemenea croitoreasă? A existat... un asemenea vinător de fazani?... Un tinăr... venind cu toba plină, într-o seară...

MAX (surizînd): Tolba cu săgeți a lui Xerxes!

VOCEA (cîntă): Toamna îmbătrînea timid prin foi

La sud de farul de lingă ghiol,
galbenă și cam beată criță
Marea magnetic, între orizonturi moi
Marea magnetică — se legăna
Leneșă, locvace, rece — palidă zeiță

MAX: Tremuri?!

ANAMARIA (intră): Da, de teamă ca nu cumva iubirea ta să fie... un vis. N-aș vrea să mă trezesc.

MAX: Iubirea e o ceapă pre seama căreia nu e bine să faci bancuri! S-ar putea să fie adevărată. Nu-ți fie teamă, ingerul meu! (intră în dreapta, cu pantofii în mînă).

ANAMARIA: Ingerul meu! Ingerul meu! strigi — și habar n-ai, prostule, că ingerul e primul ins care a purtat la briu sabie. (Max revine într-un halat etc. Trece în stînga unde se află pe o măsuță o tablă de șah. Trece — și mută o piesă... cînd pentru „alb”, cînd pentru „negru”... O muzică ușor crepusculară... „Stingere”, la trompetă: pescărușii par să se ducă la culcare — sau mai departe, dincolo de somn? — în sunetele muzicii... Cum a fost?)

MAX: Mai bine decît îmi inchipuiam.

ANAMARIA: Ai rămas același optimist... Cîți au fost?

MAX: Fără de număr. Dar în primul rînd trebuie salutată ideea...

ANAMARIA: Ca întotdeauna. Ea e mama bucuriilor și tatăl crimelor.

MAX (mută o piesă): Nu te-aud bine.

ANAMARIA: Nici nu-i nevoie. Ai salutat va să zică ideea întîlnirii de la Essen, în cadrul „Săptămîinii orașului Essen”, a tuturor cetățenilor germani cu numele Schmidt, Schmitt, Schmied, Schmitz... La prima întîlnire a tuturor... „șmiților” din lume a participat și cancelarul federal Helmut Schmidt... însoțit de soția sa Loki?!

MAX: Calul ia la d 8. Regina ia la d 8!

ANAMARIA (dă ușor la o parte, în stînga, o perdea... O ogîndă uriașă...) Și cum a fost la întîlnirea cu omotimii?... (se aude o împușcătură) Spune! Sint nerăbdătoare, nervoasă! Am draci!

MAX (cîntă, jucînd șah — n-a auzit împușcătura): Pentru calmarea nervilor trebuie să halesți ridichi de iarnă (scotește din buzunar o ridiche: mîncîncă). Ridichea de iarnă are calitatea de a stimula secreția biliară, care este atât de sensibilă la stările cauzate de supărări și enervări...

ANAMARIA: Mi-ai mai spus asta și acum o sută de ani, la prima noastră întîlnire. (Max îi întinde niște ridichi). M-ai cucerit cu niște ridichi de iarnă, și m-ai așezat calmă în pătuțul tău... De-atunci tot mîncînc ridichi de iarnă și... irascibilitatea nu mi-a trecut. Ori rețeta nu-i bună, ori vrăciul e prea bun. (Ride). M-am calmat. Mai ales c-am aflat că săptămîna viitoare se vor întîlni toți... mullerii din lume... care ca număr sint înaintea voastră...

MAX: Loki! Loki! Schneider. Locul patru: Fischer. (se aude hîit într-o ușă: cineva dorește să pătrună în interior) Nu deschizi ușa la absolut nimeni.

ANAMARIA: Nici dacă e... Dumnezou?

MAX: Alina m-ai... încușat (se aude un foc de pușcă) Crezi că el umblă — la ei cu armă de vîntătoare?... (își o clipă pe glădier) Parc-am auzit o... bebuzitură. Vreau... auzat? (Anamaria intră în stînga) Vrei să-mi aduci un pahar cu vin roșu?

O VOCE DE BĂRBAT (de afară): Hitler nu fuma, drept pentru care voia ca întreaga lume să nu fumeze (bătăi în ușă). Era vegetarian, drept pentru care întreaga Germania trebuia să gătească numai legume și fructe. Zise: „dar nici sărit de combaterele legumii romane nu mîncău carne!”. Era un asert, drept pentru care cu muzicile... foc!: Trecea peste vest capitol (bate) Deschideți! (pășă) Da, un vegetarian, un nefumător, un iubitor de muzică... drept pentru care ne aștepta un viitor fără țigări, fără carne, fără vin alb și roșu, eventual fără femei... dar cu multă muzică la fanfără... (cîntă imitînd o fanfără) Berlinul — capitala imperiului germanic mondial! (La „fanfără”, din „buze”, sunete cam pîrșite...)

ANAMARIA (intră cu paharul cu vin roșu): Ce atrage atenția... la aceste întîlniri — de la Essen? — e... că toate numele acestea arată cite o profesie... Asta înseamnă că mai demult unul lucra într-o moară... altul era fierar... Croitori, pescari... toți oameni pașnici... ca și următorii... în clasamentul neoficial... Weber... (tesătorul?)... Bauer... (tăran?)... Schafer... (cioban?) Măcar străbunii lor au fost țărani, ciobani, lucru aproape de nelchiphuit pentru nemții... (Nume — pașnice... Un neamț cioban?) Esti nervos? Mîncînc ridichi de iarnă (îi dă). Iubitule, ai fost cîndva și potcovar de pureci?... (ride; se aude un foc de armă)

MAX: Mi-a plăcut un nume... de-al vostru: Ucidău!

Și... Vinătoru...

ANAMARIA: (Nume belicoase...) Porecle... Cum e turcul, și pistolul. Proverb din Balcani. Iubește-mă...

MAX (nu aude; concentrat, mută piesele...) Tot timpul miroase a mat... Pute a moarte, căpățîna regelui e pe dric.

ANAMARIA (vine lîngă el): Am visat că stăteam amîndoi în fața unei ogînzii mari. Eu mai aproape, tu puțin mai departe. Îmi potriveam pe cap o basma uriașă, neagră, cu flori roșii. Ne vedeam numai în ogîndă. Îți zimbeam. Erai încrunțat. Ezit să-ți mai cer ceva... Mă zbat de zile în șir între dorință — și gîndul că te-am pus în situația de a mă refuza. Deși... deci... s-ar putea ca tu să nu dorești deloc întîlnirea asta. (Max iese în stînga, cu paharul în mînă) Am venit... toluși... urmînd ca tu să hotărăști ce va mai fi de-acum înainte... (cître locul unde a dispărut Max) Vreau să te rog să mă cauți mereu la telefon... Și aș vrea să te mai vîd, să ne întîlnim într-un... cadru, fără... ecusoane... fără șah... fără... șmiți... și într-un timp care — oricît de scurt ar fi — să fii numai al meu (liniște). Ar fi posibil, totuși, să nu ne mai întîlnim decît peste o sută de ani, sau — cine știe? — niciodată... Și mai am în suflet privirea ta din ultima clipă — cu paharul în mînă! — și într-o carte o garoafă moartă... (pe care mi-ai dăruit-o... cînd?... De aceea vreau să-ți spun acum... în profundul scenei, în penumbra, trei inși aduc lemnele unei cruci... O bat în cuie...) că eu am avut întotdeauna nevoie de tine, că mi-e mereu dor... Și că în vorbele acestea nu e nici o minciună! Și n-ar avea rostul... (crucea e ridicată, îngropată în pămînt... e uriașă...) Dacă mă suni... dacă mă cauți... sună Miercuri, sau Vineri, după ora patru. Atunci sint singură acasă. Dar, firește, poți suna oricînd (Max a apărut cu paharul plin cu vin roșu) Dacă mă chemi, pot veni oricînd.

MAX: Nu.

ANAMARIA: Și dacă nu mă suni și nu mă chemi, o să fii cuminte, cuminte cu adevărat, și n-o să te mai supăr... Voi avea... dorul, cățile și regretul că n-am știut să dau strălucire — frumusețe, poftim! — nici unei clipe!...

MAX: Aveal o umbreluță de soare... cu fluturi colorați pictați pe ea... Cînd ploaia, prin lumina apoasă, fluturii parcă mereu zburau...

ANAMARIA: N-am văzut niciodată fluturi zburînd prin ploaie.

MAX: Ba da... prin ploaie, prin noapte... Nu simți adierea nopții?... adierea raiului?... Oah? adierea cimîtirului... Ard frunzele... (suride) Erai ca o zbatere de frunze verzi...

ANAMARIA: Și părul tău, Maximilian, ca mătasea

porumbului... (vea să-l mîngîie pe păr)

MAX: Nu... Tu ai fost pentru mine, Anamaria... Inceputul lumii... Și acum? (ironic) Sfirșitul lumii?... (sec) Nu veni!

ANAMARIA: Iubește-mă, Maximilian...

MAX: Așa mi-ai spus... și acum o sută de ani... Și... și-atunci te-am întrebă: „De ce?”

ANAMARIA: Pentru că asta nu va servi la nimic.

MAX: Nici mie?

ANAMARIA: Nici mie.

MAX: În locul unei... iubiri prăpăstioase, prefer o prietenie.

ANAMARIA (revertindu-și): Dar nu-i vorba de nici o iubire... Era doar o vorbă. Prietenie, zici?

MAX (a găst): Da, fiindcă nu există prietenie fără o stimă reciprocă...

ANAMARIA: Reciproc avantajoasă.

MAX: Nu glumesc.

ANAMARIA: Nici eu. Dar... în dragoste n-ai nimic de pierdut! Inchizi prăvălia — și gata! (pe cînd!...). Prietenia poate fi ucisă de... dispreț... Dragostea, niciodată...

MAX: Ai o memorie excelentă.

ANAMARIA: Ca orice memorie... Nu sint eu... iubita ta?... prietena ta, memoria ta? Hai, pion la c 2! Și spune cum a fost cu... șmiții... Vreți să vă distrați? Să faceți bine? Căutați adevărul? O să cădeți în greșala îngrozitoare și penibilă de a fi îmboldiți mereu să fiți loiali, frumoși, iubitori... Dar asta ar însemna că dorii să deveniți sfinți. Imposibil! Cum o să arăți tu ca un heruvim?! Nu se... poate! Deja cînd auzi de... precaurați... (Max golește paharul; își pune mîna la frunte)... te doare capul.

MAX: Am febră, o ușoară amețală... Drumul, oboșeala!...

ANAMARIA: Decl... voi... șmiții trebuie să aveți o altă identitate, ca să existați cu adevărat... Citez dintr-o scrisoare a diavolului către un... Schmidt... (a prins curaj)... Eu am onoarea, zice necuratul, de a vă imprumuta chipul meu.

MAX (intră în joc): I-am răspuns acestui drac la scrisoare...

ANAMARIA: Îmi dai și mie adresa lui?...

MAX: N-o am... exact... Dar nu contează (cucereste teren). M-a asigurat, prin telefon, că de sfîntele Paște, cînd mă voi ruga în catedrală, mă voi gîndi la el.

ANAMARIA: Are humor, afurisitul, dar cu tine și-a găsit... neamțul! Iubitule...

MAX (aude bătăi în ușă): Ce mi-ai zis cu... satana, e o propoziție cretină! Nu creștină... Cu creștinii te mai întelegi, cu creștinii n-o scoți la capăt.

ANAMARIA: Decl eu sint cretină.

MAX: Nu tu, propoziția.

ANAMARIA: Tu ai rămas același ins deștept... Mai crezi?... (el tace) N-ai auzit? Febra? Să nu spui că n-ai crezut în fascism...

MAX: Am crezut...

ANAMARIA: Aici se află mărțea și caraghioslucul... în credința în... (sec) Diavolul e mai curat.

MAX: Altă propoziție cretină.

ANAMARIA: Nu este cum spui tu. Atîta doar vreau acum să-ți spun. Și că altădată nu-ți voi spune mai mult. Gulcă-te. Pari într-adevăr... epuizat... de atîta fericire... Fericirea de la Essen! Știu, o altă propoziție cretină.

MAX (a adus sticla cu vin roșu): Am aflat că Voltaire...

ANAMARIA: Era epileptic! Mi-ai mai spus. Da, ca Alexandru cel Mare, Flaubert, Dostoievski...

MAX: Altceva... Voltaire făcea febră în fiecare an în ziua de 24 August... (clar) De... ziua Sfîntului Bartho-

Iomeu... (și mai clar) Masacrul... din noaptea Sfintului Bartholomeu... (ea tace) Pricepi?

ANAMARIA: Eu sint o... o... (el neapă)... creștină (el tace). Deci epilepticul filosof retrăia atât de puternic... o roare incit îl apucau căldurile... și se-mbolnăvea. Nu se potrivește. Tu la Essen ai fost fericit. Presupun. Cel puțin după cită propagandă s-a făcut...

MAX: Reclama și... prind mai ales în capetele unor...

ANAMARIA: ... creștini... (ride) Multumesc (și amin-tește). Ai mai făcut o dată... febră... în Delta Dunării... treceam cu barca... pe ape... printre virșii... Prin japse... Nu-ți amintești? Lipovenii îi omoară pe cei ce le „controlează” „sculele” puse la pescuit... Nu admit furtul, necinstea... Plutea unul... injunghiat... Și noi, ca Adam și Eva, goi, dintr-odată ne-am întâlnit cu un... mort. Cu moartea... (suride) Pescărușii... nu-i mai auzi?... Era înainte de război... înainte de nașterea lui Christos... Masacrul copiilor nu avusese loc... (al inocenților)... Dar de-atunci parcă soldații lui Irod începuseră să-l caute pe... (parcă se aude un colind? sau cîntecul de însoțește „Vicleimul?”) Se jcau... era de sărbători... Treceau cu „Vicleimul” (se aude glasuri de „soldați” — dintre cei cu „Vicleimul”). Te interesau atunci rădăcinile teatrului popular la români. Ca Voltaire — păstrind proporțiile! — ai nădușit, ai făcut febră... De ce?

MAX: Nu știu. Știu doar ce spun doctorii despre Voltaire... că e vorba de un fenomen psihopatologic... „Febră de identificare”...

ANAMARIA: Cu... nebulă, da, dar și cu... fericirea?! (a găsit) Nu, nu orașul Essen e de vină! Eu! Cînd m-ai auzit, te-au trecut căldurile... ca pe un ogar... Așa a fost și la prima noastră întâlnire, acum o sută de ani... M-ai văzut și te-a cuprins... febra de identificare... Mă tratai cu nenorocitele alea de ridichi și te gindeai la prostii... (rid împreună) Erai un bărbat... muc și sfirc!

MAX (ride în hohote): Taur.
ANAMARIA (ride și ea cu hohote): Nu chiar... dar pe aproape... Bic...

MAX (rid; se aude bătăi violente în ușă): Ieși! (fipă) Nu e nimeni aici! (Anamaria: „Ce-i cu tine?!”) Îi pune vin în pahar; sticla se goleşte. Anamaria trece în stînga, să aducă în locul sticlei goale o alta, plină... Doamne... (se aude cum scriștii roțile căruței ce se apropie greoi din depărtare, trasă și împinsă de cițiva soldați ce par niște umbre prin fumul...) O voce strigă: „Se procedează la dezarmarea trenului sanitar german”... (ca într-un film vechi, silueta inșului ce vorbește la un telefon de campanie parcă renaște și se pulverizează în aceeași clipă...) Vocea: „Se întâmplă greutăți în transportarea răniților!... O formație de avioane Stukas... se apropie... și bombardează sectorul...” (nu se mai aude nimic — decît uruitul exploziilor...)... „podul de cale ferată se prăbușește...” (explozie). „O coloană motorizată germană!... cincisprezece mașini! Operatoarea de la centrala telefonică, Ioana Zamfir, spune că... localul e ciuruit de lovituri de tun... Da, da, stă acolo, dar n-o lăsați să moară eroic, ce dracu! E rănită, băi, ce dracu! E rănită, băi, ce dracu faceți? Da, da, sintem aproape de graniță... Trenul lor armat care se apropie... e lovit în plin!... două vagoane cu munitii sar în aer... Oho! Doamne, cum zboară capete și miini prin aer!” — Doamne!!

ANAMARIA (vine: stinge aparatele de radio, Tv, etc. Se face liniște): Asta e obsesia ta... Vocea celui telefonist... (găsește la radio muzică) Și Pilat... Care nu înțelegea secretul apei chioare... (suride: citește dintr-un manuscris) „Pilat: Apa se compune din hidrogen și oxigen, două gaze ușor inflamabile, cînd dau unul de altul...” Pe vremea lui Pilat nu se cunoștea compoziția apei? (renunță) Dar ce contează în teatru acest adevăr minor... (citește) „Pilat: Dar dincolo de contactul dintre aceste două gaze, pină... la apă... mai este ceva... insesizabil... Ce?”

MAX: Nu știu. Acesta este răspunsul la întrebare... (suride) Îți plac și tie adevărurile... paradoxale... fiindcă sint simple ca bună ziua... și înșelătoare?... Drace!... (ride cam isteric)

ANAMARIA: Simți... (totul?) cu groază?... De-asta te rogi lui Dumnezeu? De-asta-l spurci?... (și zici: „Drace! Etc. Etc.”) Vai, vai... (el s-a așezat la picioarele ei) cum materia se destramă... (ride)... cum timpul devine pulbere...

MAX (o ia în brațe, o învîrte etc.): Din stea în stea, zbura Leul, zodia mea... Drace! Drace! Cîntă-mi chestia aia...

Cel nenăscut — mielul din oaie
Se prefacă în spermiă și ovul
Și mai departe — în singe de berbec și de mială
Să nu se nască! Și-atîta-i fu destul!

Erai atunci gardrobieră la hotel „Pax”.
ANAMARIA: Vindeam garoafe și trandafiri stropiți cu parfum. Noaptea le făceam ofițerilor — ce-și lăsau dismele la ușă — încălțările cu vax... La Hotelul „Pax”... cînd ai apărut tu, Max... Ei, aerul a început atunci să se lege, ca o biserică... M-am dat pe obraji cu suleimanuri... Și m-ai îndopat cu hm!... ridichi!... (Pauză) Degeaba, nu mai poți fugi!

MAX: De tine?
ANAMARIA: De tine.

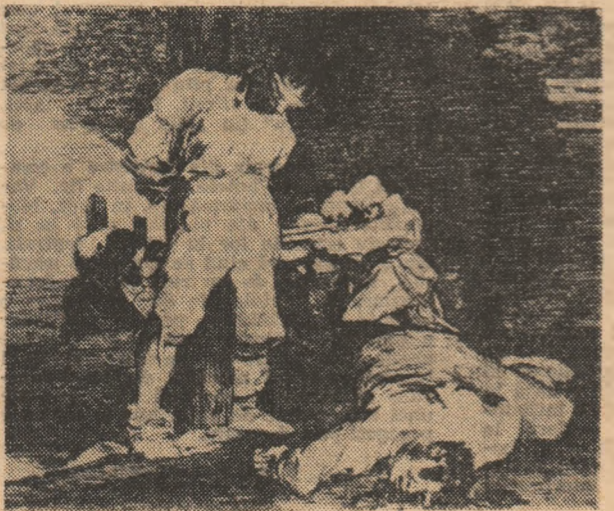
MAX: Nu rid.

ANAMARIA: Păi, nu... doar n-ai omorît tu... risul. La Essen ai zburat cu cel fel de avion? (El nu răspunde). Pentru cît bine-ți fac, n-ar trebui să te porți așa de urît cu mine! („Ce-ți fac?”) Mă consideri o... iasmă. („O, ce?”) O scorpie, o nălucă (o... fustă de-a aleia cu coasa, oho...!) O japiță! Aiureli.

MAX: Aiureli de-ale mele sau de-ale tale?

ANAMARIA: Aiureli pur și simplu. (O japiță? Urit din partea ta!) Te-am iubit, mi-ai zîmbit... (ca într-o romantă). Ei, dacă se duce iubirca, de ce să nu-i păstrăm amînti-reaaa? Vrei un ceai fierbinte?

MAX: De unde știi?

ANAMARIA: Dacă eu nu te cunosc, atunci cine?!...

MAX: Vreau un ceai fierbinte.

ANAMARIA: Du-te la bucătărie și ți-l fă! Fii bărbat (el pleacă spre stînga). La Essen și în altă parte... Ves-nica problemă... gloria și tragedia Germaniei din anii patruzeci și... Și tu...

MAX: De ce tocmai eu?...

ANAMARIA: Pentru că nu ești lipsit de înțelepciune, și nici n-ai fost...

MAX: Sint atît de deștept încît înțeleg unde vrei să ajungi; sau mai bine zis — ca să păstrez aerul de modestie — nu sint atît de prost încît să nu înțeleg că vrei să faci din... pierderile mele de altitudine de zbor... (suride)

ANAMARIA: ...și din... înălțările tale... exemplul...

MAX: Hai, tanti! Avanti!

ANAMARIA: Max, mai lăxam... Doar tu n-ai reprezentat niciodată Germania, nici măcar la o vinătoare de fazani... ca să-i aduci gloria sau... Un vinător de fuste... Un gagicar...

MAX: Incurcat prin Balcani cu o gagică...

ANAMARIA: Și care s-a obișnuit într-atît cu chixul, încît... nici propriul său sut (eșec...)... tras pe lingă bară, nu mai face o para chioară!

MAX: (Unde vrei să ajungi?) N-am fost în grupa de... trăgători. Am fost și eu o țintă... mișcătoare.

ANAMARIA: A tăvistelor de la estradă? Nu. A cui?

MAX: Propria mea țintă mișcătoare...

ANAMARIA: Probabil, probabil, dar acum, voinđ să nu-i dai... chixului tău nici o strălucire... Nici o calitate, ca să zic așa, arăți ceva și mai jalnic... că (drama ta...) problema ta nu mai face o para chioară! Un... de curcan. Și cum vrei să te stimez eu pe tine... care n-ai șters niciodată suferința, da, din inima unui nevinovat?

MAX: Afurisite mai sint și muierile! Tot timpul își aleg — și în dușmănie, și în dragoste — victimele... (vine cu o ceașcă plină cu ceai).

ANAMARIA: Excrocherie! Vin fiert în cană de ceai, nu ține!

MAX (amuzat): Iubita mea, dă-mi voie să-ți sărut mina.

ANAMARIA: De ce? Ei, bine, poftim. Dar de ce-mi spui „Iubita mea”? Nu ne-aude nimeni. Ai făcut pariu cu cineva c-o să-mi spui o asemenea timpenie. (El îi cade la picioare) Ce-i cu tine, nu te simți bine?...

MAX: Sint fericit... ești reazimul meu...

GOYA. Reproduseri din ciclul Dezastrele războiului

ANAMARIA: Atunci de ce stai în (genunchi) jerunți? Sus, că ești caraghios!

MAX (se ridică, stîns): Dă-mi voie să te string în brațe.

ANAMARIA: Nu mai poți să te ții pe (picioare) pișiere? (Îi ia ceașca din mină, bea vinul; aruncă ceașca: pac!) Poftim! (Se lasă îmbrățișată) Ce faci... de te lași așa de moale în brațele mele? Ce tensiune arterială ai?

MAX: Nu știu.

ANAMARIA: Cred că ești hipotensiv.

MAX: Anamaria, ingerul meu!... (rid; bătăi în ușă; apare un soldat tinăr) Ieși! (muzica de la radio e stinsă... Anamaria răsucesce butonul etc.) Nu vezi că sint ocupat? (isteric) Ieși!

SOLDATUL: Îi caut pe domnul... sau pe doamna Schmidt... (prizește în niște acte, hirtii etc.) Dumneavoastră sinteiți?...

MAX: (în timp ce Anamaria duce afară ceașca spartă de Max, din neglijență sau vimire...): Nu. Ți-am spus să pleci...

SOLDATUL: O clipă!... Nu pot dormi, n-am liniște... E dezastru, domnule! Spicul griului crește fără boabe... (îi arată niște spice scoase din buzunare)... iar dropia face ouă fără coajă... Iepele îi mușcă de coame pe armăsari și-i bat între ochi cu copitele...

MAX: Și ce vrei să le fac eu iepelor?

SOLDATUL: Sinteiți domnul Schmidt Walter?... (Max nu răspunde) Puteti face multe, dacă mă ascultați... Puteti face chiar ca iepelile să nu mai intre căpate în Dunăre, cum intră acum, ca să scape de ispite... Nu credeți? E vorba de o nebulă... care a intrat în toate... de o descătușare... de o... Ce mă priviți ca pe un scrintit?!

Bate vîntul... scrintit... ca să nu mai rodească zmeura, să turbeze în sămînța berbecului mielul... Dumnezeu parcă se căiește... c-a greșit cele șapte zile... (suride) Dar să recunoască nu-i dă dumnealui mina! Asta e. Eu aș recunoaște?

MAX: Dumneata ești Dumnezeu?

SOLDATUL: Da (mai atent). Adică nu. N-am înțeles întrebarea (se uită în acte). Eu o caut pe mama lui... Schmidt...

MAX (repede): A murit.

SOLDATUL: Acuma, dac-am intrat, nu mai ies... Am tras, a căzut, i-am luat actele... (citește în acte) S-ch-m-i-d-t...

MAX (repede): Ești sigur?

SOLDATUL: Da (se vede prin fum căruța trasă de soldați). Era tocmai după niște lupte afurisite... Am început să-l îngrop... (pune actele jos; face o groapă cu lopata sa...) Mama mi-a zis: Băiete, dacă o fi să omori pe cineva, să-i vezi măcar numele... și să-l îngropi, să nu-l mănince ciorile și șobolanii... Și să le spui cumva alor lui... ori prin scrisoare, ori... Mai ales mamei lui... sau lui taică-său... ca să nu-l mai aștepte... (sec) Fiul dumneavoastră a murit lingă Oradea. Mormintul lui se rotește odată cu Pămîntul... în jurul Soarelui... și... Vedeam cum se apropie căruța... specială... în care era borna... de graniță... scoasă din rușinoasa graniță dintre Păușa și Miersig... Aduceau băieții... trăgînd ca niște cai... borna la locul ei sfînt! Nu mă ascultați? Vă doare ceva?

MAX: Tu nu poți înțelege nimic... o scîrbă acră mă arde și mă face să urlu ori de cite ori rămîn singur! (strigă, aproape cuprins de lacrimi isterice) Pleacă!

ANAMARIA (vine cu o cană de ceai): Bea un ceai fierbinte... de tei... (ride) Sau vroii ridichi de iarnă? (Max îi dă peste mină, ridichile sar...) Singurătatea te face fer-

Aud...

Aud cum se-nvirte pămîntul,
Disting cele două rotații
Amîndouă îmi răsucesc cîntul
Respirației grele prin spații.

Am clipe, ca acestea, grozave,
Conectat la universal
Sîngele-mi saltă la suprafață epave
Vechi și le izbește de mal.

Ori visleam pe o mare de piatră?
Amețea cerului îmi face bine!
Simt cite-o lumină ciudată
Ca un far cotrobăindu-mi prin vine.

Esențele s-au scurs pe furiș în vise,
Toate lucrurile sint aparente,
Străbat o infinitate de uși deschise
Înfiat de lumini transparente.

Marin Sorescu

feniță... (fanfara — cîntînd — se aude apropiindu-se) Între ea... și conștiință... nici ridichile nu te mai ajută (adună „cele risipite” pe jos și iese).

SOLDATUL (se apropie de Max, care a alunecat de pe scaun; vrea să-l ridice): Neamțule!... parcă ne-am mai văzut undeva?...

MAX: Nu mă omori...

SOLDATUL (lăsînd pușca jos): Cum să te omor?... Dar vād că-ți dai duhul, omule... (îl ia de piept) Hei, nu te lăsa, ce dracu!... (se ridică, se îndreaptă spre căruța ce înaintează...) Hei! E vreun sanitar printre voi? (îniște).

MAX: Pavele!... (soldatul se oprește).

SOLDATUL: De unde mă cunoști?...

MAX: Poate ne-am mai întâlnit cîndva... Sau ți-am luat eu actele... Mormintul... tău se rotește odată cu Pămîntul... în jurul Soarelui... și odată cu izbucnirea primăverii... ierburi grase cresc din el...

SOLDATUL: Nu înțeleg nimic...

MAX: Firesc... Fiindcă ai murit stupefiat... Și acum nu te mai interesează și nu mai pricepi decît ce a fost înainte și de acea clipă sumbră... Era spre seară, fum... Te-ai întâlnit cu un... neamț... rătăcit din vreo patrule... Ai tras primul, fiindcă ai strigat primul...

SOLDATUL: Stai! am strigat... A tras și el, dar eu l-am nimerit... A căzut.

MAX: A căzut, dar n-a murit... I-ai luat actele, crezînd că e mort...

SOLDATUL: Era plin de singe.

MAX: Acum... de ce-ai mai venit la mine?

SOLDATUL: Eu îi caut pe părinții lui Maximilian Schmidt...

MAX: Pe mine nu, doar pe ei... Ei sint morți. Doamne, este ca o... ca o rugăciune?!... sau ca un blestem!...

SOLDATUL: Mă confunzi, domnule... Nu sint un hoț...

MAX: Ai tras în mine...

SOLDATUL: O, vād amăgiți, domnule... Eu n-am tras în dumneata... Era un om tinăr.

MAX: Și eu am fost tinăr, ca dumneata... Am îmbă-trînit. Nu înțelegi? Sau nu poți?... Ei, timpul pentru dumneata s-a oprit... Atunci. Dar au mai trecut zeci de ani... Ai rămas tot tinăr. Nu cunoști mai multe decît stiai atunci. Parcă anii de soldație s-au prelungit, devenit unul singur... etern... (incet) Nu mai trăiești...

SOLDATUL (nedumerit): Poate... c-am murit? Și dum-neata... ești viu?... Da, da, ești viu... și liber... Și glumet.

MAX (surizînd): Sint viu... și liber... într-un pustiu... (rece) Să nu mă mai cauți! Te rog...

SOLDATUL: Dar eu îi caut pe... (citește) părinții... S-ch-m-i-d-t... (se freacă pe umeri). Mereu mi-e frig...

MAX: Asta e!... (moartea! pare c-a descoperit...) În-colo, totul e normal... Ca și bătrînețu... o sleire a gîndirii, a... simțirii... Totul devine căcâniu, friguros... Și ușor te-nșeli în toate... Pleacă! (soldatul nu se mișcă). Te-ai dus... atunci... spre căruța... „Hei, este vreun sanitar printre voi?” Și neamțul... neamțul rănit a tras de teamă c-o să fie ucis.

SOLDATUL: Nu-mi aduc aminte.

MAX: S-a apropiat de tine și ți-a luat actele... Pavel...

SOLDATUL: Pavel și mai cum? dacă nu vād e cu su-părare... (clar) Ca să nu fie vreo confuzie...

MAX: Pavel... (trage în soldat. Acesta cade. Căruța se apropie... Cițiva soldați încep să sape o groapă, în care vor pune borna... Alții dau borna jos din căruța... Fanfara militară — din tineri, aproape copii — din ce în ce cîntă mai puternic...)

CAPORALUL (celor care duc borna pe brațe): Incet, incet, băieți, să punem borna de frontieră exact de unde-a fost scoasă... Așa, așa... (așază borna). Acum granița e pusă la locul ei... Alinierea! Trebuie să-i dăm onorul... Drepti!... (fanfara nu mai cîntă)

CĂPRARUL: Domnule caporal!... Un soldat mort... în iarbă... (îl aduce în brațe pe Soldat — spre bornă). N-are acte... („Ce nume are?” „N-are nume... o fi avut... un soldat... necunoscut...”) Să-l îngropăm și pe el... sub bornă... lingă ea... Să aibă... (borna) la căpătîi... (îi fac groapă, îl pun în ea) Ce ochi are... deschiși... Se lasă stelele pe cer... Băiat de la țară... Lumina stelelor nu-l orbea niciodată... Le privea cu (dragoste)... ca pe niște veri pe care n-avea să-i cunoască niciodată de aproape... S-a dus... poate amintindu-și (în ultima clipă) de coama vreunui cal alb... călărit de fata circumarului de la care cumpăra luminări și bomboane...

CAPORALUL: Să-i aprindem o luminare, băieți... (a-prind o luminare și-o lipesc pe bornă).

CĂPRARUL (plîngînd): Doamne, ce cal alb! trecînd seara în trap pe sub stelele astea ale lui Dumnezeu... mii... de e cerul plin de ele și de lumina lor vie...

CAPORALUL: Băieți, alinierea! Să dăm onorul în fața bornei... și-a acestui soldat... (se aliniază) Atențiune!...

Acum! (trag focuri de armă) Ați atacat pină la această oră cu un avînt care a nesocotit moartea. Cu piepturile voastre brave ați vrut să spargeți zidul de foc... să stricati granițele blestamate... Am fost mindru... și am avut momente de stringere de inimă văzînd cum se macină floarea bărbăției noastre... Sacrificiile voastre vor cîntări greu în afirmarea drepturilor neamului. Să ne plecăm genunchii în fața mormintelor celor căzuți... pămîntul sfînt al țării să-l sărutăm... (se descoperă...) Ei, cei căzuți, vor păzi cu... (fanfara cîntă puternic) Soldați, nu plîngeți! Soldați, nu plîngeți! Nu plîngeți, soldați!

Virtuțile teatrului poetic

Premieră la

Teatrul „Ion Vasilescu”

„Ciudatul rol al întâmplării”

PIESA aceasta, *Ciudatul rol al întâmplării*, a unuia din cei mai importanți dramaturgi de azi, Ion Băieșu, e paradoxal, mai puțin cunoscută, deși s-a născut din atât de gustată, telegenica *Tanța și Costel*. Crearea unor tipuri de mare popularitate, având mai mulți fani decât *Stînțiu* și *Mannix*, scrierea *Tanța și Costel* a împănătat cîndva bulevardele și ulițele țării cu ticuri verbale și agramatisme băragane de tot hazul.

Piesa preia motivul întâlnirii în gara Lehliu dintre achizitorul de bovine și „casera” de la Alimentara localității, integrându-l și dezvoltându-l într-o tragicomedie. Idila derizorie, trăznind a mici și bere, seamănă mai curînd cu o tranzacție ieftină de birt decît cu un flirt aspirînd spre dragoste. O asistentă năstrucnică, un fel de faună din statia de cale ferată, comentează, ca o caricatură a corului antic, scena amoroasă. Vesela scenă continuă cu o pitorească și teribilă nuntă cu dar, și, pentru că afacerea nu convine, se încheie cu un asasinat.

Nici cea mai mică umbră de sentiment, nici cea mai vagă ipocrizie de sensibilitate nu întunecă mizeria mercantă a acestor relații construite numai și numai din „idealuri” marfare de găinari!

Montînd acest spectacol, Teatrul „Ion Vasilescu” prilejuiește pe scena din Giurgiu debutul foarte tinărului regizor Radu Băieșu, încă student. Lucru meritoriu pentru această instituție cu program ideatic și artistic încă neclar. Probă grea pentru un debutant, dacă ne gîndim că mizanscena trebuia, în mod evident, să vizeze faptul că, imediat după premieră, *Ciudatul rol al întâmplării* va lua drumul comunelor și satelor giurgiuvene (pe afiș, sub titlul piesei, e adăugat cu litere de o șchioapă, „Tanța și Costel”).

Radu Băieșu a demonstrat profesionalism de bun augur și simț satiric — în primul său edificiu scenic. Nu a creat un spectacol de anvergură. Nici nu i s-a propus (și nici nu și-a propus) asta. A dirijat însă atent un spectacol cursiv. A folosit o bogată recuzită comică. A dovedit un bun simț al gagului și a schitat: o tipologie caricată cu măsură. A evitat capcanele grosiere ale spectacolului de consum, interjecțiile, patibulare, grimasele bizare, pantalonadele și tumbetele circărești, lăsînd, cu zîmbet tăios, să se desfășoare pe scenă abjecția unei lumi amoroale, acceptînd doar adevărurile sacre ale ciupelii, măsurînd totul prin miracolul învîrtelii.

Nu a reușit, din păcate, să identifice filonul tragic al piesei, frînîndu-i expresia în zone rarefiate. Moartea lui Costel, ucis de nasul „fraierii” de mirele felon, e tratată alb (în întreaga reprezentare gradăția tensiunii lipsește), trece neobservată. Și neobservată trece o mare replică a piesei, replica finală, cînd un chelner strigă aplăcat asupra cadavrului părăsit: „Cine plătește consumația?” E în moartea lui Costel, e în răcnetul circumarului mult mai mult decît un deznoadămint melodramatic. Dar Radu Băieșu a dovedit, în schimb, o anume pricepere a distribuției rolurilor, care a reșezat o parte dintre personaje în alte albi biografice, potentatoare și spectaculoase.

Dacă Virginia Rogin (*Tanța*) și Mihai Dobre (*Costel*) păreau indicați din oficiu pentru rolurile, altfel, așa cum ne așteptam, iscusit interpretate, în schimb, Ion Niciu aduce, cu forță, o nouă, neașteptată organizare a clanului măcelăresc, ce vinde o mireasă. Rostind cuvintele tăragănat și apăsat, mișcîndu-se liniștit și cu importanță, coborînd malefic burul pălăriei ca o umbră, neagră pe frunte, nasul nunții e un despot necrutător, un sicilian care ucide fără milă dacă regulile tirului sînt încălcate. Valentină Livîntz părea o improvizație, o înlocuire de ultimă oră, dar s-a arătat o prezentă plină de culoare. Personajul ei a fost o „mamă d'a doua” tinără și focoasă, vampă cu coamă roșie, dansînd și chiudînd în draci sub ochii sotului și ai amantului (nasul, bine-nțeles). Aurelian Napu joacă un chelner beat criță, îl transformă într-un bufon negru și sfrijit cirpînd versuri cretine. Nimerit în rol e și Dinu Cezar, declamînd imobil suferința unei așteptări imbecile. Mircea Dascaluic și Florin Crăciunescu au momente de virtuozitate comică, dar se opresc aici. Pe scenă sînt prezente, mai mult sau mai puțin vizibile, și Irina Birlădeanu, Ștefan Hagimă și Romulus Bărbulescu.

Decorul, neutru pe întreg parcursul acțiunii spectaculare, e semnat de arhitectul Radu Pislărașu.

Radu Anton Roman

România literară

OPERA dramatică a poetului Cezar Ivănescu conține trei poeme dramatice: *La Baaad*, *Bocet* și *Numitul G.B.* (un poem-colaj), o suită alegorică de tablouri în manieră suprarealistă și expresionistă despre poetul George Bacovia).

Analiza estetică-filosofică a acestor poeme dramatice nu poate face abstracție de elementele constitutive ale oricărei construcții dramatice: acțiunea, personajele, limbajul etc. Totodată, este necesară cunoașterea modului în care „substanța” lirică a poemelor se poate transpune scenic, fără însă a diminua sau a denatura imaginile noastre mentale sugerate de limbajul poetic.

Ca în orice poem dramatic, nu există propriu-zis o acțiune simțită de către teatrul tradițional, intrucît limbajul liric are alte valențe și proprietăți decît cel epic sau dramatic. În consecință, sesizăm cu greu o „înaintare” în derularea gîndurilor, viselor și emoțiilor de care sînt animate personajele. Dealtfel, imaginile poetice nu pot fi descrise, povestite, ci trăite, simțite și receptate în mod global, ca metafore, simboluri sau alegorii pline de sentimente profund umane. Putem aduce în acest sens mărturie din *La Baaad* sau *Bocet*, unde întreaga „acțiune” dramatică se concentrează în jurul agoniei și morții Mamei, personaj-arhetip ce antrenează, într-o dialectică impresionantă a imaginilor poetice, toate celelalte personaje, care apar și dispar după legile visului și ale mitului.

De reținut, în acest sens, structura de poem tragic degajată din derularea „acțiunii”. În *Bocet*, de pildă, acțiunea dobindește noi valențe, amintind de tragediile antice. Unele din personaje sînt simboluri ale unor fenomene, atitudini, procese etc., cum este, de exemplu, *Bătrîna Eza (Zoe)*, care ar reprezenta, în concepția poetului, *Viața în diversitatea manifestărilor sale contradictorii*.

Ca și la Beckett, sub influența căruia se pare că s-a aflat autorul atunci cînd a scris aceste drame poetice, personajele se găsesc în anumite situații-limită, suferînd

rînd de angoasa culpabilității. Orur, de pildă, face parte din galeria acelor personaje pentru care alienarea comunicării interpersonale generează tragismul întregii sale existențe. Starea sa de angoasă și neputința în fața fundamentelor existenței, a vieții și morții se transmite și celorlalte personaje.

Totuși, „lecția” lui Beckett este însușită parțial, mai ales în crearea unei atmosfere de angoasă, de atingere a zonelor tragicului, dar la scriitorul irlandez tragicul devine derizoriu, dizolvîndu-se în comicul absurd, ceea ce înseamnă că întreaga condiție umană este pusă sub semnul absurdului și grotescului. Dimpotrivă, Cezar Ivănescu rămîne în limitele unui discurs logic, ce presupune o suită de „tablouri” de o mare forță de evocare și emoție poetică, dezvăluind sentimentele pe care individul le trăiește cu maximă intensitate în perimetrul unei existențe sfîșiate de consecințele ce decurg din maxima dostoevskiană: „totul este permis”. Și atunci, ce-l mai rămîne eroului decît să „experimenteze” noi orizonturi ale existenței, în speranța că va întîlni undeva împăcarea cu sine însuși și cu ceilalți? Astfel, Mama din *La Baaad*, ca și fantoma Mamei din *Bocet* devin reprezentative pentru modul în care poetul transpune în poemul dramatic concepția sa despre esența umană, care nu este nici pe deplin optimistă și nici integral tragică, ci străbătută de înțelegere și compasiune, ajungînd în final la concluzia că cel mai de preț lu-

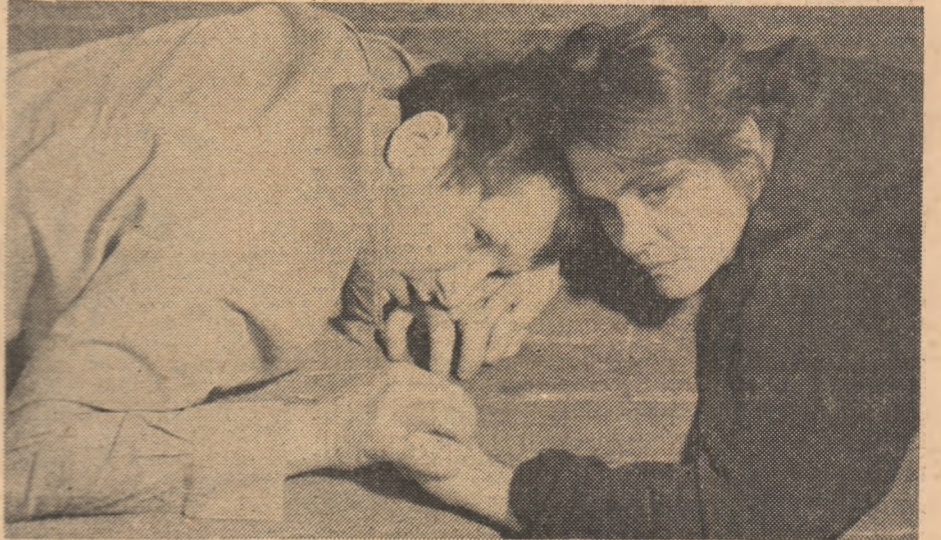
cru pe lume este iubirea față de cei dragi și apropiați, față de semenii noștri.

Înțelegerea și asimilarea mesajului acestor poeme dramatice presupune analiza osmozei dintre poezie, muzică, decor. În genere, Cezar Ivănescu este preocupat de realizarea a ceea ce s-a numit „teatrul total”, în care își dau întîlnire majoritatea artelor contemporane. Decorul însuși, descris în cele mai mici detalii de poet, este „chemat” să completeze în mod firesc gîndurile și sentimentele personajelor, diversitatea situațiilor și a stărilor lor de spirit.

Transpunerea scenică a acestor drame poetice ar putea pune în evidență modalități ingenioase de a „materializa” alegoriile, simbolurile, miturile etc., îmbogățînd posibilitățile de receptare ale publicului. Astfel, în poemul dramatic *Numitul G.B.* — unde există un cîmp larg pentru experimentele regizorale — ni s-ar dezvălui un mod original de a recepta poezia lui Bacovia, dar și de a surprinde unele aspecte din biografia sa, înfățișate însă cu mijloacele poeziei și muzicii.

Disponînd de suficiente resurse pentru a crea drame poetice care să rețină atenția teatrelor, Cezar Ivănescu face dovadă, prin aceste piese, că, în teatru, poezia e la ea acasă, dispunînd, de asemenea, de reperele structurale ale unei construcții dramatice menite să prindă consistență în imagini teatrale.

Mircea Cristea

SPECTACOLE JUBILIARE LA TEATRUL „NOTTARA”

■ Miercuri, 13 martie 1983, spectacolul „Penstunea doamnei Olimpia” de I.D. Șerban implică 200 de reprezentări. Este o comedie tristă, dar tonifiantă — dovedind că oamenii, în speță: nouă femei — pot demonstra multă tenacitate, în anumite condiții-limită de viață. Spectacolul — regizat de Constantin Dicu, în scenografia Valeriei Stoleru — beneficiază de o foarte bună distribuție: Lili Nica-Dumitrescu, Doina Ionescu-Sin, Gilda Marinescu, Cristina Tacol, Margareta Pogonat, Camelia Zorlescu, Victoria Dobre-Timonu, Catrinel Paraschivescu, Elena Albu, Lucia Mureșan.

Joi, 14 martie a.c. — 100 de spectacole cu piesa lui Dumitru Radu Popescu „Acesti țigari trîști”. Cifra este foarte mare dacă ne gîndim că premiera a avut loc în octombrie 1983! Spectacolul abordează problema cuplului — a unui cuplu foarte tînr și dispus să nu-și simplifice problemele de viață. Cei doi tineri sînt interpretați de prestigioșii actori Dana Dogaru și Horațiu Mălăele (în imagine) alături de care evoluează Elena Bog, Dorin Varga, Const. Guriță, Ion Siminie, Valentin Teodosiu. Regia: Mircea Cornișteanu; scenografia: Tudor Ghimeș.

stăruință și o perseverență ce nu pot să nu rodească. Și care circumscriu considerarea cititorului, ori spectatorului, ca interlocutor, cum avea să zică, mult mai târziu, Robert Escarpit în „Sociologia literaturii”.

Autorul studiului introductiv face și remarcă de finețe că Victor Ion Popa „a trecut dincolo de scenă” prin multe activități parateatrale tînzînd însă a multiplica legăturile acestei arte cu societatea și, deopotrivă, a-i modifica — și prin impulsuri din afara ei — structurile ce se învecheau. Și deși obiectul prefeței e dramaturgia scriitorului — integrată remarcabil în curentele vremii și dezintegrată din tendințele predominante, acolo unde e cazul, prin stabilirea trăsăturilor particularizante, — tocmai în raport cu condiția universalității preocupărilor autorului s-ar fi simțit nevoia unei distincții: există o contradicție între dramaturgiul liric ori comic de orientare mai cu seamă semănătoristă, sau pe alocuri cu edulcorări patriarhaliste, și regizorul novator, interesat de ceea ce putea să arunce noi penșuri între teatru și public — semnalînd atent izbutirile, în aceeași direcție, ale confrăților săi Soare Z. Soare, G.M. Zamfirescu, Ion Sava, ori studiînd și propagînd cu insistență principiile moderne de teatralitate ale lui Gaston Baty, Jessner, Reinhardt, Gordon Craig, în sprijinul realizării unei sinteze autohtone moderne. Contradicția pune în relief și mai puternic valoarea omului și poliscopia creatorului în conceperea unui „teatru-serviciu public”, — sintagmă ce avea să fie acreditată pe plan european de Jean Vilar abia după un sfert de veac. Unele notații din „Tabelul cronologic”, alcătuit cu acribie de Cornel Simionescu (dar și cu anume inflamații verbale — de tipul „Cluța a fost un imens succes al televiziunii”) o mărturisesc, chiar dacă în trecut, Victor Ion Popa a fost inițiatorul unui Studiu de teatru modern la București, al teatrului în aer liber, al formulei ce o avem și azi de teatru radiofonic; a propus numeroase interpretări

originale ale unor capodopere — de la *Oșleanul fanfan* de Plaut la *D-ale carnavalului* de Caragiale — și a scris pagini admirabile prin carat teoretic și ferovore polemice în sprijinul regelui ca profesiune indispensabilă artei teatrale. Una din aceste pagini, memorabile — privește istoria din profesia amintită, adică actorii care fac regie improvizată, fiind, „fără excepție”, „proști directori de scenă”, căci „Actorul nu poate avea ochi de spectator critic și constructiv, în același timp. Are optica normală a meseriei lui, vede din scenă spre sală”; or „Directorul de scenă trebuie să aibă optica întoarsă, optica spectatorului, și să vadă din sală spre scenă... Actorul nu este directorul de scenă și atîta tot”, reprezentanților semnate de el „le lipsește ceva. Acest ceva este o șiră a spinării din nefericire, și atunci asistăm la o răsturnare totală de rosturi. În loc ca interpretarea să susțină piesa, e nevoie ca piesa să susțină interpretarea. Nu este totuna, deocamdată, dacă regizorul este de școală mai nouă sau de școală mai veche. Lipsa lui înseamnă lipsă de spectacol, fiindcă înseamnă lipsă de încheiere, lipsă de un tot plin — proporțional și rotunjit — în sfîrșit, lipsă de artă, lipsă de teatru” (în „Mic îndreptar de teatru”).

Volumul *Mușcata din fereastră* e completat fericit de notele întocmite de Valeriu Răpeanu reprezentînd, în fapt, biografiile scenice ale pieselor pînă la zi, inclusiv ecurile lor în critica teatrală. Nu e prima oară cînd se fac atare precizări, totdeauna de un real interes documentar, în antologiile de dramaturgie apărute în „Biblioteca pentru toți”; dar e una din puținele împrejurări în care aceste note sînt seama de întreg destinul lucrărilor, avînd precizie, deplină adecvare și extensia necesară — datorate unei competențe de autoritate și nu unor pasageri prin domeniu.

Valentin Silvestru

Un polițist neobișnuit

CA și romanele, filmele polițiste au regulile lor și se pot încadra în anumite categorii binecunoscute. Filmul *Miliția intervine* produs de studiourile „Maxim Gorki”, în regia lui Stepan Pucinian, după scenariul Olgăi și al lui Alexandr Lavrov, nu se încadrează în nici una din categoriile știute. Desigur, există în film răufăcători periculoși, iar miliția îi urmărește perseverent și eficace. Mai există și un fost hoț — recuperat — care duce o viață cinstită în mijlocul unei familii unite și, mai ales, un colonel de miliție, proaspăt ieșit din spital. Dar accentul nu cade pe intriga polițistă, ci pe relațiile dintre oameni, în interiorul familiei fostului delinvent și — prin jocul întâmplării — a acestora cu ofițerul de miliție, care îl arestase cu douăzeci de ani în urmă pe șeful familiei.

Colonelul Malic se întoarce acasă de la spital, unde fusese internat în urma unei răni suferite într-o luptă cu bandiții. Spre surprinderea lui, este primit de o fetiță delicioasă de vreo patru ani, care-i spune că stă cu părinții, fratele și păpușile ei. Sosește și mama ei, și lucrurile se lămuresc: intrucît el urma să se mute, iar ei aveau nevoie de o locuință mai mare, nu l-au mai așteptat să se întoarcă și s-au instalat. Colonelul acceptă situația fără comentarii. Dealtfel, vorbește foarte puțin și exact. Parcă s-ar teme să nu risipească vorbele. Singura care-i dezleagă limba și-i luminează fața este micuța Anecika, careia îi face toate voile și încearcă să-i răspundă la toate întrebările. Chiar și la aceasta: „Cum de nu se răstoarnă pământul?” Replica găsită mi se pare foarte nostimă: „Pentru că și-a dat cuvântul de onoare”.

Slepnev, capul familiei, șofer de cursă lungă, e o veche cunostință a colonelului, de pe vremea cînd Slepnev făcea parte dintr-o bandă de răufăcători și-l înjunghiasse pe unul dintre bandiți poreclit „Turbatu”, care nu respectase „regulile”. După ispășirea pedepsei se apucase de treabă și acum era un cetățean respectabil, care ducea o viață cinstită. Vesel, vrednic, totuși el a rămas tributatar mentalității mediului în care trăise și a modului în care considera că trebuie să te lupți — chiar cu pumnii — ca să-ți faci loc în viață. Așa îl învăța să trăiască și pe fiul lui, care, urmînd sfaturile paterne, ajunge spațiu clasic. Băiatului nu-i place deloc. Malic, instruit, atent și plin de înțelegere, îi dă sfaturile potrivite și își atrage simpatia puștiului, spre exasperarea lui Slepnev.

Cei doi bărbați cu mentalități atât de diferite intră într-un conflict iremediabil. Între timp, foștii parteneri de hoție ai lui Slepnev îl contactează din nou, cerîndu-i să-și revină locul. La amintirile bandiților, eroul răspunde foarte agresiv, cum îi era firea, și cu siguranța omului conștient de forța lui.

Bandiții pun la cale atacul unui CEC, Miliția e informată la vreme, iar colonelul ia toate măsurile ca să-i prindă cu minimum de riscuri. Din întâmplare, tocmai în momentul cînd are loc lovitură, Slepnev se afla în acest CEC ca să-și plătească electrica și gazele. Miliția intervine, lovitură — deși bine pusă la punct — eșuează, iar Slepnev, rapid și decis, îi salvează viața colonelului, aflat în bătaia pistolului unuia dintre bandiți. Cei doi bărbați pleacă spre casă împreună, prieteni.

Filmul e complet lipsit de ingredientele genului: nici bătaie, nici urmărire, nici răpiri, nici împușcături. E făcut spectaculos cu bună știință, dorința realizatorilor fiind ca accentul să cadă pe relațiile dintre oameni și mai ales pe conflictul dintre cei doi eroi principali, fostul delinvent (interpretat de Leonid Filatov) și colonelul (Kiril Lavrov). Malic domină filmul din toate punctele de vedere, talentatul actor dînd contur unei personalități puternice, profesional și mai ales uman.

D. I. Suchianu

Ion Fiscuteanu, Radu Panamarenco și Doru Bandol, interpreți ai filmului *Vară scurtă* (debutul în scurt-metrajul de ficțiune al regizoarei Tereza Barta)

Generozitate pentru debutanți

CU bucurie și generozitate se cuvine a fi întâmpinat fiecare debutant în cinematografie și, în special, în filmul nostru de ficțiune, aparînd destul de rar nume noi și, mai ales, talente noi. Cordialul salut datorat celor aflați la început de drum își păstrează totuși oportunitatea mai mult la nivel teoretic, împrejurările concrete reducînd șansele de exteriorizare a înțelegerii receptivității critice. (Astfel, de pildă, grupajul de schițe cinematografice *De patru ori start*, fiind difuzat anul trecut, după ce regizorii Cornel Diaconu, Dan Marconi și Constantin Păun se înfățișaseră spectatorilor cu lung-metraje independente, protocolul încurajării părea inutil, rămînd de semnalat doar opțiunea „repertorială” a lui Dumitru Dănilăscu, cel care încerca să transcrie în imagini — după un scenariu de Ion Coja — *Întîlnirea din Pământuri* și alte câteva scurte din proza lui Marin Preda.) Și recent „lanșatul” *Vară scurtă*, remînd tot patru opere prime, opere manifestarea deplină a programaticului estuizism. Căci despre Wilhelm Windhab, la ora turnării scurt-metrajului *O bucată de piine* (scenariu: Francisc Musteșcu), nu se poate spune decît că și confirmă îndelungatul statut de regizor secund — dincolo de acuratețea efortului interpretativ al lui Ovidiu Moldovan, mai fiind de menționat doar câteva „capete de expresie” din figuratia ultimelor cadre. La Ovidiu Drăgănescu (absolvent I.A.T.C., în anul 1979) demnă de apreciat este evidentă aspirație de decantare meditativă a concentratului dialog scris de Nicolae Tic, înfruntarea celor doi interesați protagoniști — Intruchipatul de Vasile Moraru și Victor Rebențuc — impunîndu-se ca o demonstrație a capacității tinărului cineast de a crea un univers esențializat, însă saturat, la chiar succințitate metaforică. În schimb, Dan Svoca (premiat 1975) încearcă să-și rafineze echilibrul și adecvarea eului, susținîndu-se subiectului abordat, constrîndu-l parcimonios și cuminate schița *Întîlnirea*.

Cu toate că fiecare miniatură cinematografică are un story autonom, alăturarea lor într-o unică proiectie tinînd de un simplu hazard, întregul film imprimă totuși celui de al patrulea șchiț realizat de Tereza Barta Gestul de prețuire — venit astfel din partea produ-

cătorilor înșiși — e consonant cu recunoașterea de către colegi — prin un demult decernatul Premiul A.C.I.N. — a peliculei *Vară scurtă*. Întîiul pas în filmul de ficțiune al unei autoare afirmate repede (după terminarea facultății, în 1977) în cadrul Studioului „Alexandru Sahia”, poartă semnul vocației inițiale. Succinta povestire, cu modernă cursivitate compusă (scenariu îi aparține tot unul tinăr: operatorul Andrei Zîncă), se ramifică în prelungirea unui fapt divers: întâmplarea dramatică se reconstituie treptat, respectînd legile suspense-ului interior și ale psihologiilor individuale. Fragmentarele confesiuni sînt rostite la fel de trudnic de martorii, cu toții doriți, fie să ascundă, fie să uite indiferența, culpabila lor grabă dintr-o zi toridă. În care n-au fost în stare sau nici măcar nu au încercat să răspundă unui strigăt de ajutor. Incisivă dezbateră despre necesara asumare a responsabilității implicată gesturilor celor mai neînsemnate, ca și pledoaria pentru căldura și probitatea omenească se țes subtil, fără inhibiții explicative. Comentariul polemic este organic integrat mobilei derulării, în spațiu și timp, a acțiunii, un prezent imediat armonizînd ecurile încă neconsumate ale unui trecut apropiat („aneta” de reconstituire a situației limită se desfășoară în vreme ce bunul prieten se află încă în spital). Lar notațiile de atmosferă (precise și policrome reverberații contrastante dobîndind rînd pe rînd replicile la o margine de șosea, într-o moară, într-o gospodărie țărănească sau într-un bar de zi) alternează cu portretele în aqua-forte. Remarcabilă este știința alcătuirii distribuției și impresionantă este puterea regizoarei de a face să comunice, la intensitatea cerută de partiturile incredentate, pe experimentații actori Ion Fiscuteanu, Valentin Uritescu, Radu Panamarenco, ori Rada Istrate, cu actorii-studenți George Alexandru și — Indesebi — Doru Bandol.

Tereza Barta își depășește condiția de debutantă, realizînd un adevărat film — deși de dimensiuni reduse. Așteptăm cu încredere evoluția sa și în lung-metraj.

Ioana Creangă

Flash-back

Despre felurile emoției

S-A vorbit mult, la vremea premierei, despre lipsa de emoție din *Procesul Ioanei d'Arc* sau, în cel mai bun caz, despre „emoția spirituală” prin care Bresson a încercat să acționeze asupra spectatorului, nedîndu-i nici o posibilitate de a se apropia sentimental de eroina din Orléans. Să fi fost oare șocul noutății, care găsea publicul și critica nepregătite, cu urechea lipită doar de inima capodoperelor? Sau, poate, impresia spectatorului din 1985 este rezultatul unei educații mai cerebrale, la care va fi contribuit nu în ultimul rînd capodopera lui Bresson? În orice caz, ceea ce simți azi revăzînd *Procesul...* este tocmai o puternică emoție, provocată însă nu de vreo imboldire dinafară, ci de aparenta neutralitate a răspunsului eroinei la întrebările care o purtau spre moarte. Se spune că, în fața nenorocirii, tăcerea este o atitudine mai rezonantă emotiv decît țipătul sau plînsul. Omul modern, plîctisit de demagogia expresivității, a devenit mai laconic, mai sobru, el nu mai suportă lamentația sau fanatismul artistic.

Intregul film — șaiszeci și cinci de minute — este doar exacta punere în imagine a textului notat de greșicrii procesului din 1431. Bineînțeles că exactitatea vizează doar litera, pentru că spiritul procesului este reconstituit prin mijloacele artei, prin savanta austeritate a scenografiei, prin infinita complexitate a chipurilor personajelor (dar nu subliniate expresionist, ca în filmul lui Dreyer, ci parînd și ele pe insignifianță), printr-o întreagă tactică de cadre, de ritm și montaj, menită să spargă monotonia ansamblului. Textul, în schimb, este rostit de eroină și de judecătorii ei cu voci albe și aride, parcă nevrînd să influențeze în nici un fel verdictul nostru. În fond, o nepăsare de suprafață, care nu face decît să sublinieze teribilul război al nervilor care se desfășoară în subtext. Pîndită de capcanele pe care tribunalul șiret i le întinde prin fiecare cuvînt al interogatoriului, eroina păstrează pe chip și în glas o supremă liniște inexpresivă, care nu face decît să pledeze pentru rațiune, pentru repunerea lucrurilor în marea lor firească, ridiculizînd astfel prejudecățile puterii. Nici că s-ar fi putut găsi atitudine mai prudentă, și totodată mai sfidătoare, în fața unor acuzații tendențioase și-a unei sentințe dinainte știute! Poate atașamentul spectatorului de azi provine tocmai din această siguranță premonitoare a eroinei ce, luptînd singură împotriva tuturor, își cunoaște soarta de peste veacuri: triumful împotriva celor ce, renunțînd la demnitatea rațiunii, se exclud de bună voie din rîndul ființelor gînditoare.

Există în film un singur cadru care caută să producă emoție și, semnificativ, protagoniștii este un cîine ce înaintează mirat spre eroina înlăntuită pe rug, pe cărarea deschisă de trupurile celor ce, isterizați sau numai lași, asistă la execuție. Această atitudine tulburătoare prin firescul ei (contrastînd cu aceea a oame-nilor ce-și inversează sentimentele sau și le ascund) este un manifest emoțional care schimbă total vectorii filmului, dublînd emoția cerebrală și direcționînd-o, retroactiv, asupra întregului film.

Romulus Rusan

Radio-tv.

Inițiative radiofonice

Aflată la primele sale ediții, emisiunea *Fonoteca radioului*, la dispoziția dumneavoastră ne interesează cu adevărat. După *Audiența radio*, *Trecem pe recepție* sau seria *Cluburilor*, lată o nouă formă de colaborare a redacției radiofonice cu ascultătorii, „poștă” de tip special, promptă și guvernată de un degajat aer de simpatie. Săptămîna trecută, *Fonoteca radioului*, la dispoziția dumneavoastră a înțeles să dea transmisiunii o notă sărbătorească, răspunzînd, ca atare, la început de martie, posibilităților doleanțe ale ascultătoarelor, fără indicarea expresă a numelor semnatarilor de scrisori. *Miorița* (în rostirea Irinei Răchiteanu-Sirianu), versuri de Tudor Arghezi, Demostene Botez și Ion Minulescu (interpretate de Constantin Codrescu și Radu Beligan), un moment muzical semnat de corul Madrigal și fragmente din *Corina* (cu Angela

Similea și Florin Piersic) au constituit punctele unui sumar reflectînd un același univers tematic și de sensibilitate. Nu avem suficiente date pentru a ști ritmicitatea emisiunii, dar credem că ea poate reveni cel puțin bilunar. În condițiile în care, apoi, *Fonoteca radioului*, la dispoziția dumneavoastră va fi ascultată tot marți, ora 12.40, sugerăm reluarea ediției de dimineață și în orele de după-amiază sau seara, în cuprinsul unuia dintre cele trei canale radiofonice. Explicația este de ordin evident și ține seamă de orarul variat al milioane-lor de ascultători. În afara acestor detalii, oarecum organizatorice, rămîne de precizat (în structura însăși a ciclului) nota distinctivă a emisiunii. Ea nu este singura ce face apel la imensul tezaur al fonotecii radiofonice, dimpotrivă, cu excepția primelor audiții și a transmisiunilor în direct, celelalte

benzi se găsesc, toate, bine arondate în depozitele și fișierele instituției. În același timp, *Fonoteca radioului*, la dispoziția dumneavoastră nu este *Fonoteca de aur*, acel serial de nobilă tradiție, cu o exigentă triere a înregistrărilor de arhivă și cu o totdeauna unitară alcătuire internă în jurul unei idei, teme, al unei personalități sau al unui eveniment. Deci, *Fonoteca radioului*, la dispoziția dumneavoastră ar trebui să slujească, desigur cu inventivă abilitate, chiar intenția mărturisită în titlul ales, întreprinînd și incitînd dialogul cu ascultătorii, ieșînd în întâmpinarea unor preferințe, propunînd, chiar, pentru noi cei mulți necunosători ai catalogului radiofonice general, căi și posibilități interesante, atrăgătoare, utile, necesare de informare.

Ioana Mălin

Telecinema

Un fapt divers

■ INTILNIM în unele filme (sau romane) polițiste scene în care cutare personaj, dînd un telefon, acoperă microfonul acestuia cu o batistă, așa cum, tot în alte asemenea filme (sau romane), „răii” în acțiune își acoperă fața cu (horribile dictu!) un ciorap de damă. Care să fie explicația? Desigur, în amîndouă cazurile funcționează ideea de a ascunde, de a masca. Și, într-adevăr, o figură omenească poate fi mascată prin acest procedeu grotesc, hilar și eficient în același timp — cel „al ciorapului”.

Dar o voce? Poate fi mascată o voce printr-o banală batistă? Și, în definitiv, de ce o asemenea precauție? Ideea ar fi că, precum amprente digitale, un individ are și amprente vocale, identificabile la nevoie. Răuvoitorii își îmbracă miinile în mînuși și își in-

treten iluzia invulnerabilității. Cînd, însă, pun petecul de batistă pe telefon se înșală. O ureche formată identică imediat posesorul (sau emițătorul) ei, al acelei voci. E mai ușor, am impresia, să trîzești cu o imagine decît cu o bandă sonoră. Pot, de pildă, să urmăresc într-un concert simfonic sosia unui dirijor, cît timp orchestra sună cum se cuvine. Nu mă interesează substituirea de persoană, fiindcă de auzit aud (chiar și în absența imaginii) ceea ce îmi este necesar.

Nu e mai puțin adevărat, totuși, că în aceleași filme (sau romane) găsim și momente în care „trucarea vocii” funcționează, are efect. Simple și nefericite întîmplări care — pe mine, cel puțin — nu mă descurajează. Așa cum nu mă descurajează (și nici voi am să ajung, de fapt) nici telexul care

îmi bate că s-a dus Clarence Nash, omul ce anti, ce zic ani? — decenii în șir a fost vocea lui Donald. Un fapt divers, fi-reste, pentru unii, dramatic pentru alții care stau mereu cu urechea ciulită.

În rest, nimic altceva decît ceea ce am citit undeva (dar parcă nu îmi vine să cred) că amprente digitale — nu vocale! — ale celor dispăruți se șterg, dispar după citeva ore. Care ore? Nash, cu vocea lui Donald, este etern. Se spune că pe zgarda (mă rog...) unei feline domestice a lui Jean Cocteau era scris: „Jean Cocteau îmi aparține”. Donald ar trebui (dacă ar mai avea voce) să spună la rîndu-i: „Îi aparțin lui Clarence «Ducky» Nash”.

Își au și vocile soarta lor...

Aurel Bădescu

Flori de primăvară

O TRADIȚIE ce se adaugă altela, mai veche și cu largi implicații la nivelul existenței sociale, a reunit pe simezele galeriei „Orizont” o selecție de picturi axate pe nepuizabila temă simbolică a florilor, ca un omagiu adus de artiștii tuturor femeilor și zile de 8 Martie, în pragul mereu proaspătului miracol al venirii primăverii, semnul speranțelor de mai bine, liniște și pace.

Gestul în sine, dincolo de semnificațiile lui imediate și de calitățile intrinseci ale lucrărilor, capătă ample și noi dimensiuni dacă îl raportăm la contextul geo-politic actual, la ceea ce înseamnă astăzi tot mai acuta nevoie de prosperitate și dezvoltare pașnică, femeile reprezentând în ofensiva speranței un factor esențial. De aceea, dincolo de prilejul unei sărbători, expoziția se vrea și o contribuție cu mijloace specifice la ampla campanie de afirmare decisă a voinței de pace și progres, desfășurată la nivel planctar și în care țara noastră își aduce contribuția ei specifică și remarcabilă. Iar florile, cu valențe nepuizabile și disponibilități metaforice accesibile, se dovedesc și de această dată nu doar un simplu pretext pentru pictură de calitate, ci și interpretii expresivi ai unor idei și sentimente ce se desfructează în planul secund al concepțiilor și atitudinilor, cu justificare și punct de sprijin în realitatea existenței concrete.

Artiștii componenți ai selecției de la „Orizont” se dovedesc și de această dată, în aria unei teme atât de solicitate, continuatorii și fructificatorii tradiției autohtone, plină de nume și valori picturale devenite repere în timp. Atitudinea față

de subiect nu s-a modificat la nivelul relației panteiste, al regăsirii prin cosubstanțialitate în esența imaginii ca reflex al unor trăiri emoționale și investiții simbolice, ceea ce este nou, incitând la asocieri și nuanțări se petrece în cimpul metaforei, al aluziilor general umane și, firește, în acela al stilului. Aici lucrurile se petrec, la fel ca în cazul oricărei teme, în virtutea aceluși mecanism obiectiv care modifică, după dialectica artei, opiniile și unghiurile de abordare și, mai departe, forma de exprimare, vocabularul pictural în sine. Lucru cu atât mai vizibil cu cât personalitățile reunite pe simeze fac parte, în majoritate, din prima linie a valorilor contemporane, secondate cu tendințe de echilibrare de nume tinere, într-o fertilitate compunere diversificată sub toate raporturile. Firește, un compendiu de acest fel și la nivelul presupus de o expunere destul de limitată ca spațiu nu ne poate furniza toate argumentele pentru o analiză extinsă și cu sens de sinteză semnificativă, dar chiar și în condițiile acestea se desprind constatări cu valoare generală, dacă raportăm mental totalitatea imaginilor prezentate la contextul național atât de bogat și variat. Se desprinde, de pildă, bucuria confruntării cu viața tăcută a florilor, de pe poziții ce nu implică doar lirismul și jubilația senzuală ci și epicul implicațiilor adiacente sau meditația profundă asupra semnificațiilor contextuale, de unde și complexitatea mesajului intrinsec. Se mai impun, prin diversitate, seriozitatea abordării sub raport pictural propriu-zis, profesionalismul și conștiința necesității de a transforma un pretext pitoresc, un motiv aparent banal într-o expresie a

sentimentelor și ideilor ce se confundă cu atitudinea general umană față de natură și ipostazele ei, față de frumosul cotidian, nespectaculos dar necesar în ecologia spiritului. Și, poate nu în ultimul rând, deducem cu claritate existența unui întreg complex de atitudini stilistice față de una și aceeași temă incitantă, ceea ce conferă expoziției aerul de dinamism și coeficientul sport de interes.

Iată, sinteza structurilor vizuale, într-o armonie și modernă orchestrație tonală, bazată pe contraste active și trimiteri simbolice, este ilustrată cu strălucire de lucrările lui Vasile Grigore, Ion Pacea sau Augustin Costinescu, paralel — și atractiv, ca o invitație la comparație fertită — cu lirismul investit în procedeele picturale post-impressioniste de maestrul Ion Popescu-Negreanu sau Ion Muscelanu, atenți la vibrația materiei în lumină și la masa de culoare irizată de tușe alerte. O mică piesă semnată de Viorel Mărginean, sintetică și ea ca desen spațial și cromatică, formează un contrapunct semnificativ cu lucrarea lui Dan Constantinescu, discret-elegiacă, învâluită în acea anvelopă ce șterge contraste și sugerează o lume profundă, nebănuită, în cele mai umile flori de cimp, sau cu aceea semnată de Constantin Alban, lirică și plină de încărcătură afectivă în fragilitatea subliniată a florilor. Interesantă, pentru că demonstrează capacitatea expresivă și asociativă a sintezelor abstracte atent organizate, lucrarea lui Corneliu Vasilescu, subtil colorată în alegrețea ei gestuală, pe lângă care variațiunile baroce pe tema florilor executate de Zamfir Dumitrescu ne apar ca recuperări actuale din repertoriul mici-

lor maștrii flamanzi, propunându-ne simultan și un plan simbolic implicit, iar compunerea semnată de Carolina Iacob ne plasează brusc într-un spațiu al fericii și basmului, cu accente naive și suprarealiste. Aceleași probleme de picturalitate autonomă ne propune și lucrarea lui Ervant Nicogolian, luminoasă și exuberantă, sau cea a Sandei Șărămăt, decis compusă și colorată, cu vizibilă autoritate stilistică, lucru detectabil și în mica piesă pe care o expune Geta Mermeze, altfel cunoscută mai ales ca autotoare de mari compoziții alegorice. Deosebită, într-un fel solitară, lucrarea lui Andrei Romocean, turmentată și explozivă cromatic, se plasează la antipodul atitudinii adoptate de Eugen Crăciun, decorativ-simbolică. De un elevat conținut pictural, cu forță cromatică și o simplitate ce amintește austeritatea decorăției populare, piesa lui Traian Brădean prezintă o mică bijuterie a genului prin elocvența limbajului, tabloul semnat de Angela Popa mizind pe același tip de echilibru tonal și pe desenul sintetic evocator, pe lângă cel doi un Constantin Gheorghe aparținând ca un temperament mai exuberant, atras de contrapunctul coloristic, iar Dragoș Vițelaru — un expresionist capabil să problematizeze pe o temă ce nu înseamnă doar agreabil. Tot o formulă expresivă dinamică, incluzând și o voință simplitate ce tinde către sinteză, utilizează Serghei Niculescu-Mizil, construcția formei deplasând accente în căutarea tensiunilor conținut-structură, lucru detectabil și la Mariangela Vlădulescu, dar cu o picturalitate densă, omogenă, ce urmărește lucrul în dominantă și o plasare a temei într-un climat elegiac, de poezie conținută. Astfel abordată, ca un posibil șir de propuneri și contrapuncte stilistice în interiorul unei teme unice, plină de virtuți expresive și metaforice, expoziția se dovedește atractivă și prin valoare picturală propriu-zisă, pe lângă încărcătura simbolică esențială, aceea de omagiu adus femeii, luptei și idealurilor ei, în acest martie punctat de evenimente semnificative.

Virgil Mocanu

DAN BAJENARU

VIOREL MĂRGINEAN

MUZICA

„Bach. Un Orfeu pămîntean”

LUCRAREA Bach. Un Orfeu pămîntean de Ovidiu Varga este al patrulea volum din ciclul „Quo vadis musica”, ciclul din care au apărut pînă acum trei apreciate volume (1. Tracul Orfeu și destinaul muzicii 2. Orfeu moldav și alți șase mari ai secolului XX și 3. Cei trei vienezi și nostalgia lui Orfeu) și pe care autorul intenționează să-l continue cu încă trei volume (1. Mozart, Un Orfeu total 2. Orfeu în ipostaze etnofone și 3. De la Orfeu 53 la folk-Orfeu). Perspectiva instaurată în lucrările anterioare și anume aceea a accentuării unității de ansamblu a culturii europene în ciuda diversităților locale, regionale sau naționale, se menține și în acest al patrulea volum. Mai mult, Ovidiu Varga își propune să regăsească în cazul muzicii lui Bach fundamentele culturii europene, care ar consta, printre altele, din îngemănarea surselor traco-greco-romane și dezvoltarea lor de-a lungul unei istorii astăzi bimilenare. Noutatea acestei perspective se vedește în accentul pus pe componenta tracă a culturii europene, în special pe Orfeu, socotit drept arhetip al tuturor marilor muzicieni ai Europei cultivate.

Ca intruchipare arhelipală, miticul Orfeu a fost pe rînd identificat cu Enescu, Stravinski, Bartók, Berg etc., în volumele anterioare și cu Bach, în volumul de față. Acest demers, care intersectează binevenit domeniul propriu-zis al muzicologiei cu alte domenii precum mitologia, hermeneutica, uneori chiar aritmoșofia (bunăoară în semnificația pe care Ovidiu Varga o acordă cifrelor în viața sau opera lui Bach) etc., lărgeste considerabil interesul cercetării la un număr mai mare de cititori. Astfel, cartea Bach. Un Orfeu pămîntean recapitulează tezele de

bază din cărțile anterioare ale autorului, le verifică și le adăpostește de data aceasta pe cazul lui Bach, stabilind corelații inedite, uneori surprinzătoare (ca aceea dintre muzica lui Bach, acordajul lirei lui Orfeu și modul de re din muzica greacă, bizantină sau gregoriană), polemicizînd cu diferite opțiuni generalizate dar nerepuse pînă acum în discuție și ajungînd în cele din urmă la o viziune proprie și cuprinzătoare asupra lui J. S. Bach.

Bach. Un Orfeu pămîntean are patru părți intitulată, după ordinea literelor din cuvîntul BACH, Epistola B, Epistola A, Epistola C și Epistola H. Fiecare dintre părți se compune din cite 6 capitole (cifra 6 numără lucrările din mai multe cicluri ale creației lui Bach?), denumite CANTVS și numerotate de la I la XXIV (numărul total al permutărilor celor 4 sunete ale numelui său). Stilul cărții imbină într-un mod neașteptat analiza muzicală tradițională, semiotica, semantica, istoria muzicii sau în genere a culturii etc. cu o eseistică avînd aspectul unui roman epistolar, pe alocuri autobiografic, adică al unor scrisori adresate de autor lui Bach însuși cu intenția de a-l informa asupra modului în care îl înțelege opera unul dintre muzicienii români de astăzi. Stilul acesta, derutant, poate, la început, dar tot mai justificat și atrăgător pe măsura înaintării lecturii, face cu atât mai accesibile paginile inevitabil mai aride de analiză muzicală a capodoperelor lui Bach.

Fiind o invocare a lui Bach, compozitor european nu doar prin asimilare — se știe — a creației mai multor popoare din Europa, ci și prin formație intelectuală — cunoștea pare-se, cinci limbi europene, antice sau moderne, — „episto-

le” lui Ovidiu Varga folosesc justificat, deși surprinzător, pe lângă limba română, acele cinci limbi, precum și, uneori, o exprimare lingvistică proprie secolului al XVIII-lea, fără să piardă totuși nici un moment punctul de vedere al unui intelectual din România secolului XX.

Creația lui Bach — s-a spus — este o sinteză sau mai degrabă un punct de confluență spre care s-au îndreptat și de la care au pornit curentele de gândire muzicală ale culturii europene. Nici un fundament al muzicii dintotdeauna sau de pretutindeni nu-i lipsește, chiar dacă — sau poate tocmai pentru că — unele se află în opoziție cu altele. Bartók, bunăoară, regăsea în Bach cele două mari categorii opuse de ritmuri inventate pînă acum de om și pe care le descoperise în culturile arhaice din sud-estul Europei sau nordul Africii: ritmul măsurat și ritmul liber. În același sens, Ovidiu Varga observă la Bach coincidența a numeroase contrarii: improvizarea și calculul, simetria și asimetria, apolonicul și dionisiacul etc. Cum însă — după vechea vorbă a lui Nicolaus Cusanus — coincidentia oppositorum ar fi o definiție a Totului, muzica lui Bach, înțelesă drept o armonizare ferlicută de contrarii, este o expresie a universului, sau, în viziunea lui O. Varga, a artel miticului Orfeu.

Prin toate acestea Bach. Un Orfeu pămîntean se impune drept o lucrare inedită atât sub aspectul conținutului cit și al formei, temerară și deopotrivă incitantă prin repunerea în discuție a unor automatisme muzicologice și în genere culturale, o contribuție personală la exegeza bachiană, prima monografie din muzicologia noastră consacrată lui Bach tocmai în anul sărbătoririi mondiale a tricentenarului nașterii sale.

Ștefan Niculescu

Vasile Marcu

■ A părăsit scena vieții și pe cea a Operei — aceasta din urmă după treizeci de ani de activitate artistică — maestrul de balet Vasile Marcu.

A avut una dintre cele mai lungi cariere, începută ca balerin la Opera din Cluj, între 1945 și 1950, și continuată, după ce a urmat cursurile de regie de balet la Institutul „Lunacearski” din Moscova, ca maestrul de balet la Opera Română din București, din 1955 și pînă în această rece lună a anului prezent, cînd firul vieții sale a ajuns la capăt.

Principala contribuție artistică a lui Vasile Marcu, în cadrul noii instituții a Teatrului de Operă și Balet, înființată doar cu cîțiva ani înainte de angajarea sa, a fost montarea în regia sa coregrafică a numeroase baletelor clasice și romantice, începînd cu Romeo și Julieta de Serghei Prokofiev și Giselle de Adolph Adam — ultima prilejuind interpretul principale obținerea Premiului de aur la Paris, în 1966 — și pînă la Frumoasa din pădurea adormită de Cealkovski sau Don Quijote de Ludwîg Mincus. Montate în coregrafia clasică tradițională, cu inerentele intervenții ale oricărei repuneri în scenă, toate aceste baleturi rezistă pînă astăzi în repertoriul Operei. Lor li s-au adăugat lucrări mai noi din repertoriul sovietic, precum Spartacus de Aram Hacıaturian sau Othello de Alexei Măciavariani.

Alături de dansul clasic, cel de caracter sau cel de inspirație populară s-au mixat în spectacolele puse în scenă de Vasile Marcu.

Privită în retrospectivă, perioada cea mai inspirată a carierei sale de creator s-a situat cam între anii 1970-1975, cînd coregraful a compus cîteva baleturi într-o manieră personală și modernizată ca vocabular: Sărbătoarea primăverii de Igor Stravinski și apoi baleturile românești Poarta sărutului și Coloana infinită de Tiberiu Olah sau Nunta de Doru Popovici. A mai creat Miorița de Gheorghe Dumitrescu, Demoazela Măruța de Mihail Jora.

Contribuind la intrarea în repertoriul românesc a unui mare număr de lucrări clasice universale, dînd prilejul cîtorva generații de primii dansatori să-și modeleze capacitatea creatoare în roluri celebre, adăugînd acestui repertoriu cîteva baleturi într-o viziune personală, Vasile Marcu se înscrie în rîndul celor care au dat un profil anume mișcării coregrafice românești în ultimii treizeci de ani.

Liana Tugearu

Filosofia unui proverb

LITERATURA paremiologică, comentariile precedind culegerile de proverbe, ca și folosința zilnică a zicalor populare au statornicit semnificația practică a sentințelor proverbiale, adevărate coduri de înțelegere etnică, a unor experiențe de viață, prelungite în generații.

Se concentrează, astfel, în locuții având tîlc unor îndreptare, principiile morale ale unor populații. Faptul că proverbele diferitelor popoare depărtate în spațiu și timp își corespund, fie prin simplă convergență, fie prin difuziune directă sau indirectă, ilustrează existența unei gândiri moralizante comune acestor comunități.

...Concluzia aceasta reprezintă, fără îndoială, un truism: nu înțelegem să stăruim, împingind uși deschise.

Ne oprim, totuși, asupra unui proverb anglo-saxon care depășește cu mult comentariul practic de conduită cotidiană, rezumat al unor experiențe repetate, însumându-le prin interes imediat, dar depășindu-le prin numeroase implicații, pină la o viziune generală a existenței umane, prin orientări și principii teoretizate și practicate în mai multe sisteme de gândire filosofică și în diferite discipline, aparținând așa-numitelor „Științe ale omului” — sau întregitoare ale acestora — ajungînd la o cuprinzătoare viziune metafizică.

În fapt, mărturisim că ignorăm faptul, dacă ne aflăm în fața unui proverb, sau a unui principiu de morală formulat de un gânditor: nu am întîlnit această apoftegma într-o culegere de proverbe, ci într-o metodă de limbă engleză destinată cititorilor germani, elaborată de John L. Appleton, apărută la mijlocul secolului trecut și conținînd numeroase proverbe.

Formularea maximei la care ne referim este simplă și aparent banală. O redăm în limba respectivă anexîndu-i tălmăcirea în românește: „Consider well: who you are, what you do, whence you come, and whither you go...” adică: „Meditează îndelung: cine ești, ce faci, de unde vii și încotro te îndrepti”.

AVERTISMENTUL inițial (consider well: gîndește-te bine și află), reprezintă o indicație de metodă și este exprimat la modul imperativ.

Se pregătește o dispoziție de spirit de reculegere, în contrast cu ușurătatea cu care-și petrec, cea mai mare parte din viață, cei mai mulți oameni; se previne cel ce ascultă sau citește maximele, că cele ce vor urma nu trebuie să fie înțelese superficial și frivol și că cele ce vor urma se vor referi la fapte însemnate ale existenței.

Sentința deschide perspectiva unui climat de gravitate: viața nu este trăire în suprafață, ci o realitate ce se împune spiritului prin obligații morale față de sine și de semenii; fără să suprimăm alternanța firească, alcătuiind diversitatea și farmecul existenței, dintre concentrarea matură a gândului și divertisment, dintre rîvnă muncii și bucuria odihnei, aforismul îndeamnă spiritul către obținerea seninătății unei vieți ce urmează a fi trăită cu luciditate.

PRIMUM precept: (află) „cine ești!” are o însemnătate hotărîtoare, între altele, pentru că o bună parte dintre oameni — poate cea mai mare parte! — nu se cunosc pe ei înșiși.

...De aci, vechimea îndemnului, datînd din al șaselea veac î.e.n. și aparținînd unuia din cei șapte înțelepți ai Greciei antice (Thales, sau poate Cheilon): era deviza înscrisă la Delphi, la intrarea în

templul lui Apollon: Cunoaște-te pe tine însuși! tradusă fiind de Cicero în ale sale Tusculane, în cuvintele: *Nosce te, ipsum*) și reluată ca principiu suprem de conduită de mai mulți gânditori, în lungul secolelor, cu deosebire Socrates, Lessing, Kant.

În înțelegerea filosofilor, cunoașterea de sine avea un rost primordial în viața umană, conducînd la aflarea aptitudinilor sau slăbiciunilor personale, ca și la întinderea puterii gândului, dar și a limitelor personalității proprii.

Principiul răsfrîngerii gândului înspre realitatea propriei persoane a fost preluat și de către o seamă de discipline științifice moderne, cu deosebire psihologia și psihiatra.

Omul trebuie să se cunoască pe sine prin introspecție, ca o unitate în timp. O existență umană este privită de psihologia și caracterologia actuală ca o structură în devenire, descriînd în cursul existenței o curbă evolutivă, într-un proces aflat în interrelație constantă cu mediul social și cu anume împrejurări speciale de viață.

Se definește, astfel, pentru a folosi expresia psihologului elvețian Alfred Adler, o „linie de viață” unică pentru fiecare individ, o „Bewegungslinie” individuală, adevărată „logică inerentă a întregii vieți omenești”.

La rîndul lor, psihiatrii folosesc în observația pacienților lor, în primul rînd, „orientarea la propria persoană”, adică măsura prezenței bolnavului în mediu, gradul lucidității sale mentale față de sine, dar și față de coordonatele spațio-temporale.

Raportarea la propria persoană, în sensul cuprinderii personalității proprii în unitatea sa centrală de viață, cu referință la trecutul său biografic, la experimentele sale trecute, așadar, la nucleul întim al existenței, deopotrivă lucide și subconștiente, alcătuiește astfel primul comandament al comportării omului: *nosce te ipsum!*

ACESTEI concepții „chronoholiste” (G. F. Dönan, 1936) a formării unitare a personalității în timp, se adaugă un al doilea termen al apoftegmei: o înțelegere dinamică a vieții umane — dependentă, de altminteri, de primul principiu — și rezumat prin întrebarea: *ce faci?*

Pentru numeroși psihologi ai secolului actual, originea gândirii ar fi de natură motorie. Bain („a gîndi înseamnă a se reține de a acționa”), Titchner, Binet, Washburn, Watson etc. se raliază acestei orientări.

Wallon afirmă: „gîndirea pare a fi fost mimată. Înainte de a fi fost vorbită”.

La rîndul său, Goethe socotea că adevărata cale de a se cunoaște nu era observația de sine („contemplarea”, după expresia folosită), ci propria activitate: „Încearcă să-ți faci datoria, notează poezul, și vei cunoaște ce se află în tine!”

Actul, expresie a întregii personalități, îngăduie omului de a se cunoaște. Acțiunea, faptul, creația definesc pe om în realitatea lui unică.

Lucrul creat este o mărturie directă a felului cum înfăptuitorul a știut să-și organizeze munca, de a concepe și de a finisa o lucrare, în varietatea înfăptuirilor sale manuale sau spirituale.

Creația vădește realitatea unică a ființei umane, indiferent dacă această creație este o podoabă, o armă, o îmbrăcăminte sau o locuință, un cîntec sau un poem. Creînd, făcînd un lucru, omul se formează pe sine, întregindu-se și identificîndu-se cu opere, printr-un proces

ION MUSCELEANU

de potențare psihică. Creațe de om, înfăptuirile se răsfrîng asupra personalității lui morale, contribuind hotărîtor la determinarea felului său de a fi și de a gîndi.

Om și operă, deși nu se suprapun, se presupun printr-un proces de influență bi-univocă: cum am putea, de pildă, gîndi izolat personalitatea lui Balzac de universul Comediei umane — și pe acesta din urmă desprînzîndu-l de ființa celui ce l-a zămislit consumîndu-se, într-o patetică combustie interioară?

Creațiile umane sînt de o înfinită diversitate. Cuvîntul grec *poiēw* va exprima prin varietatea polisemantismului limbii grecești, aceste înfăptuiri, însemnînd deopotrivă: a face, a inventa, a săvîrși, a clădi, a imagina, a înghimba, a pregăti, a desăvîrși, a compune etc., diversificîndu-și expresivitatea în contextele în care este folosit, fapt ce apare ca deosebită claritate în citatele prezentate de marile dicționare ale acestei limbi.

Concluzia, adică moralitatea faptului, avînd un caracter imperativ, este tot atît de peremptorie ca și celelalte două comandamente amintite anterior:

— săvîrșește lucrul ce ți-ai propus și îndeplinește-ți îndatoririle profesionale cu rîvnă, pasiune și dragoste — căci toate aceste săvîrșiri sînt înfăptuiri supreme ale personalității tale!

Omul se creează pe sine, prin Fapt!

COMANDAMENTUL următor: „de unde vii?” aflat fiind în continuarea celorlalte două principii, are, la rîndul său, o înfăptuire semnificativă: un tîlc concret-imediat, în legătură cu faptele săvîrșite — și un sens abstract — metafizic, cu obirșie în milenii.

Primul sens este condiționat de logica interioară a fiecărei activități umane și implică o continuitate a efortului, deopotrivă prin automatismul mișcărilor, rezultate din deprinderea activității repetate în timp (efectul unei *Bahnung*, relevată de psihologi), cit — și de bună seamă, mai ales! — prin organizarea sistematică, originală, proprie fiecărui creator, a actului muncii, înțeles ca o creație voluntară, în care activitatea trecutului imprimă spiritului călăuziri inedite pentru viitor.

Activitatea de muncă se organizează prin specializarea într-un anumit domeniu, — pe care, însă, creatorul o integrează întîm, teoretic, și practic, în întregul fenomenelor naturii, prin spirit interdisciplinar.

nu numai cu privire la limbă, ci și la alte trăsături ale relațiilor dintre oameni.

I-au stat la dispoziție cercetările pentru Atlasele Lingvistice ale României, dar autoarea nu s-a mulțumit cu atât, ci a făcut o anchetă printre studenții de la Cluj-Napoca, originari din diverse localități ale Transilvaniei, iar rezultatele le-a trecut pe hîrți, ca și pe cele care reies din răspunsurile la Atlasul Lingvistic. De asemenea, a comparat formulele de salut românești cu cele provenite din alte limbi și a tras concluziile necesare.

Bine înțeles că trebuie să se țină seama și de istoria societății: astăzi copiii spun tu părinților și bunicii, ceea ce nu se întîmpla la începutul secolului nostru, cînd spuneau numai *dumneata* sau chiar *dumneavoastră*.

Mai am de relatat un singur amănunt: în formula *mai bun lucru*, eram dispus să văd un comparativ, adică înțelegem că „lucrul pe care îl faci să fie mai bun”. Marica Pietreanu arată însă în mod convingător că mai înseamnă „de aici înainte” (p. 192).

Al. Graur

Se neagă, în acest mod, diletantismul, ca și specializarea fără orizont.

Activitatea nu poate fi cu adevărat creatoare, decît în măsura în care alcătuiește o preocupare spirituală permanentă!

Newton, întrebînd fiind cum a descoperit legea gravitației universale, nu a răspuns oare cu simplitate: „gîndindu-mă mereu la ea?” Dar grija și pasiunea chirurgului de a-și întretine „mina”, prin operații zilnice, nu mărturisesc aceeași continuitate?

Să mai amintim feroarea virtuozului în evadările fanteziei, prin mijlocirea repetiției zilnice la instrumentul preferat, sau, pentru a încheia, elanul sportivului și salturile zilnice ale acrobatului?

Dar, deși fără legătură aparentă cu aceste preocupări, pasiuni și modalități de creație — sînt întrebări ce depășesc fruntariile vizibilului și realității actuale, tangibile, și care sînt tot atît de profund și specific umane — răspunzînd aceleiași întrebări: „de unde vii?”

Este întrebarea asupra originilor! Pasiunea Cunoașterii, consubstanțială omului, s-a impus dintotdeauna minții omenești, în febră. Păstorul Chaldean, rătăcind pe întinderi, închipuit de Giacomo Leopardi, ridică ochii spre cer și rostește copleșit de emoție: *Che vuol dir questa solitudine immensa — ed io che sono?* („Ce înseamnă această nesfîrșită singurătate / iar eu ce sînt?”).

Orizontul mental al omului nu cunoaște limitări: obirșia Universului, originea vieții, apariția Omului pe pămînt, a Valorilor materiale și a Valorilor spirituale, a Culturii — toate aceste taine ce-și dezvăluie treptat — în cursul vremii — cite ceva din adîncurile lor — sînt implicate în această cuprindere a lumii prin întrebarea chestionarului unui simplu proverb: „de unde vii?”

S-AR. părea că am ajuns la un termen. Și totuși... Chestionarul ne rezervă o ultimă întrebare:

— „Încotro te îndrepti?”

Și aci, întrebarea comportă un tablou în dîptic.

Sensul concret e simplu: obligația unui călător de a cunoaște scopul periplului și obiectivul lui ultim, așadar cunoașterea prealabilă a drumului, prin procurarea de ghiduri, prin obținerea de informații și prin parcurgerea succesivă a etapelor intermediare ale peregrinării.

Tîlcul abstract depășește imediatul și cuprinde biografia fiecărui om, în vînta ei mare, referitoare la călăuzirea centrală a fiecărei existențe: ideal personal de împlinire a propriei personalități (Goethe mărturisea: „...această năzuință de a înălța cit mai sus piramida existenței mele, a cărei temelie mi-a fost dată”); altele, tendința egoistă de acumulări materiale, de obținere a unor demnități sociale — sau altruiste, de ordin familial (educația copiilor, asigurarea unei bune stări materiale descendenților sau rudelor apropiate); sau, mai ales, simț al obligației sociale, în sens larg, de ordin etic, a omului, de a contribui, prin toate actele vieții, la propășirea societății în care s-a format și în aria valorilor căreia și-a împlinit personalitatea: sînt idei populare care dau existențelor impulsul central al conduitei în viață — și răspunzînd întrebării „încotro te îndrepti?”

ASTFEL, prin înfăptuirea corectă, conștiințioasă, adeseori trudnică, a fiecărui lucru sau a fiecărei activități, oricît de neînsemnate se încheie calea centrală a oricărei biografii individuale — respectînd în litera lor prescripțiile acestui dicton, expresie sintetică a unei înțelepciuni: destin individual și fapt cotidian neînsemnat se presupun și se condiționează:

Ad augusta per angusta.

Ion Biberi

Limba noastră

Salutul

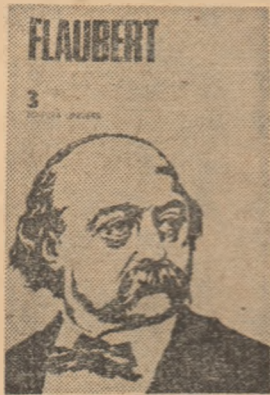
■ DUPĂ cum se știe, în evul mediu, cîne făcea studii superioare trebuia să învețe toate științele: teologie, medicină, istorie și așa mai departe. Pe măsură însă ce aceste specialități s-au dezvoltat, nu a mai fost chip ca un singur om să le stăpînească pe toate, deci știința s-a ramificat și fiecare tînră a fost obligat să-și aleagă una dintre ramuri. S-a ajuns în ultimul timp la o situație mai complicată încă: specialiștii nu mai pot stăpîni toate cunoștințele nici măcar din profesie pe care și-au ales-o: dintre medici, unul e specialist în boli de urechi, altul în boli de stomac; istoricii cunosc sau antichitatea, sau timpurile mai noi etc.

Iată că acum se procedează și în sens invers: numeroase obiecte de cercetare au nevoie de cunoștințe și de metode

care aparțin mai multor specialități, prin urmare cercetătorul are nevoie să se informeze din mai multe domenii, ceea ce înseamnă că trebuie să fie familiarizat cu mai multe științe. Pentru a lua un singur exemplu, celui care cercetează numele de locuri nu-i ajung cunoștințele și metodele lingvistice, ci are nevoie de geografie, de istorie etc. În felul acesta, se combină între ele mai multe specialități, sau mai exact, se creează noi ramuri ale științei.

A apărut de curînd, în Editura Științifică și Enciclopedică, lucrarea *Salutul în limba română* de Marica Pietreanu. Recunoscînd complexitatea subiectului, autoarea, lingvistă de profesie, s-a adresat și psihologiei, sociologiei și altor specialități, de la care a obținut date. În felul acesta a reușit să tragă concluzii

Vinătorul de clișee

REMARCABIL act de cultură, traducerea operelor lui Flaubert, publicate de Irina Mavrodin la editura Univers, continuă cu al treilea volum. Editia critică (întrucât se aplică termenul unei traduceri care n-are cum oferi variante, dar însoteste textul cu substanțiale note de istorie literară și considerații critice) grupează în volumul de față două scrieri înrudite: **Bouvard și Pécuchet** și **Dictionarul de idei primice comune**. E inclus și un text din tinerețe, apărut, de asemenea, postum: **Străbătând cimpii și tărâmurii**.

Alăturarea primelor două titluri este pe deplin justificată. Insași Flaubert și-a propus odată să imbine textele. Într-un proiect cu însemnări sumare, descoperit acum vreo treizeci de ani de Marie Jeanne Durry, autoarea unei lucrări monografice, proiect datat din 1863, aflăm că romancierul se gîndea să intercaleze **Dictionarul de idei primice** de-a gata printre paginile pe care le transcriu cele două personaje titulare, copisti prin profesie și vocație. Făcînd abstracție de nerealizata contopire, apropierea între banalitățile, în general solemn rostite, ale **Dictionarului** și epoecei burlescă a lui **Bouvard și Pécuchet** e izbitoră. Dacă actuala ediție de opere și-ar fi propus să nu lase la o parte nici un text flaubertian, în același volum ar fi fost și locul lui **Sottisier ou specimen de tous les styles** (Culegere de nerozii său probe din toate stilurile). Acolo Flaubert, care a consultat cam o mie cinci sute de volume pentru a-i putea pune pe cei doi copisti să investigheze diferitele zone ale științei, a notat cu delicii perlele infimite. Astfel, într-o lucrare medicală: „Mamelele femeii pot fi socotite un obiect plăcut și util”. Ar fi intrat în discuție și **Catalogul ideilor la modă (chic)**, care însiră, cu subtext ironic, formule ca „superficialitatea științifică a lui Voltaire”. Așa cum au scris frații Goncourt, ostili cu înverșunare lui Voltaire, Flaubert a fost pasionat voltairin. Homajii din **Deuxième Bovy** carichează degradarea voltairianismului la un **esprit fort** de provincie, raționalismul de spîter.

Bouvard și Pécuchet a suscitat o cantitate enormă de comentarii și a fost interpretat în moduri foarte diferite, pentru că și textul are armonice multiple, iar răceala enunțurilor e destul de enigmatică. S-a vorbit — între altele — de punerea în discuție a însăși cunoașterii. Acest mod de lectură a fost, poate, contaminat de perspectiva biografică. Navigarea printre cărți, cerută de procesul documentării, adesea în domeniul științific cu care nu avea cum să fie familiarizat (se consulta mereu cu specialistii respectivi) i-a creat lui Flaubert un sentiment de oboseală, chiar de zădărnice. Dar derizoria aventură intelectuală a celor doi copisti, urmată cu simplism și suficiență, e permanent ridicolă prin felul cum ei se trudeau să reducă zonele în care pătrund la formule și la clișee, să coboare cunoașterea la nivelul lor. Într-un final rămas în proiect (se știe că **Bouvard și Pécuchet** e neterminat) cei doi se reintorc cu beatitudine la prima lor ocupație: „Să copieze ca odinioară... „Se ocupă de copiat...”

Cu privire la a treia scriere inclusă în

volum, comentariile critice ale Irinei Mavrodin ne propun o reevaluare în dezacord cu opinia mai severă a lui Albert Thibaudet. **Străbătând cimpii și tărâmurii** e considerat ca „un joc al spunerii și nonspunerii”. Argumentarea e interesantă dar recitirea textului generat de o colaborare cu Maxime du Camp, prietenul tinereții lui Flaubert, mă face să inclin spre aprecierea mai puțin dărnica a lui Thibaudet. Flaubert nu are nevoie, de altfel, de indulgența posterității pentru paginile pe care nu a vrut să le dea la lumină.

S-a spus că iubirea este ca un han spaniol, unde găsești doar hrana pe care ai adus-o cu tine. Este și riscul comentariilor care accentuează stăruitor rolul creator al recepțiilor literare. Nu faptul că Flaubert a lăsat nepublicat **Străbătând cimpii și tărâmurii** reprezintă un argument în defavoarea acestor însemnări de călătorie, ci distanța pe care o constatăm la lectură, față de alte texte scrise de Flaubert, cam în aceeași vreme, astfel, față de prima versiune din **Ispitirea Sfintului Anton** și, cu atît mai mult față de romanul debutului.

Mai e nevoie să insistăm asupra dificultăților pe care Flaubert, inovator al stilului, le pune în cale traducătorilor? Poate părea straniu că, încă în jurul lui 1850, se mai putea pune cu seriozitate în discuție întrebarea: „Flaubert știa să scrie?” Dar istoria criticii cuprinde destule asemenea ciudățenii. Polemica între Louis de Robert și Paul Souday ar putea intra, în ceea ce-l privește pe cel din urmă, în vastul **sottisier** al criticii, căci puricind cărțile pentru a însira neglijente și erori gramaticale — unele reale — de Robert ignora esențialul: descoperirile stilistice.

Singurul și involuntarul merit al respectivei polemici a fost că a prilejuit alt schimb de păreri, de astă dată între totuși memorabil, consemnat în două articole. Pomenind de daniel verbal dintre Robert și Souday, Thibaudet utilizase o formulare ambiguă cu privire la stilul lui Flaubert. Irat, Proust a publicat în „Nouvelle revue française” un studiu ce constituie un model de „critică creatoare”, în sensul rezistent al sintagmei, de critică dezchizătoare de orizonturi. Răspunsul lui Thibaudet nu a fost polemic. Criticul și-a clarificat opiniile și a întreprins observațiile lui Proust, urmînd sistematic inovațiile flaubertiene. Discuția este exemplară prin urbanitate și prin felul cum cei doi interlocutori și-au aprofundat reciproc observațiile. Desigur, nu e cazul să detaliez. S-ar putea rememora doar felul expresiv al utilizării timpurilor verbale — care pe care Vianu avea să o conține la noi cu rezultatele știute —, de asemenea, „stilul indirect liber” care a iradiat departe în proza franceză și mondială. Limbajul naratorului care reproduce particularitățile unui personaj, imprimîndu-i și optica, dealtfel cu finalități felurite: ironic, distanțare, eventual simpatie. Thibaudet a aflat și exemple de „stil indirect liber” anterior lui Flaubert, la La Fontaine, de pildă, dar a subliniat locul de pionier al romancierului. Rebut de naturalist, care mai toți s-au format în lumina puternică a înaintașului, procedea la devenii bunul multor prozatori ulteriori. L-a practicat, insistent, dar neapăsător, și Brebeanu.

Romanul neterminat aparține și stilistic maturității depline, cu momente mai sece, cerute de procesul personajelor, cu o specială atenție la ritm și la acele „chutes des phrases” care i-au nedumerit într-adevăr pe cei doi Goncourt. Sint coordonate pe care traducerea le respectă, găcind potrivite corespondențe. Sistem departe de stilul uniform corect, cu podoabe stereotipe, de supărătorul „stil editorial” al traducerilor. Ambianța stilistică flaubertiană e prezentă. Este încă unul dintre elogiile ce se pot aduce muncii Irinei Mavrodin.

Silvian Iosifescu

● La Teatrul Național din Zagreb a avut loc premiera spectacolului **Maestrul și Margareta** după M. Bulgakov în regia și scenografia lui Horia Popescu de la Teatrul Național din București.

Cotidianul „Politika” din Belgrad publică în numărul său din 11 februarie 1985 o corespondență specială cu titlul **Evenimentul teatral al stagiunii la Zagreb**.

Heinrich BÖLL:

terile. Casca de oțel răni, oamenii țipă, beivul strigă și el, cu toate acestea trenul se pune în mișcare și față de un tren în mișcare pină și o cască de oțel își pierde în majoritatea cazurilor prestața. I-am dat drumul camaradului uluit, i-am înapoiat pistolul și i-am făcut vînt spre ieșire.

Orășelul părea destul de anost. Oamenii s-au retras repede, scuarul din fața gării a rămas pustiu, un funcționar obosit și murdar ne-a arătat drumul spre o circiumă neînecăpătoare, ascunsă dincolo de scuarul prăfuit, printre copacii pitici. Ne-am lăsat bagajele pe jos și cu am comandat vin, unul prost, cauza de fapt a mahmurelii care mă hărțuia de la trezire. Insoțitorul meu stătea tăcut și supărat. I-am oferit țigări, am fumat, l-am studiat cu atenție: purta decorațiile obișnuite, era tânăr, cam de vîrsta mea, părul îi atrna în șuvițe blonde pe fruntea netedă, albă, aproape că îi acoperea ochii întunecați.

„Chestia e”, spuse el dintr-o dată, „camarade, ce m-am săturat pină-n git, înțelegi?”

Am încuviințat.

„Așa de tare m-am săturat, că nici nu mai am cuvinte să îți-o spun; am de gînd să-ți șterg, înțelegi?”

L-am privit în ochi.

„Da”, spuse el sec, „o șterg, mă duc în pustă. La cai mă pricep destul de bine, pot să găsesc la nevoie o supă extrafină, n-au decît să mă pupe cu toții în fund. Vii și tu?”

Am clătinat din cap.

„Ți-e teamă, sau ce?... Nu?.. Bine, eu oricum am șters-o... Salut!”

S-a ridicat, a lăsat bagajele unde erau, a pus o bancnotă pe masă, m-a salutat încă o dată și a plecat.

Am așteptat o bună bucată de vreme. Nu puteam să cred că s-a dus așa, pur și simplu, în pustă. Îi păzeam bagajele și așteptam, beam vinul prost și încercam fără prea mulți sorți de izbîndă să leg o conversație cu hangiuul, mă holbam la scuarul din fața circiumii unde poposea uneori, învăluită în nori de praf, o căruță trasă de cai costelivi. Mai tîrziu am cerut o friptură, am continuat să beau vinul prost și să fumez. Se insera, din cînd în cînd, prin ușa deschisă pătrundeau în încăperea un nor de praf, circumarul căsca sau schimba vorbe cu clienții care beau vin.

Intunericul s-a lăsat repede; n-am să știu niciodată cite mi-au trecut prin cap în timp ce stăteam și așteptam acolo, beam vin, mincam friptură, îl examinam pe circumarul gras, mă holbam la piațeta din fața circiumei și trăgeam din țigară...

Creierul meu derula cu indiferență toate aceste fragmente, le scupa, în timp ce eu înotam amețit prin apa întunecată, în această noapte fără ore, într-o casă necunoscută aflată pe o stradă anonimă, lingă o față al cărei chip nici măcar nu-l văzusem bine...

Mai tîrziu m-am repezit spre gară, am constatat că trenul meu plecase și că următorul ajungea abia a doua zi dimineață; mi-am plătit consumația, mi-am lăsat bagajul lingă cel al camaradului și am pornit-o, clătîndu-mă pe picioare, prin amurgul care cobora peste orașel. Din toate părțile se revărsau peste mine griuri, griuri închise, doar din cînd în cînd cite o dungă palidă de lumină dădea viață fețelor omneștii.

UNDEVA, nu știu unde, am băut un vin mai bun, m-am uitat pierdut la fața gravă a unei femei din spatele tejghelei, am simțit un miros parcă de oțel dintr-o bucătărie, am plătît și am dispărut din nou în amurg. Viața asta, gîndeam, nu e viața mea. Ar trebui să joc viața asta, și sînt un jucător prost. Se făcuse beznă de-a binelea și un cer blind spînzura deasupra orașului vîratec. Undeva era și războiul, neobservat, neauzît pină în străzile acesteia liniștite, unde casele joase dormeau alături de copaci la fel de pitici; undeva, pierdut în această desăvîrșită liniște, era și războiul. Eram singur în oraș, oamenii lui mi-eran străini, copacii lui în miniatură păreau scoși din cutia cu jucării și lipiți apoi pe trotuarele liniștite, cenușii, iar cerul plana peste toate ca un avion silențios amenințînd în fiecare clipă cu prăbușirea.

Undeva, sub un copac, am văzut un chip învăluit într-o lumină palidă ce izvora din interior. Ochi triști sub un păr moale, probabil castaniu deschis, cu toate că părea cenușiu în acea noapte, o piele albă, o gură rotundă care trebuia să fie roșie dar părea și ea tot cenușie. „Vino”, i-am spus aceluși chip.

Am apucat strîns brațul fetei, un braț omeneș, palmele noastre s-au înclăștat, degetele noastre s-au întîlnit și s-au strîns în timp ce treceam prin orașul necunoscut, pe o stradă la fel de necunoscută.

„N-aprinde lumina” am spus cînd am intrat în camera asta în care stau lungit acum cînd înot prin beznă. În intuneric am atins fața ei udă de lacrimi, și a fost ca și cum m-aș fi prăbușit într-o prăpastie nesfîrșită, ca și cum mi-ar fi alunecat de sub picioare treptele unei ametoitoare scări de catifea; mă prăbușeam la nesfîrșit în prăpăstii care se nășteau unele dintr-altele, tot mai afund...

Amintirea îmi spunea că toate acestea s-au mai întîmplat odată, și că acum stăteam întins, cu perna aceasta sub cap, în această cameră, cu trupul ei lungit alături, fără măcar să-i aud rîsunul; dormea la fel de ușor ca un copil. Doam-

„Popas în orașul X“

ne, oare pină acum n-am avut decît creier ?

Deseori apele negre păreau că se liniștesc ; atunci mai speram că odată și-odată tot am să mă trezesc și am să-mi pot mișca picioarele, am să aud, am să adu-mec din nou și n-am să mai reduc totul numai la gândire ; speranța aceasta vagă însemna pentru mine nespul de mult, cu toate că dispărea repede, lăsînd loc rotirii tot mai nebunești a apelor întunecate, care îmi apucau încă o dată hoitul în gheare și-l făceau să plutească la nesfîrșit, într-o singurătate fără hotar. Tot amintirea îmi spunea că noaptea avea și ea limitele ei. Trebuia să se lumineze din nou. Îmi spunea de asemenea că puteam să beau, să sărut și să plîng, să mă și rog de-aș fi vrut, dar nu poți să te rogi numai cu creierul. Știam să sint treaz, treaz în patul unei tinere, pe pernele ei mătăsoase, într-o noapte copleșitor de întunecată ; în timp ce știam toate astea trebuia totuși să cred că sint mort...

AURMAT un răsărit venit pe tăcute, tiptil, atît de nespul de încet încît aproape că nu-l poți observa. Mai întii crezi că te înșeli ; cînd stai noaptea întreagă într-o viziună întunecată nu mai poți crede că tocmai acesta este revărsatul zorilor, dunga blindă, luminoasă din spatele orizontului invizibil ; crezi că te înșeli, că ochii ți s-au aprins de oboseală și nasc halucinații din cine știe ce neștiute rezerve de lumină. Și totuși, ceea ce vezi este chiar răsăritul, și mai luminos acum decît înainte. Se face într-adevăr lumină, tot mai multă lumină, din ce în ce mai puternică, pata cenușie din spatele orizontului se risipește încet și ești silit în cele din urmă să crezi că e ziua.

Am simțit dintr-o dată că îngheț ; picioarele îmi ieșiseră de sub pătură, dezvelite și reci, simțeam realitatea frigului ; am oftat adînc, am simțit cum respirația mi se prelinge pe bărbie, m-am aplecat înainte, am apucat plapuma, mi-am acoperit picioarele. Aveam din nou mîini, picioare, simțeam din nou vibrația răsufării. Am întins mina spre stînga, în gol, mi-am pescuit pantalonii de pe podea și am auzit în buzunar zgomotul cutiei cu chibrituri.

„Te rog, nu aprinde lumina“ spuse fata și oftă la rîndu-i.

„Vrei o țigară ?“, întrebai în șoaptă.

„Da“, răspuse ea.

La flacăra chibritului, fata ei arăta palidă. O gură galben-închisă, ochi rotunzi, negri, temători, pielea ca nisipul moale, fin, auriu și părul ca mierea întunecată. Era greu să vorbești ; să te agăți de ceva. Amîndoi ascultam cum se scurgea timpul, un foșnet minunat, întunecat, în care se pierdeau secunde.

„La ce te gîndești ?“ întrebă ea pe neașteptate. A fost ca o împușcătură surdă, foarte precisă, care a mers drept la țintă, a prăbușit în adîncurile mele un dig, și înainte chiar de a întrezări fața ei în lumina chibritului care se stîngea, am răspuns : „Mă gîndesc cine oare o să stea peste șaptezeci de ani lungit în camera asta, cine oare o să locuiască în jumătatea asta de metru pătrat și ce-o să știe despre noi doi“. „Nimic“ — a spus — „n-o să știe decît că a fost război“.

Amîndoi am aruncat mucerile de țigară spre stînga, lingă pat ; au căzut fără zgomot pe pantalonii mei, pe care a trebuit să-i scutur pină cînd mucerile au lunecat unul lingă altul, pe podea.

„Și pe urmă m-am gîndit cine sau ce a fost aici acum șaptezeci de ani. Poate că pe locul ăsta era un ogor, poate că la doi metri sub capul meu creștea porumb sau ceapă și vîntul sufla de jur împrejur, și în fiecare dimineață aceiași zori trîști răsăreau dinspre orizontul pusteii. Sau poate că tot aici a avut altcineva o casă“.

„Da“, spuse ea încet. „și acum șaptezeci de ani aici era o casă“.

Am tăcut.

„Da“, spuse ea, „cred că acum șaptezeci de ani bunicul meu a construit casa asta. Pe atunci trebuia să se fi construit și calea ferată, și el lucra la calea ferată și din banii cîștigați a construit căsuța asta. Și pe urmă a plecat în război, știi, era în 1914, și a căzut în Rusia. Pe urmă a plecat într-acolo și tata, care avea ceva pămînt și lucra tot la calea ferată : el a murit în războiul de acum“.

„A fost ucis ?“

„Nu, a murit pur și simplu. Mama s-a prăpădit și ea mai de mult. Și acum locuiesc aici fratele meu cu soția și copiii lui. Și peste șaptezeci de ani vor sta aici strănepoții fratelui meu“.

„Poate“, am spus, „dar nu vor ști nimic despre noi doi“.

„Nimeni n-o să știe vreodată că am fost aici împreună“.

Am strîns în palmă mina ei mică, atît de moale, și mi-am lipit-o de față. Prin crăpătura ferestrei pătrundea în odaie un întuneric cenușiu-lăptos, mai luminos decît negurile nopții. Am simțit dintr-o dată că se ridică de lingă mine fără să mă atingă și am auzit-o cum pășeste ușor cu tălpile goale, pe podea ; a început să se îmbrace. Mișcărilor ei și foșnetele pe care le desluseau erau nespul de blînde ; numai cînd și-a dus mîinile la spate să-și încheie nasturii de la bluză am auzit o răsufare ceva mai puternică.

„Acum e rîndul tău să te îmbraci“, spuse ea.

„Mai lasă-mă să stau“, am răspuns.

„Totuși n-aș vrea să aprind lumina“.

„Nu aprinde nici o lumină și lasă-mă să mai stau“.

„Ar trebui să mînci ceva înainte de plecare“.

„Deocamdată nu plec“.

Am simțit cum s-a oprit pe cînd și-a pus pantoful și cum m-a privit, împietrit, prin întuneric.

„Așa deci“, spuse ea încet, și nu mi-am putut da prea bine seama dacă în vocea ei era uimire sau spaimă.

Cînd mi-am întors capul într-o parte am reușit să-i întrevăd conturul trupului în umbrele dimineații cenușii. Se mișca extrem de lin, aduna lemne și hirtii ; apoi a scos cutia cu chibrituri din buzunarul pantalonilor. Toate foșnetele ajungeau pină la mine ca niște chemări surde, infricoșate, ale unui necunoscut aflat pe

Rosti încet : „Deci te-ai hotărît totuși să te scoli“.

„Da“, am spus. Am închis încă o dată ochii și m-am prăbușit în neantul legănat a cărui răsufare era fără parfum și fără urmă, al cărui puls mă atîngea doar ca o adiere ușoară, abia perceptibilă ; am deschis ochii oftînd și am apucat pantalonii care stăteau acum împăturiți cu grijă pe un scaun de lingă pat.

„Da“, am spus încă o dată și m-am sculat.

Stătea cu spatele la mine, în timp ce eu făceam cu rapiditate gesturile obișnuite, îmi trăgeam pantalonii, îmi legam șiretul de la ghețe și îmbrăcam vestonul cenușiu.

Am rămas nemișcat o bucată de vreme, cu țigara stînsă între buze, și am privit către fata ei, care mi se arăta

Heinrich Böll și Anemorie Böll, în septembrie 1983, la Mutlangen.

un mal și strigînd de acolo către un altul, purtat fără scăpare în zbaterea apei năvalnice ; și în aceeași clipă mi-am dat seama că dacă nu mă scol, dacă nu mă decid în următoarele minute să părăsesc această corabie fragilă a singurătății, nu-mi mai rămîne decît să mor ca un neputincios în acest pat sau să fi împușcat chiar pe această pernă de zbirii neobosiți cărora nimic nu le poate rămîne ascuns.

În timp ce percepeam melodia șoptită care venea dinspre ea, așa cum stătea acolo, lingă sobă, și se uita la focul al cărui contur cald creștea cu bătaii încete de aripi, părea că ne desparte mai mult de o întregă lume. Stătea undeva, la marginea vieții mele, unde fredona încet și se bucura de licărul focului ; înțelegeam toate aceste lucruri, le vedeam, simțeam în nări fumul hirtiei arse, și cu toate astea mai departe de mine n-ar fi putut sta niciînd.

„Școală-te odată“, îmi spuse fata, „în curînd trebuie să pleci“.

Am auzit cum a pus o cratiță pe foc și a început să amestece, zgomotul infundat al lingurii de lemn era plăcut și liniștitor și pe neașteptate mirosul de mămăligă s-a răspîndit în încăpere.

DINTR-O dată am văzut totul. Camera era foarte mică. Stăteam lungit pe un pat întins de lemn. Lingă el era un dulap cafeniu, fără nici o podoabă, care umplea spațiul pină la ușă ; în spatele meu, nu știu exact unde, trebuia să se afle o masă, scaune, și la fereastră — sobă. Era liniște și răsăritul era încă atît de dens încît așternea umbre prin încăpere.

„Școală-te, te rog“, spuse ea încet. „s-a făcut timpul să pleci“.

„Trebuie să pleci ?“

„Da, trebuie să merg la lucru și tu trebuie să pleci înainte de a ajunge eu acolo“.

„La lucru ?“ am întrebat, „cum așa ?“

„Ce întrebări mai pui și tu...“

„Unde lucrezi ?“

„La calea ferată“.

„La calea ferată ?“ am întrebat. „Și ce faci acolo ?“

„Car pietre, pietriș, ca să nu se întimplă nimic cu trenurile“.

„Totul o să fie bine, n-o să se întimplă nimic rău“, am spus, „și la ce linie lucrezi ? Spre sat ?“

„Nu, spre oraș“.

„Mai bine așa“.

„De ce ?“

„Pentru că n-am să trec pe lingă tine cînd o să plece trenul“.

acum mică și slabă în dreptunghiul ferestrei. Părul ei era frumos și moale, ca o flacăra domoală.

Se întoarse și surise. „La ce te mai gîndești ?“ întrebă.

Am privit-o pentru prima dată în față : a fost atît de simplu, încît nici nu mi-am dat seama cînd s-a întimplat ; avea ochi rotunzi, în care strălucea teamă și iar teamă, bucurie și iar bucurie.

„La ce te mai gîndești ?“ mă întrebă încă o dată, și nu mai surise.

„La nimic“, am spus, „nu pot gîndi nimic. Trebuie să plec. Nu există nici o scăpare“.

„Da“, spuse ea și dădu aprobator din cap. „Trebuie să pleci. Nu există nici o scăpare“.

„Și tu trebuie să rămii aici“.

„Eu trebuie să rămîn aici“ spuse ea.

„Trebuie să îngrămădești pietre, pietriș, ca să nu se întimplă nimic, pentru ca trenurile să se poată îndrepta liniștite într-acolo unde se întimplă ceva“.

„Da“, spuse ea, „asta am eu de făcut“.

Am coborît o stradă liniștită, pustie, care ducea spre gară. Toate străzile duc spre gări și toate gările duc spre război. Ne-am adăpostit în umbra unei uși și ne-am sărutat, și în timp ce mi-am odihnit mîinile pe umerii ei, acolo, pe loc, am simțit că îmi aparținea. Și s-a îndepărtat în aceeași clipă legîndu-și umerii, fără să arunce o privire înapoi.

Ea e cîmplit de singură în acest oraș, și deși avem același drum, spre gară, nu putem merge împreună. Eu trebuie să aștept pină dispăre după vre-un colț, în spatele celui de pe urmă copac al acestei alei scurte, necruțător de pustie în lumina zilei. Trebuie să aștept și nu pot decît s-o urmăresc de la distanță, și știu că n-o s-o mai revăd niciodată. Locul meu e în acest tren, în acest război. Singurul bagaj pe care-l port acum, cînd mă îndrept spre gară, sint cele două mîini în buzunar și ultima țigară între buze, pe care, dealtfel, am s-o scuip în curînd ; dar e mai ușor să n-ai nici un fel de bagaj cînd cobori din nou, încet și clătîndu-te, spre buza prăpastiei de unde, într-o anume secundă, te vei prăbuși în abisul în care tuturor ne e scris să ne reîntîlnim.

Și a fost apoi extrem de liniștitor cînd trenul a sosit la timp, duduînd vesel printre lanurile de porumb, prin parfumul pătrunzător al roșiilor coapte.

Prezentare și traducere de Raluca Brancimir

„Suomi — terra magica“

CARTEA lui George Radu (ediție revăzută a celei apărute acum un deceniu și jumătate sub titlul Finlanda) captează atenția cititorului printr-o iscusită dozare a datelor istorice, culturale și științifice, cărora li se adaugă fulgurante imagini poetice desprinse dintr-o realitate fabuloasă cu care autorul a venit în contact nemijlocit într-o serie instructivă de călătorii.

Dintr-o călătorie orice scriitor poate realiza un volum care să constituie cartea sa de vizită cu privire la cele văzute.

De data aceasta sintem puși în fața unei rigori și a unui echilibru incontestabil între documentația propriu-zisă, anterioară și... palpabilul fapt real. Compusă din opt secțiuni, un prolog : Răspuns la provocare și un epilog : Final deschis care închid șase secțiuni fundamentale, cartea este gîndită cu chibzuială și răbdare, cu satisfacția vădită de a oferi cititorului imaginea unei străvechi civilizații care a întîlnit de-a lungul timpului vitregii ce nu i-au alterat esența.

Este benefică ideea desprinsă din opera lui Arnold Toynbee cu privire la istoria civilizațiilor, a interacțiunilor dintre natură și om, pe care autorul citat o numește „provocare“. Geneza civilizațiilor se datorește acestui raport dintre provocarea pe care natura o aruncă omului și răspunsul la provocare pe care omul este nevoit să-l dea ca să se apere. De aici pină la crearea unei civilizații, conchide George Radu, nu este decît un pas.

Autorul, un sentimental bine temperat, un cerebral cu certe valențe poetice, atras de prestigiul unor fapte grandioase sau de versurile de o sonoritate inegalabilă, amintind de muzica lui Wagner, ale epopeii naționale finlandeze Kalevaia, nu eludează istoria acestui popor de vikingi care au construit ca într-un miracol o țară născută din ape. Dominația suedeză, iar mai tirziu cea țaristă au dus la răspunsul firesc pe care poporul finlandez l-a putut da acestor provocări : constituirea Finlandei într-un stat național independent. Istoria, deci, se relevează, ca și celelalte rezultate ale spiritualității finlandeze, pe baza unei strategii a nuanțării notelor și impresiilor personale. De aici și tehnica adecvată : acumularea datelor revelatorii, care vorbesc de la sine, și prezentarea lor prin prisma epopeii naționale finlandeze — Kalevala. (Cartea se subintitulează, de fapt, Pe urmele eroilor „Kalevaliei“.)

Despre Finlanda, oamenii știu foarte multe lucruri azi : despre peisajul ei unic, în primul rînd, despre cultura ei, despre renumita ei școală de arhitectură, despre dorința ei de a găzdui reuniuni internaționale consacrate păcii, despre proverbiala ordine și curățenie, specifice, de fapt, întregului Nord, despre faptul că este o mare producătoare de hirtie și o mare producătoare de lactate. Dar puțini știu că Finlanda este o țară în care industria, în general, și cea de virf, în special, concurează țările cu vechi și mari tradiții în acest domeniu.

Senzaționalul trecerii Cercului Polar, eveniment care se încununează tradițional cu o diplomă de pe orice meridian ai veni, miracolele fantastice provocate de nopțile lungi ale iernii finlandeze, obiceiuri inedite și alte asemenea cunosc o supunere la obiect tandră și calmă, într-un spirit elevat, de cultură ce se concretizează în considerații sistematice. Cartea se vrea un imn închinat efortului, virtuților și calităților de excepție ale poporului finlandez, de neuitat rămînd paginile ce descriu fenomenul meteorologic unic : aurora boreală, cit și cele ce privesc „omul finlandez“.

Autorul este un creator de bună literatură de călătorie, care, în ciuda unor lungimi și a unor pasaje mai puțin antrenante, conturează o extraordinară realitate, am spune fantastică : SUOMI—TERRA MAGICA.

George Ricus

Liv Ullmann — scrieri autobiografice

„Amintiri despre Picasso”

● Astfel este intitulată expoziția itinerantă a celebrului fotograf Roberto Otero, bucurându-se de un mare interes în principalele orașe ale Spaniei. Peste o sută

de imagini realizate de Otero îl înfățișează pe Picasso în momente și scene din viața personală, familială, putându-se constitui într-un amplu reportaj. Roberto Otero Casado, argentinian de origine, a fost prieten cu Picasso, vizitându-se des. Otero s-a „supus” subiectului total, căutând să-l surprindă în situații caracteristice, fiind cucerit de vitalitatea marelui spaniol. Există două cărți de „conversații cu Picasso” realizate de doi fotografi, unul Otero, iar celălalt Brassal. Cei doi prieteni și-au notat nu numai pe peliculă, cu minuțiozitate fiecare întâlnire. O selecție a convorbirilor lui Otero a apărut în catalogul expoziției.

A.I.C.L.

● A apărut nr. 25 din Revista Asociației Internaționale a Criticilor Literari. Numărul e consacrat în întregime celui de-al VIII-lea Congres, ținut la Alghero (Sardinia) între 27—31 mai 1984, în cadrul căruia s-au desfășurat lucrările Colocviului cu tema **Critica literară și Teatrul**.

Sint publicate în extenso alocuțiunile lui Gaetano Salvemini (Italia), vicepreședintele internațional al A.I.C.L., care a avut o contribuție importantă în organizarea reuniunii, și a lui Robert André, președintele A.I.C.L. Urmează textele comunicărilor de care le-au susținut: Neria de Giovanni și Nicolas Tan-

da (de la Universitatea din Sassari — Sardinia), Antonio Festa, Santino Sparta (Italia), Tamara Balazova (U.R.S.S.), Max Blum (Israel), Mirja Bolgar (Finlanda), Alex Broch (Spania), Hanna Hrzalova, Jan Stevcek (Cehoslovacia), George Ivascu (România), Klaus Jarmatz (R.D.G.), Edmée de la Rochefoucauld (Franța), Richard Matuszewski (Polonia), Jean Rousselet (Franța), Georges Sion (Belgia), Ivan Tvetkov (Bulgaria), Narendraopal Singh (India) și Ryuji Nagatsuka (Japonia).

Cele mai multe din aceste texte, acordate de către autori, au apărut în numerele 27, 28, 29, 30 și 31 ale „Romăniei literare”.

Rimbaud și calculatorul

● „Tabelul concordanțelor ritmice și sintactice — Un anotimp în inferna de Arthur Rimbaud”, a apărut recent sub auspiciile Centrului de Studii Rimbaud al Universității din Neuchâtel, se datorează lui Frédéric S. Elgeldinger. Este a doua lucrare pe care autorul o consacra „copilului teribil al simbolismului” dar, ca și prima, publicată în 1981 și ocupându-se de poezii, nu oferă decât simple elemente informatizate, utile unei viitoare cercetări cu ajutorul calculatorului.

„Freamătul limbii”

● Cu acest titlu a apărut la Ed. du Seuil o masivă culegere de articole ale lui Roland Barthes precedind o **Aventură semiologică** (anunțată de Fr. Wahl, care va reuni textele cu caracter preponderent „științific”). Antologia, alcătuită potrivit preocupării tipic barthesiene a „plăcerii textului”, împarte cele aproape cincizeci de eseuri în șapte capitole a căror simplă enumerare este elocventă: idelle de literatură, de autor, de stil, istoricitatea ficțiunii, poetica (și poezia) semnelor, poetica imaginilor și, poate cea mai importantă secțiune, autori și texte recitite. Volumul vine să întâmpine anul aniversar Barthes (1915—1980).

Rolf Hochhuth — în actualitate

● Cea mai recentă piesă a dramaturgului vestgerman Rolf Hochhuth, **Judith**, pusă în scenă la teatrul „New Citizen” din Glasgow, este și cea mai controversată dintre creațiile scriitorului. Intitulată astfel după numele eroinei biblice, piesa, după cum preciza autorul însuși, este un act de acuzare a „demenței curselor înarmărilor”, încadrându-se în seria de piese politice documentare ale lui Hochhuth. „M-a atras piesa **Judith** pentru că am considerat-o deosebit de interesantă” — spune regizorul spectacolului, Robert David Macdonald. „Faptul că a stîrnit păreri controversate este absolut firesc. Așa se întâmplă cu orice creație pe o temă actuală — iar **Judith** este o asemenea creație. Marele merit a lui Hochhuth este de a fi transformat teatrul într-o instituție etică”.

Despre vin

● „Cele mai frumoase o sută de texte despre vin” se intitulază cartea editată de Louis și Jean Ozizet la „Le Cherche Midi” încercând să demonstreze că „vinul bun (băut cumpătat) este un pol al meditației despre Univers”. Sint puși să „colaboreze” o sută de degustători, de la filosofii antici și Rabelais pînă la șansonetiștii secolului nostru.

Francis Picabia

● La Madrid a fost organizată, în sălile Pablo Picasso, o mare expoziție antologică dedicată pictorului Francis Picabia (1879—1953) ale cărui opere sînt considerate ca valori importante în dezvoltarea artei plastice din secolul XX. Băiatul unui cubanez cu ascendențe spaniole și al unei franțuzoace, Picabia s-a născut la Paris. Unchiul său Maurice Davanne l-a inițiat încă din adolescență în arta fotografică. În 1895 se înscrie la Școala de Arte Decorative asistînd la cursurile ținute de Humbert, Cormin și Carrière, începîndu-și cariera de pictor despre care Duchamp spunea că este „cel mai important reprezentant al libertății artistice”, parcurgînd într-o interpretare personală toate marile curente și școli ale picturii secolului XX. (În imagine, Picabia în 1930).

Saint Exupéry

● Arhiva Națională Franceză prezintă o amplă retrospectivă, la Hôtel Rohan, Saint Exupéry (1900—1944). Omul, scriitorul, pilotul și epoca în care a trăit atât de tumultuos sînt prezentate în documente originale, fotografii, înregistrări sonore și, evident, filme. După cum se spune, această retrospectivă este cea mai completă și reprezentativă din câte s-au organizat pînă acum, dezvăluind nuanțe și detalii semnificative ale unei existențe.

Guérin : Poezii

● Într-o ediție îngrijită și adnotată de Marc Fumaroli a apărut în „Poésie/Gallimard” creația poetică a lui George-Maurice de Guérin, romanticul cu o aită de scurtă viață (1810—1839) și o considerabilă influență postumă — ca și publicarea operelor sale, asupra litericii franceze. Volumul cuprinde **Centaurul** (1840), **Bacanta** (1861), **Glaucus**, **Pagini fără titlu**, proza autobiografică din **Caietul verde** (1865), corespondența cu Barbey d'Aureville. O substanțială prefață, cronologia, bibliografia și notele constituie o contribuție importantă la înțelegerea operei poetului.

N. IONIȚĂ

„Verba volant... ?”

„On parle toujours mal quand on n'a rien à dire” (Voltaire, **Commentaire sur Corneille**)

Am citit despre...

Alb, negru, peștiș

■ N-AM prejudecăți snoabe contra romanului popular tip foileton. Bonom, reconfortant, îndeplinește și el, cu modestie, un rol catarctic în zone altminteri refractare la literatură. Chiar și cititorului cu gust subțire i se întâmplă, în ceasurile de lenă intelectuală, să guste, în dorul basmelor din copilărie, șnururile narative corect împletite în care prinții sînt nobili, săracii — oameni de ispravă, servitorii — discreți și fideli, femeile — blinde, calde, ispititoare, devotate, atunci cînd nu sînt, dimpotrivă, sută la sută zgripturoaice, „negativi” de orice sex fiind musai și nuanțat abjecti. Sau măcar să se amuze de naivitatea istorisirii în care sentimentele înălțătoare sînt monedă curentă și, după complicate meandre, și cit mai multe lovitururi de teatru, binele și răul sînt răsplătite pe merit.

Dar una e indulgența estetică și alta acceptarea convenției cu orice leșt (moral, filosofic, politic etc.) cu tot. Mi-a căzut în mină **Spectatorul brandenburghez**, de Daniel Gilles, al patrulea (nu și ultimul) roman dintr-o serie consacrată destinului a două familii aristocratice înrudite — de Mellery din Belgia și von Rosegg din Austria — înainte de cel de-al doilea război mondial și în timpul lui. Evenimentele din acest volum se petrec în anii 1940—1942. Belgia lincezește sub ocupație, Austria, care și-a pierdut prin Anschluss personalitatea statală, a devenit un membru de rang inferior al comunității naziste, Conteles Donat de Mellery, tinăr ofițer în armata belgiană, temporar prizonier într-un lagăr hitlerist, descoperă pe de o parte virtuțile morale ale neciopliților săi tovarășii proletari de prizonierat, pe de altă parte propriile sale aptitudini de lider și organizează un fel de celulă cvasi-comunistă. Soția lui, superba Laurence, îl așteaptă sagace ca o Penelopă, pe domeniul lor, respingînd cu gingașă fermitate avansurile propriului frate al lui Donat, neisprăvitul Brice, și ale vărului ei austriac, Friedl von Rosegg, maior în armata hitleristă. Bătrînul de Mellery, potențial colaboraționist, este tentat să accepte un post ministerial într-un guvern marionetă. Il împinge în această direcție nefastă sora

lui, Judith, o megeră care se recomandă cu dezarmantă sinceritate: „Mîi place tot ce înjosește. De altfel sînt destul de inteligentă pentru a ști că n-am dreptate. Urăsc însă tot ce este nobil, exemplar”. Mai există și marea familie, simpatica, distinsa Edmée, „o de Haudeville” mină de ascendență ei. Tot o de Haudeville prin naștere este și castelana austriacă Anne Laure von Rosegg, care locuiește împreună cu desvirgîțul ei tată, bătrînul prinț căruia nepoții — ofițerul nazist Friedl și pura, generoasa Renata, novice într-o mănăstire — îi spun Opa, în timp ce fiul ei, național-socialist din convingere, își face „cu bravură” meseria de maior în armata hitleristă.

Ceea ce m-a supărat în această carte totuși angajat antifascistă, în care virtuțile cam bombastice exaltate sînt tradiționale, de tip cavaleresc, expoziții lor fiind „sans peur et sans reproche”, este figura lui Friedl. Într-o lume colorată manicheist în alb și negru este singurul personaj peștiș — complex ar fi prea mult spus. Renata își adoră din copilărie fratele mai mare. Toți îl iubesc și par să aibă și pentru ce. Bătrînul prinț patriot îl privește ca pe singurul continuator demn al neamului Laurence, care îl respinsese avansurile pătimașe și soțul ei Donat, care îi cunoștea înclinațiile amoroase, țineau la el ca la un prieten de nădejde, cu suflet de elită și ei îndreptătea această încredere: vizitîndu-l în lagăr pe Donat i-a îndulcit prizonieratul și i-a propus să intervină pentru punerea lui în libertate, a ajutat să fie trecut din Franța în Belgia fetița lui Luc, fratele mai mic al lui Donat și membru al Rezistenței, dînd și alte o mie de dovezi de sensibilitate, delicatețe, loialitate și forță de caracter. Numai că — aflăm în altă ordine de idei — Laurence îl creștea pe Friedlein, „copil pe care Friedl îl făcuse cu o tinăre evreică din Viena, dar, ca nazist infocat, refuza să-l recunoască”. Maiorul Friedl von Rosegg a fost dus de un văr al său la o reuniune conspirativă a generalilor de sorginte aristocratică dornici să-l înlăture pe Hitler și a fost, acolo, singurul care și-a clamat dragostea față de Führer și intenția de a-l urma și apăra pînă la capăt. Așadar, un nazist cu un înalt simț al onoarei și al datoriei, un fascist cu inimă de aur și suflet de artist, un național socialist fanatic și omenos. Nu, mersi, o asemenea pasăre nu consum. La 40 de ani de la război sau la patru sute sau la patru mii, nazismul va rămîne intruchiparea a tot ce poate fi mai monstruos în societate, în om. Aproape toate faptele oribile care se petrec azi în lume n-ar fi fost de conceput dacă hitleristii n-ar fi introdus între categoriile plauzibilului genocidul. Există, totuși, lucruri cu care nu se glumește și nici nu se poate face literatură lacrimogenă.

Felicia Antip

● Praga, orașul în care acum o sută de ani s-a născut unul dintre cei mai mari ziaristi ai lumii, Egon Erwin Kisch (1885—1946), a găzduit un simpozion referitor la viața și opera „reporterului frenetic”. Comunicările și discuțiile au relevat militantismul antifascist al acestui prolific și pasionat publicist progresist, profund atașat adevărului revoluționar, subliniind în același timp valoarea estetică a scrisurii sale, adevăratei forme la care o comunitate în articolele, reportajele și pamfletele sale.

De la Los Angeles la Paris

● După ce a fost prezentată în cadrul festivalului de artă organizat anul trecut la Los Angeles, în timpul Jocurilor Olimpice, expoziția de pictură intitulată „Impresionismul și peisajul francez” a mai fost deschisă și la Dallas, Washington, New York. Acum ea a ajuns în Franța, la Paris, unde va rămâne deschisă până la 22 aprilie. Găzduită la Grand Palais, expoziția reunește opere imprumutate de colecționari și muzee din întreaga lume. Ansamblul de pinze semnate de Monet, Manet, Bazille, Pissarro, Sisley, Boudin, Cézanne, Signac, Berthe Morisot, Van Gogh, Caillebotte, Guillaumin, Emil Bernard, Cross și Seurat oferă o viziune pe cât de sensibilă pe atât de bogată și de diversă asupra Franței în ultimele decenii ale secolului trecut. În imagine — Doamna în negru, celebrul desen de Seurat.

Frații Grimm și „Kalevala”

● „Influența fraților Grimm asupra poeziei epopei naționale finlandeze, Kalevala” a fost tema unui seminar organizat de Societatea literară finlandeză în colaborare cu Universitatea din Helsinki și cu lectoratul de limbă și literatură germană de la Centrul de cultură al R. D. Germane din capitala Finlandei.

Miriam Makeba

● Printre oaspeții celui de-al 15-lea Festival al cîntecului politic, desfășurat recent în capitala R.D.G., s-a aflat și cântăreața Miriam Makeba (în imagine). Ea a susținut, la Friedrichstadtspark, un concert în care a interpretat cîntece inspirate de lupta popoarelor africane pentru independență.

Premiul D.W. Griffith

● Pentru întreaga sa operă cinematografică regizorul american John Huston a fost distins cu Premiul D. W. Griffith decernat de National Board of Review of Motion Pictures Inc., o organizație cu sediul la New York, fondată acum 70 de ani cu scopul de a lupta împotriva cenzurii și pentru a recompensa cele mai bune rezultate ale cinematografiei. Aceeași înaltă distincție a revenit filmului „A Passage to India” socotit cel mai bun al anului și regizorului său David Lean. Au fost, de asemenea, premiați, ca cei mai buni actori — Peggy Ashcroft și Victor Banerjee. Cel mai bun film străin care a primit premiul Griffith. O zi la țară de Bertrand Tavernier.

Seară Witkacy

● Consacrată centenarului nașterii lui Stanislaw Ignacy Witkiewicz, cunoscut și sub numele de Witkacy (1895—1939), la Varșovia a avut loc o seară omagială organizată de Comisia Națională Poloneză pentru UNESCO și de mai multe instituții culturale din Polonia. Cu același prilej a fost prezentată și o expoziție de portrete în pastel ale multiplului artist, deopotrivă de important ca pictor, romancier, dramaturg, teoretician și critic de artă.

Candidații pentru Academia Franceză

● Pentru ocuparea celor trei fotolii devenite vacante în Academia Franceză prin moartea lui Pierre Emmanuel, Jacques de Lacretelle și Marcel Brion, candidații sunt: Bertrand Poirot-Delpech, Marcel Schneider și Emmanuel Le Roy-Ladurie. Dar se vorbește, de asemenea, despre posibile candidaturi ale lui Louis Pauwels, Michel de Saint-Pierre, André Frossart și Paul Guth.

„Babilon lingvistic”

● Un adevărat Babilon lingvistic al zilelor noastre este considerată Londra de către lingviștii englezi. Conform datelor furnizate de Ministerul învățămîntului din Marea Britanie, în Londra se vorbește 147 de limbi (inclusiv engleza!). Cele mai răspândite, după engleză, sînt limbile rezidenților stabiliți în marea metropolă din fostele colonii.

Meteopsihologie

■ EXISTĂ întotdeauna la începutul lui martie o exasperare, o nevoie de schimbare a anotimpului înainte de granitele lui cosmice, o nevoie de hotăr și de luare de la capăt a lucrurilor, o dorință, acută și aproape istorică, de primăvară. Există întotdeauna la începutul lui martie sentimentul că iarna nu mai poate fi îndurată, că cerul mereu acoperit, și nămeții murdari, și noroiul înghețat sînt insuportabile, că dacă, prin absurd, iarna continuă, nu vom mai rezista. Desigur, nimic neobișnuit în această atitudine a limitei fixate calendaristic, ciudat este doar că, odată pragul de timp trecut, limita se lasă împinsă fără crîcnire mai departe. Friulul continuă adesea și în martie, și în aprilie, există ani cînd chiar și maiul e urît, dar noi continuăm, incredibil, să facem față, dar noi nu sîntem totuși de așteptare aminări, doborîți. Dacă la începutul lui martie ni s-ar spune că mai avem de răbdat două luni pînă să se facă frumos și cald, am claca probabil; dar dimpotrivă, cu toții sîntem convinși că iarna nu mai poate dura, că din clipă în clipă vor apare ghioceli, brebeneii, brîndusele, viorețele, atîtea diminutive ale speranței noastre de mai bine, măsurînd cu eroica lor frivolitate mersul înainte al anotimpului și al lumii.

Faptul că această florală numărătoare inversă se încapătinează să rămînă în vis încă o zi, două, trei, încă o săptămînă, faptul că legile devenirii sînt elastice și pot fi întinse sau scurtate după umorile norilor și capriciile vîntului nu împiedică ziua să crească implacabil și ritmic, nici primăvara să vină, oricît de tîrziu, definitiv. Desigur, cu cît această aminare este mai lungă, cu atît răbdarea și rezistența noastră sînt mai solicitate, dar — bizar — odată primele zile ale lui martie trecute, chiar dacă nici un semn al binelui nu se arată, disperarea noastră începe să scadă și o stranie răbdare ne întărește cu argumentele unei verificate inteligențe. Nu mai tragem cu săgeți în nori și nu mai implorăm pomii să înflorească, pentru că, de-a lungul mileniilor de rotire a anotimpurilor, am învățat nu numai că iernii nu i te poți împotrivi, ci și că întotdeauna vine în cele din urmă primăvara. Ceea ce-i poate exagerat să considerăm a fi o concluzie psihologică, dar este fără îndoială una meteorologică.

Ana Blandiana

Diderot-Kafka-Lorca

● Paradoxul despre un comediant de Diderot în regia semnată de A. Diaz Florian și în interpretarea actorilor Christian Neupont, Patrick Potot, François Prehaux caută un răspuns scenic contemporan la întrebarea pusă de Diderot, de-a lungul unui dialog în care se îmbină pasiunea, umorul și reflexia enciclopedistului asupra rostului meseriei de actor. Casa Bernardi Alba de Federico Garcia Lorca cu

același regizor ca la Diderot, A. Diaz Florian, scoțînd piesa din contextul istoric al poetului spaniol (o „documentare” asupra condiției femeii la sat) încearcă a ilustra eternul raport stăpînesc-lavru prin intermediul actrițelor: Dominique Baudin (Bernarda), Brigitte Faure (Martirio) Bernadetto Gillot (Maria Josefa, Prudencia), Sylvie Hamelin (Magdalena), Marie-Hélène Lamarque (Amelia), Sylvie

Bergman-Dietrich

● De curînd au apărut două cărți bogat ilustrate dedicate unor actrițe celebre: Admirabila Bergman de John Russel Taylor cu fotografii semnate de John Kobal la ed. Ramsay și Marlene Dietrich, portrete 1926—1960 prefată de François Weyergans la ed. Denoël. Cele două actrițe n-au avut nimic comun ca viață, carieră, stil, filme și totuși au avut ceva comun: calitatea lor de

interprete. În ambele lucrări sînt fotografii din timpul filmărilor, fotografii pentru premiere, în cea de a doua multe portrete semnate de nume celebre. Se poate urmări clar evoluția celor două actrițe, de la tinerele oarecare, după care nu întorcea nimeni capul pe stradă, căpătînd treptat noile infățișări datorate machiajului, modei, luminilor, grijii o-

Montlahur (Augustias), Françoise Papon (servitoarea), Christine Schall (La Poncia), Vise de Kafka în adaptarea lui E. Corman rezizate de Philippe Adrien cu J. Adam, A. Carbonier, P. Catalifo, N. Joly, L. Wurmsler și alti zece actori caută să refacă universul kafkian într-un spectacol baroc. Toate aceste reprezentații pot fi văzute pe scena teatrului Cartoucherie.

operatorilor, remodelajului realizatorilor, forma căpătînd valoare de arhetip, devenind mit. Fiecare apariție, rămasă în mintea spectatorilor, își are povestea, povestile ei, de multe ori într-o fotografie sintetizîndu-se un film. Sternberg a realizat șapte filme cu Dietrich, iar Rossellini, șase cu Bergman. „Amprinta” lor a rămas de-a lungul unor vieți.

Zélia GATTAI

Intîlniri cu prietenii lui Jorge Amado

■ Zélia Gattai, soția renumitului scriitor brazilian Jorge Amado, este autoarea volumului Um chapeau para viagem (O pălărie pentru călătorie, editura Record, Rio de Janeiro), publicată, în traducere franceză, la editura Stock. Cartea Zélii Gattai ne oferă posibilitatea să pătrundem în intimitatea vieții cotidiene a unuia din celebrii scriitori ai epocii noastre. Cu o pană sprintină, Zélia Gattai evocă, în cartea ei, amintirile foarte personale, vii și amuzante, ale intîlnirii ei cu Jorge Amado, primii lor ani de trai comun. Este o perioadă deosebit de agitată a vieții politice braziliene — sfîrșitul dîciturii

lui Vargas (1945) — în care Jorge Amado a fost direct implicat, în dubla sa activitate de deputat al Partidului comunist brazilian și de scriitor, fiind încă de atunci una din figurile cele mai cunoscute și mai populare din Brazilia. De-a lungul intîlnirilor aventurilor și intimplărilor neplăcute, Zélia Gattai povestește cu umor și duioșie acești ani 1945, 1946, 1947, care au fost atât de agitați și de exaltați. Din această carte, care ne dezvăluie câteva aspecte puțin cunoscute ale vieții lui Jorge Amado, redăm câteva fragmente.

Ilya Ehrenburg și trandafirii verzi

CITISEM cu mulți ani înainte romanul lui Ilya Ehrenburg Aventurile lui Julio Jurenito și în timpul războiului urmărisem seria de articole, atât de îmbărbătătoare și pline de speranțe ale acestui scriitor dinamic, sarcastic și curajos. Iar în casa noastră din Rio, am citit marele său roman Căderea Parisului. Aflînd că Ehrenburg lua masa în același restaurant unde mîncam și noi, la Hotelul Bristol din Varșovia — hotel distrus de război și din care doar jumătate rămăsese în picioare — m-am simțit nespuse de încîntată. M-aș fi mulțumit să-l văd doar de departe, nu îndrăzneam să cer mai mult. Dar Jorge m-a condus la masa lui, ca să mă prezinte. Ilya Ehrenburg va rămîne, pînă la sfîrșitul vieții lui, un mare și fidel prieten al nostru. Îi plăcea să asculte povestirile mele, îi plăcea să ne povestească pe ale lui, povestiri din copilărie, frumoase și amuzante. În fața lui Ehrenburg nimeni nu risca să spună ceva rău de Jorge, nici măcar să insinueze vreo critică. El reacționa cu violență și-i plătea imediat cu virf și indostat celui care cuteza așa ceva. Ni s-au relatat multe intimplări dintr-astea.

sută de kilometri de Moscova. Acolo, Ehrenburg avea o grădină foarte frumoasă cu pomi fructiferi, care înfloreau în soare primăvara și vara; mai avea și o seră, destul de mare ca să adăpostească florile și copacii care nu suportau iarna rusească. În această seră cultiva chiar el, cu mare grijă, câteva răsaduri de arbuști de cafea — avea vreo douăzeci, pe care-i procurase Jorge. Chiar și citiva jaquiere¹ din Bahia creșteau în grădina lui, sperîndu-l pe grădinar prin rapiditatea cu care se dezvoltau. Un botanist amator, Spiridios, s-a grăbit să-i telefoneze lui Ehrenburg ca să-l anunțe că va aduce tovarășului Amado trandafirii sădiți de el. Mălișos și batjocoritor, Ilya ne-a făcut la repezeală portretul vecinului său. Acest Spiridios, un om de treabă dar cam lăudăros, cultiva trandafirii chiar și iarna: asta era specialitatea și mindria lui. Ilya ne-a prezentat că vecinul lui avea obiceiul să exagereze ca să-și evidențieze meritele, ba chiar să-și mintă puțin. — O să vedeți că o să vă vorbească de altoiurile lui... Lăudați-l mult, îi place grozav asta.

Trandafirii aduși de Spiridios erau splendizi, de culoare galbenă tivii cu roșu. L-am felicitat în mod sincer, poate puțin exagerat, urmînd instrucțiunile lui Ilya, care nu-și putea reține risul. După aceea, botanistul ne-a rugat să-i mirosim trandafirii și să-i spunem ce parfum au. Drept să spun nu simțeam altă mireasmă decît aceea, incîntătoare, a unui trandafir. Nimic mai mult. Nici Jorge. Fără să se tulbure, în modul cel mai candid din lume, Spiridios ne-a spus că trandafirii aceia au un parfum de piersică, deoarece el a amestecat în polenul trandafirului pe cel al unei flori de piersică, în cursul unei alchimii prea complicată pentru slabele noastre cunoștințe botanice.

Mi-amintesc că l-am întrebat pe Spiridios dacă a văzut cumva trandafirii verzi. Spiridios a făcut ochii mari, ca și Ilya: ei n-auziseră niciodată despre așa ceva. — Ei bine, în Brazilia avem trandafirii verzi, am afirmat eu.

Ehrenburg s-a întors spre Jorge, cerîndu-i confirmarea celor auzite. Jorge ridea, cu un aer plin de subînțelesuri.

— Verzi? Nu pot să-ți garantez spusele Zélii. Eu unul n-am văzut trandafirii verzi în viața mea... Apoi a soptit la urechea prietenului său — tocmai bine cit să-l pot auzi și eu — că, fără îndoială, minciunile vecinului său m-au contaminat și pe mine.

Liuba, femeie fină și discretă, care pînă atunci nu spusese nimic, mi-a luat apărarea.

— Chiar dacă Jorge ar ști că există trandafirii verzi, n-ar mărturisi-o pentru nimic în lume. Doar n-o să piardă acum ocazia de a glumi.

Cum naiba îl descoperise atât de bine pe Jorge? Liuba spunea exact ceea ce eu cunoșteam atât de bine, Jorge dorea să se distreze. Dar Liuba? Cum de l-a ghicit?

— Amîndoi sînt la fel, continuă Liuba. În aceleași împrejurări, Ilya e în stare să afirme că n-a văzut niciodată un lucru, chiar dacă nu-i adevărat. Cînd e vorba de glumit, el e în frunte.

Văzînd mîtra amuzată a lui Spiridios, incredulă și rusînată în același timp, nici eu nu m-am putut stăpîni să nu rîd, ca și ceilalți zeflemiști. Mi-am reluat însă imediat aspectul serios și i-am asigurat: — Puteți să rideți mult și bine! Am să-mi procur răsaduri de trandafir verde, în Brazilia, și am să-ți le trimit, Ilya. Ai să te convingi singur că am avut dreptate.

ÎNTR-O telegramă de la sfîrșitul anului, în care Ehrenburg ne adresa urările lui, mă întreba: „Unde-s trandafirii verzi?”

Pînă la urmă l-am găsit, după cîțva timp cînd, cu ocazia celei de-a cincisprezecea aniversări a mișcării culturale Para Todos, condusă de Oscar Niemeyer, Jorge, Moacyr Werneck și James Amado, m-am dus la Svias. Acolo, prietena mea, Amalia Hermano Teixeira, o botanistă remarcabilă, știa de renumitul trandafir verde; ea mi-a descoperit un răsăd în interiorul statului: un răsăd viguros, dar mic, sădit într-o cutie de conserve. L-am predat așa cum eră prietenului nostru, higienistul Valerio Konder, care tocmai pleca la Stockholm să participe, împreună cu Ilya Ehrenburg, la o reuniune a Consiliului Mondial al Păcii.

— Să fii sigură, m-a încredințat el, că n-am să-mi iau ochii de pe el nici o singură clipă.

Valerio se amuza grozav de recomandările mele.

— N-avea nici o grijă, am să-l dau chiar eu personal lui Ilya Ehrenburg.

Peste cîteva luni după aceea ne-am întors la Moscova și, ca întotdeauna, am petrecut mai multe zile în dacea lui Ehrenburg.

Fără să ne lase măcar să ne scoatem paltoanele, Ilya ne-a dus în seră, unde trandafirul, plantat din nou într-un vas mare, era plin de boboci și de trandafirii verzi, iar lingă el, arbuștii de cafea dăruit de Jorge era încărcat de boabe bine coapte. [...]

— Și ce a spus Spiridios văzînd trandafirii verzi? — am întrebat eu curiosă.

Ilya a ris mălișos:

— Nici nu l-am arătat! Altfel, nu mi-ar fi dat pace pînă ce nu i-aș fi dat și nu vreau, cu nici un preț, să mă despart de aceste flori prețioase. O să-i numesc „trandafirii Zélii”.

Prezentare și traducere de Paul B. Marian

¹ Arhitect brazilian (n. 1907), reprezentant de seamă al arhitecturii moderne, a construit importante edificii în Brazilia, iar, în colaborare cu Lucio Costa, a elaborat, în 1957, planul construirii noii capitale, Brasília, și a colaborat la construcția clădirii O.N.U. din New York în 1948.

La tribuna Congresului al XIII-lea al P.C.R.

Pentru soluționarea marilor probleme ale contemporaneității

Valoarea și originalitatea demersului românesc

ALEGERILE de la 17 martie, moment de adâncă semnificație în viața întregului nostru popor, oferă prilejul unui strălucit bilanț politicii externe înțelepte și clarvăzătoare promovată de România pe toate meridianele lumii, chemată să ridice pe noi culmi prestigiul patriei, să marcheze tot mai puternic și mai angajat selia de pace a poporului român.

Indrumată permanent de primul bărbat al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, politica externă a căpătat tot mai puternice dimensiuni inovatoare, afirmând cu consecvență o concepție realistă, originală, în consonanță cu imperatiile păcii, argumentată temeinic pe analiza lucidă și de perspectivă a fenomenelor vieții internaționale. Este meritul incontestabil al tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi fundamentat întreaga bogăție a unui demers politic românesc, axat pe recunoașterea și consacrarea unor mari valori precum pacea, securitatea, demnitatea popoarelor, de a fi deslășit căile cele mai potrivite pentru traducerea în viață a aspirațiilor poporului român, care se împletesc în mod fericit cu năzuințele tuturor popoarelor de a statonici o cooperare internațională rodnică, pe baze noi, de care să profite în mod egal toate țările și popoarele lumii. Așa cum se subliniază pe drept cuvânt în Manifestul Frontului Democrației și Unității Socialiste: „Inițiativele, propunerile și acțiunile României, ale președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind dezarmarea și înlăturarea primejdiei unei catastrofe nucleare găsesc un larg ecou internațional. Frontul Democrației și Unității Socialiste va face totul pentru înlăturarea politicii de dezarmare, de colaborare și pace promovate de România, de președintele ei, pentru întărirea încrederii și securității pe continentul european și în întreaga lume, pentru soluționarea conflictelor pe calea pașnică a tratativilor, pentru lichidarea subdezvoltării și instaurarea noli ordini economice mondiale”.

Gindirea politică românească, strălucit intruchipată în concepția teoretică, inovatoare, de largă deschidere, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a demonstrat că în prezent pe arena mondială se confruntă de fapt două mari tendințe: politica de independență, pace și dezarmare, pe de o parte, iar, pe de altă parte, politica de forță, dominație și inarmări. Confruntarea acestor două tendințe împune o atitudine hotărâtă, responsabilă și pe deplin angajată din partea popoarelor, a tuturor forțelor înaintate, pentru a face să triumfe glasul rațiunii, pentru a pune capăt oricăror încălcări ale normelor internaționale, a asigura ca în lumea de astăzi și în cea de mâine să prevaleze dreptul asupra forței, iar nu vechea politică cu tot cortegiul său de implicații adinc nocive pentru viața popoarelor: practicile neocolonialiste, politica sferelor de influență, nesocotirea drepturilor și intereselor legitime ale popoarelor. Nu o dată, de la tribuna unor importante reuniuni internaționale, în fața marelui forum al comunistilor, ca și a altor prestigioase manifestări, președintele României a demonstrat că problema fundamentală a epocii este problema prevenirii unui război mondial, apărarea păcii și trecerea la măsuri efective de dezarmare sub un strict și eficace control internațional. Conferind păcii rolul de valoare primordială, marele arhitect al României socialiste de astăzi a arătat că dreptul popoarelor la pace, la viață, independență, se cere apărât cu dirzenie și garantat neechivoc în cadrul unei lumi fără arme nucleare, în care mijloacele de distrugere, conflictele, trebuie să rămână pentru totdeauna concepte de domeniul trecutului.

IMPLICAREA tot mai adâncă a României în marile probleme internaționale decurge din conștiința faptului că toate aceste probleme își pot găsi rezolvarea numai dacă popoarele vor contribui activ, vor înțelege imperativul actualului moment istoric, vor pune mai presus de orice interesele umanității întregi, acționând hotărâte pentru o nouă politică în relațiile mondiale, pentru raporturi bazate pe egalitate, demnitate, respectul aspirațiilor fiecărui popor de a trăi în pace și libertate. Concepția de politică externă românească, de o adâncă originalitate și profundă semnificație internațională, pornește de la premisa că lumea de astăzi s-a schimbat fundamental față de cea pe care au cunoscut-o deceniile trecute. Așa cum se știe, în lume au apărut numeroase state noi, țări independente, mici și mijlocii, state nealiniate, țări în curs de dezvoltare, care se pronunță cu hotărâre pentru o regindire a relațiilor mondiale, pentru transformări innoitoare în organizarea sistemului internațional, dar și în modul de a gândi acest sistem în concordanță cu imperatiile unei epoci în profundă schimbare și transformare. În prezent, revoluția tehnico-științifică a dat noi dimensiuni problemelor cooperării internaționale. Alături de avantajele pe care le aduce omenirii pătrunderea în medii necunoscute sau inaccesibile în trecut, precum spațiile submarine, spațiul cosmic, de folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice, au apărut însă și tendințele care încearcă să deturneze știința de la rolul său firesc, să perfecționeze neconținut puterea de distrugere a armelor sub pretextul „asigurării păcii și stabilității”. Bazată pe realități, pe o analiză atentă și profundă a fenomenelor vieții internaționale, gindirea politică românească a demonstrat că în epoca noastră un război între marile puteri ar deveni inevitabil un război termonuclear, afectând soarta întregii planete, situație nouă, necunoscută în epoca conflictelor „clasice”, care impune din partea popoarelor, a opiniei publice, să facă totul pentru a bara drumul politicii agresive, pentru a înfăptui măsuri reale, iar nu declarative, în favoarea dezarmării, pentru a garanta pacea lumii prin mijloace juridice obligatorii, transformând-o într-o stare firească și pe deplin recunoscută a raporturilor dintre națiuni.

CONCEPTUL de politică externă elaborat de președintele României pornește de la necesitatea unei evaluări lucide și realiste a forțelor care acționează pe plan internațional și a impactului acestora asupra politicii mondiale. Într-o lume confruntată cu nenumărate probleme, dintre care unele de o importanță crucială pentru destinul umanității — precum pacea, securitatea, dezarmarea, lichidarea subdezvoltării — sint imperios necesare, mai mult ca oricând rezolvări rapide, soluții îndrăznețe, abordări inovatoare care să confere deciziilor internaționale nu numai trăinicie, dar și eficiență necesară. Problemele internaționale ale epocii pe care o străbatem au devenit atât de grave și de complexe încât soluționarea lor nu se mai poate face, în nici un caz, cu participarea restrinsă a unor țări, oricât de mari și de puternice ar fi acestea. Viziunea pe care România o promovează cu privire la problemele fundamentale ale lumii contemporane pornește de la cerința, practică, verificată, că toate acele probleme care impun în actualul moment politic rezolvări durabile și de perspectivă solicită în cel mai înalt grad participarea activă a popoarelor, a opiniei publice, a tuturor forțelor înaintate și realiste din întreaga lume, chemate să acționeze unitar și cu toată consecvența pentru a imprima un curs nou în politica mondială, pentru a face să prevaleze glasul rațiunii asupra politicii de forță, asigurând triumful marilor valori ale păcii și cooperării, cu participarea

activă și contribuția tuturor țărilor, indiferent dacă acestea sint mari sau mici.

Înțelegând că problemele europene prezintă o însemnătate fundamentală pentru pacea și stabilitatea lumii, România înfățișează un program realist și constructiv de edificare a securității pe continent, bazat pe trecerea la măsuri de încredere, reducerea activității celor două blocuri, evidențind importanța contactelor, cerința obiectivă a apropierii popoarelor, a făuririi prin consensul lor a unor noi relații care să asigure ca Europa unită să devină un continent al păcii și cooperării. Marile idel cuprinse în Actul Final de la Helsinki se cer traduse în viață și aplicate în practică, eliminându-se arsenalele nucleare, căutându-se noi căi de edificare a încrederii între națiuni, bazate nu pe preeminența militară a unor țări asupra altora, ci pe recunoașterea și consacrarea marilor valori umaniste ale culturii și civilizației europene. Conferind păcii o dimensiune de adâncă semnificație, care implică nu numai încetarea conflictelor „declanșate”, dar și eradicarea oricăror cauze de natură să periclitice viața popoarelor, securitatea lor, România se pronunță pentru o nouă ordine internațională, pentru reducerea decalajelor dintre țările „bogate” și cele „sărace”, pentru anularea sau, după caz, pentru reducerea uriaselor datorii care grevează profund dezvoltarea independentă a noilor națiuni, interesele și aspirațiile lor vitale de emancipare politică și economică. Conștiința de proliferarea conflictelor ca urmare a revirimentului politicii de forță, România socialistă atrage atenția asupra pericolului pe care îl reprezintă persistența acestora, face apel la rațiune, îndeamnă ca aceasta să prevaleze asupra ambițiilor sau considerațiilor de prestigiu, demonstrând că masa tratativilor reprezintă de fapt singurul loc unde intereselor contrarii trebuie să se confrunte și aceasta numai în scopul de a conveni soluții durabile, eficiente, care să fim seama în mod realist de interesele tuturor părților angajate într-o dispută.

BOGATELE inițiative ale României pe plan internațional, prezențele ei tot mai puternice și tot mai active în dezbaterile problemelor mondiale, recunoașterea de care se bucură valoarea și originalitatea concepției pe care țara noastră o promovează în raporturile sale cu toate celelalte națiuni suscită pe drept cuvânt fiecărui om al muncii, fiecărui cetățean al patriei un sentiment legitim de mândrie patriotică, de încredere în valoarea unei politici confirmată de viață. Alegerile de la 17 martie, moment de trecere în revistă a unui rodnic și strălucit bilanț de acțiuni și inițiative, evidențiază cu tot mai multă putere valoarea unei politici noi, îndrăznețe, pusă în slujba omului, a cauzei popoarelor, a intereselor întregii umanități. Votind pentru candidații Frontului Democrației și Unității Socialiste, poporul român își exprimă adevărată deplină la o politică înțeleaptă, unanim apreciată pe plan internațional, al cărei artizan neobosit este președintele țării, își manifestă dragostea fierbinte față de cel care călăuzește destinele națiunii noastre și le va călăuzi și pe viitor, pe calea afirmării unui drum de pace, de colaborare, spre o lume a demnității și egalității tuturor popoarelor. Așa cum se arată în Manifestul Frontului Democrației și Unității Socialiste, reafirmându-se un crez de politică externă care este al întregului nostru popor: „România socialistă va desfășura cu toată consecvența o politică externă activă, de colaborare, destindere și pace, de apărare a independenței și libertății popoarelor, își va aduce în modul cel mai consecvent contribuția la soluționarea marilor probleme ale contemporaneității, la făurirea unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră”.

Victor Duculescu

„România literară”

Săptăminal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Director GEORGE IVAȘCU